

Czech Illustration

Karel Svolinský
1969

Karel Svoboda

POHÁDKY NÁRODŮ

13-141-69 14/42
Vázaný výtisk 32,— Kčs

Č E R N O Š Š K É P O H Á D K Y

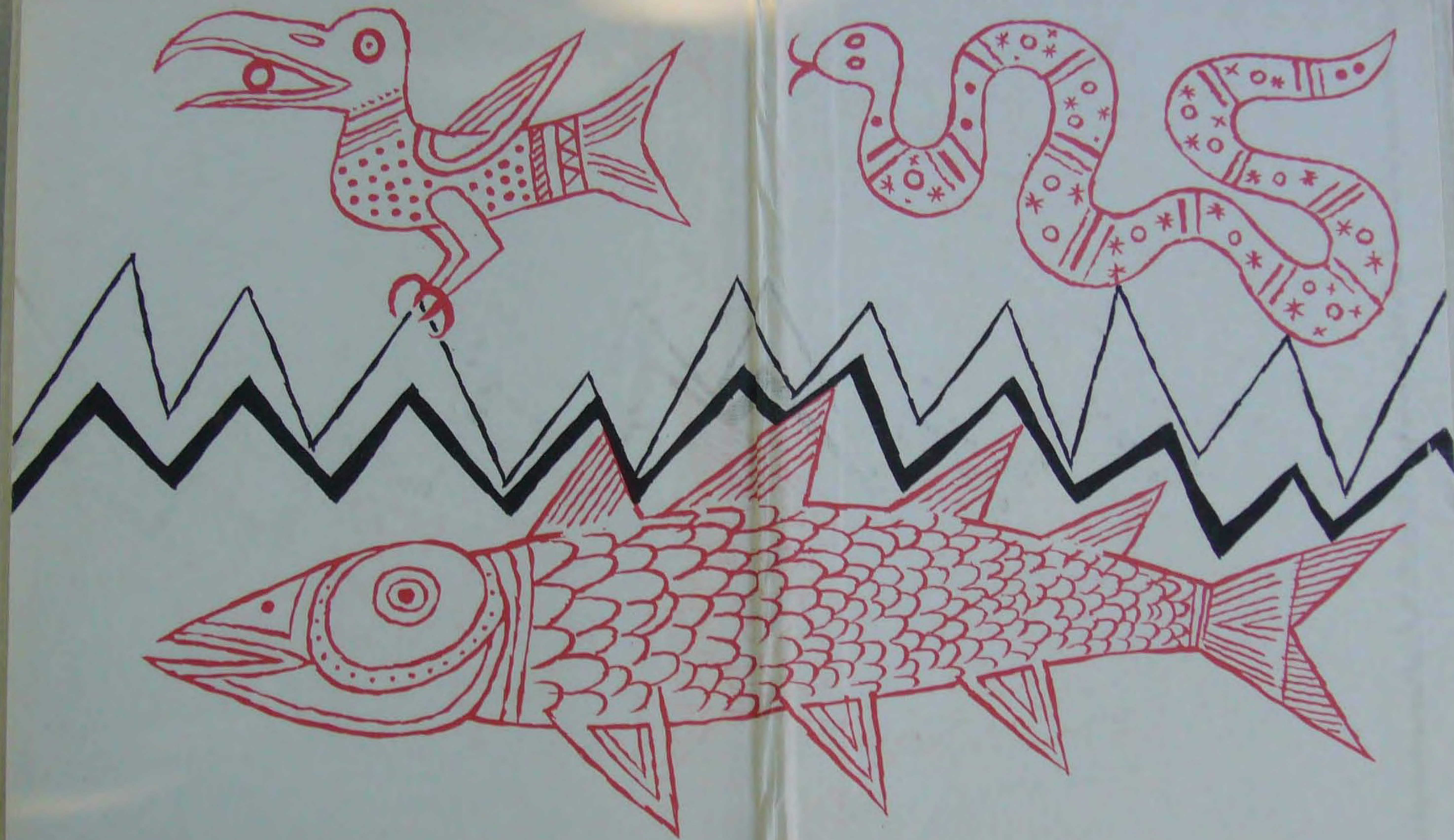
MARIA KOSOVÁ

černošské pohádky z Afriky

ALBATROS

**Děvče
ze
pštrosího
vejce**

černošské pohádky z Afriky

ALBATROS

*Vypravuje **Maria Kosová***

přeložil Vladislav Stanovský

Velký pstruh a malý pstruh

Potkal jednou malý pstruh starého, velkého pstruha a ptal se ho:

„Dědečku, jak to, že jsi takový starý?“

Velký pstruh se usmál a řekl:

„Povím ti to tajemství; také mi ho svěřil můj dědeček. Dávej pozor: Když uvidíš ve vodě kus masa na provázku, plav rychle pryč! Když uslyšíš na břehu lidské kroky, plav rychle pryč! Když uvidíš na břehu oheň, plav rychle pryč! To je všechno.“

Malý pstruh se zasmál a myslil si, že jsou to samé hloupé rady. A vtom uviděl, jak ve vodě plave tučná žížala. Hned se po ní hnál — ale najednou ucítil ostré píchnutí v krku a už ho něco táhlo ven z vody.

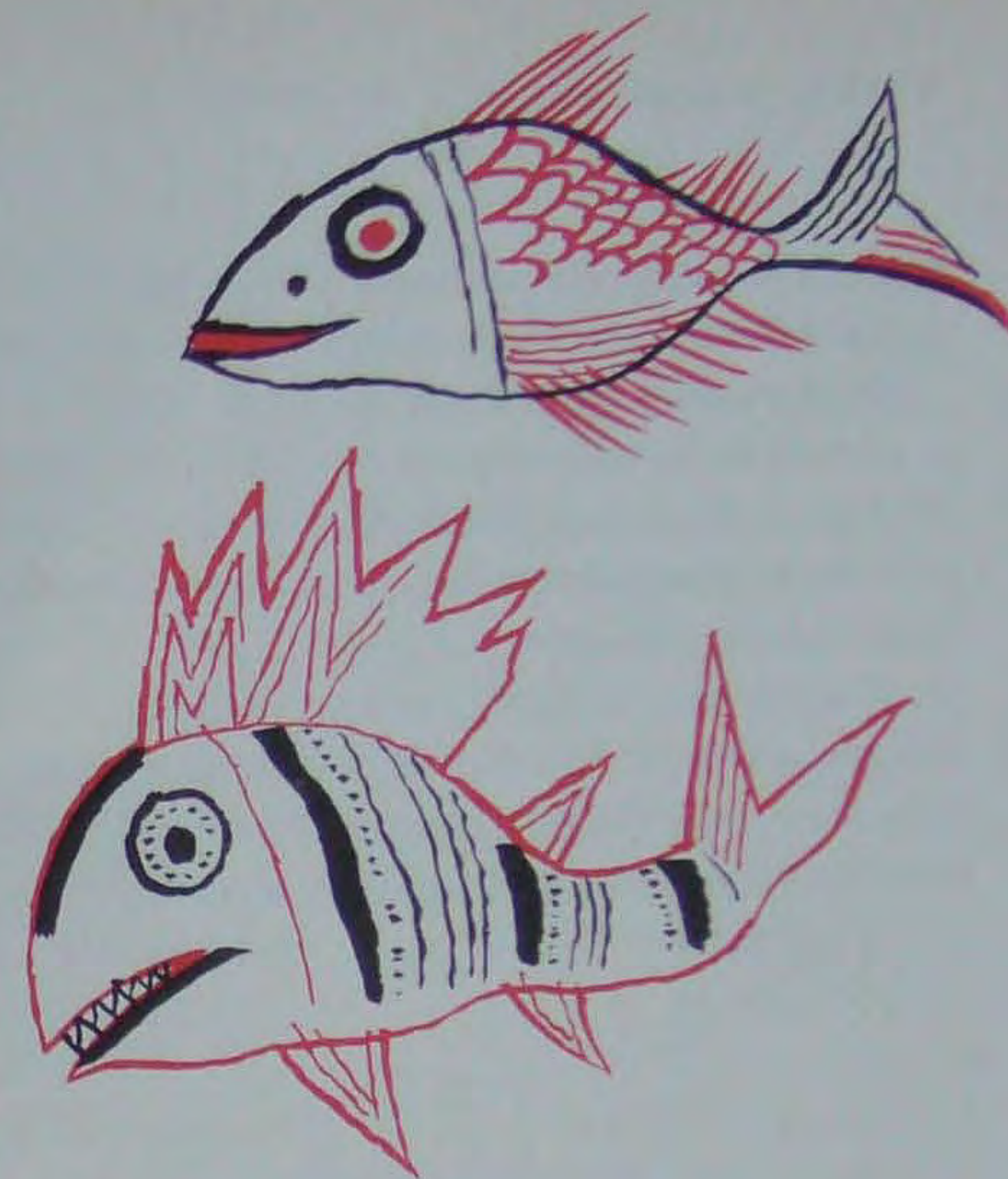
„Dělej, že jsi mrtvý!“ stačil za ním ještě křiknout velký pstruh.

Malý pstruh přitiskl ploutve k bokům a ani se nehnul. Rybář si myslil, že opravdu chytil mrtvou rybu, a položil ji jen tak na břeh. Ale jen se otočil, pstruh sebou mrskl a už byl ve vodě.

„Vida, jaký jsem chytrý,“ zasmál se a plaval dál.

A tu uslyšel na břehu něčí kroky. Honem vyplul nahoru a díval se, kdo to tam jde. A vtom na něj dopadla těžká síť a už se v ní pstruh třepal. Naštěstí byl na dně řeky špičatý kůl, síť se o něj zadržela a roztrhla se. A pstruh vyklouzl ven.

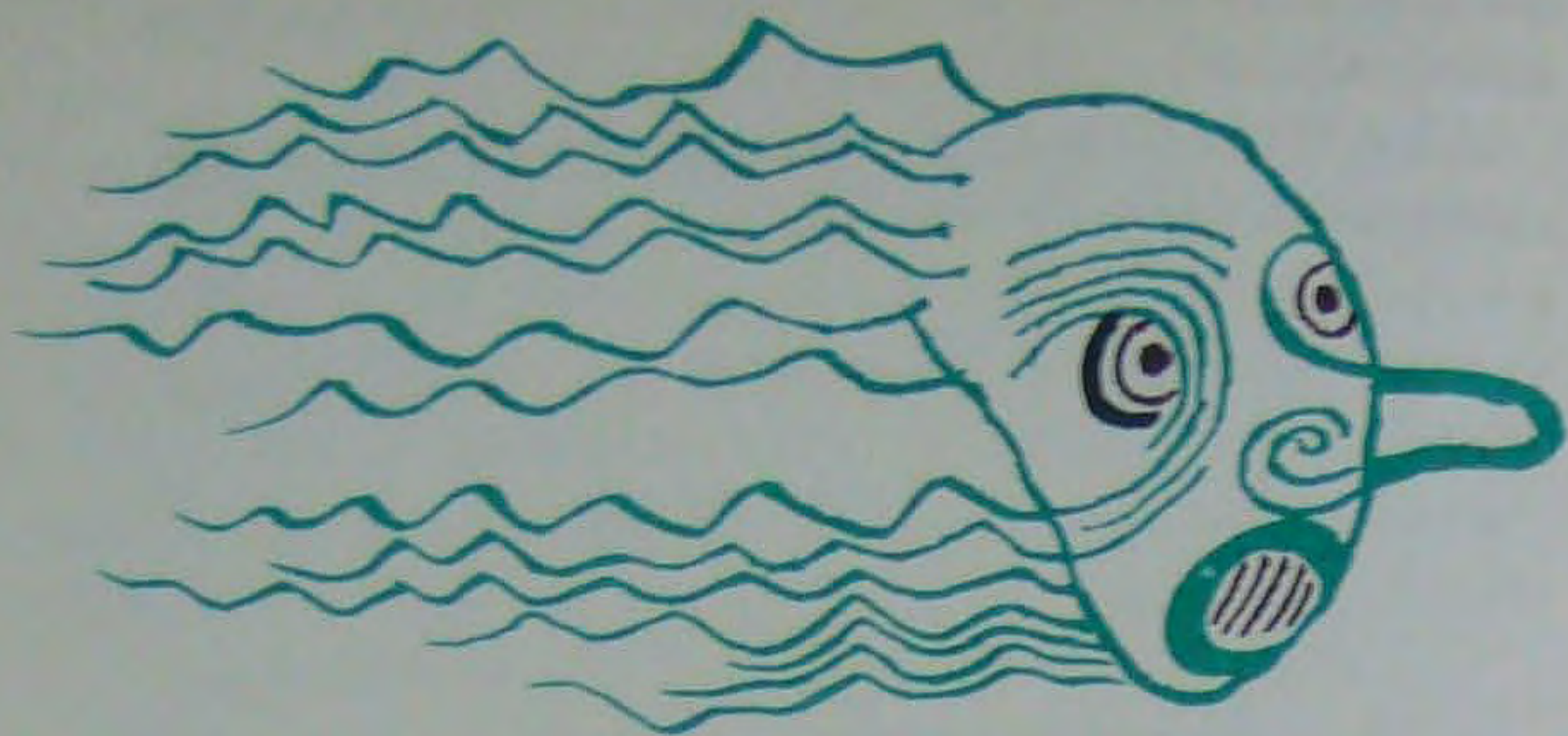
„Vida, jaký jsem silný, překousl jsem síť jedním zubem,“ zasmál se a plaval dál.

Byl už večer a na břehu začal hořet oheň. Pstruh hned vyplaval, že se podívá, co to na břehu hoří. Připlaval, jak mohl nejbliž, až byl celý oslepený od toho světla a žáru. A najednou ho chytila silná ruka, a než se nadál, už ho pekli na ohni.

„Vida,“ řekl si smutně. „Přece jenom měl velký pstruh pravdu.“

Ale už bylo pozdě.

Jak se voda s ohněm pohádali

Povídal oheň vodě:

„Kdyby mne nebylo, všichni lidé by pomřeli.“

A voda odpověděla:

„To není pravda! To kdyby mne nebylo, všichni lidé by pomřeli.“

Dlouho se hádali, až si řekli, že se přesvědčí, kdo má pravdu.

První se schoval oheň. Zůstal doma a vůbec se venku neukázal. Za tři dny se vrátil mezi lidi a viděl, že lidé si poradili i bez

něho. Zadělal mouku s vodou, z těsta udělali placky, usušili je na slunci a jedli a jedli a ještě ztloustli.

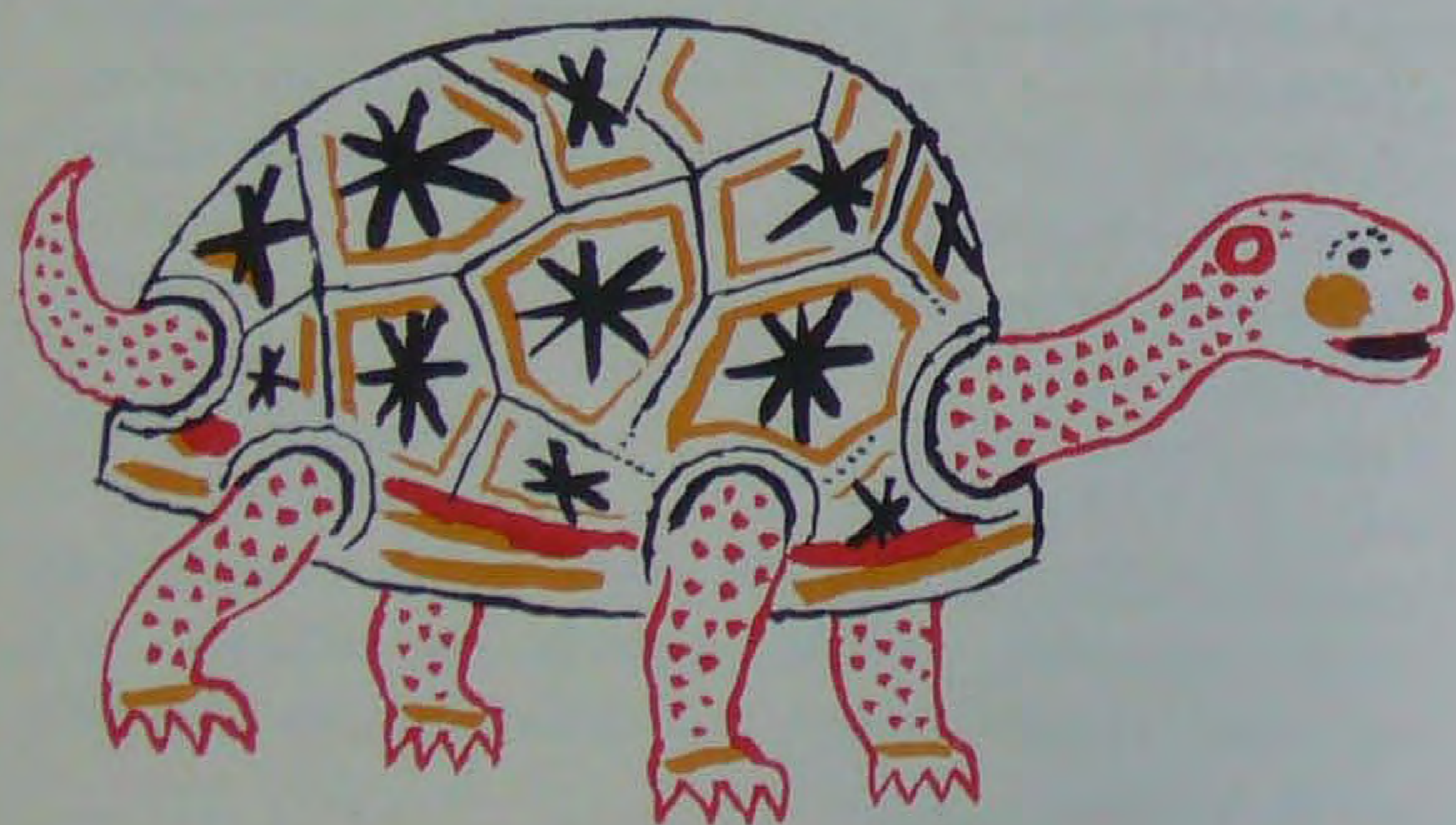
Pak se schovala voda. Lidé vodu hledali, a když ji nemohli nalézt, jedli bez vody. Ale když jedli bez vody, dostali žízeň a umírali žízní. A když nejedli, měli hlad a umírali hlady. Voda se za tři dny vrátila a viděla, kolik lidí za tu dobu pomřelo.

Oheň musil uznat, že je voda mocnější, a od těch dob voda vládne nad ohněm.

„Už toho necháme, je vidět, že jsme oba stejně silní.“
Nosorožci řekla totéž.

A když viděla, jak se dali snadno ošidit slon a nosorožec,
zkusila šidit i jiná zvířata. A to dělá pořád.

Jak se želva s opicí navštěvovaly

Pozvala jednou opice želvu na návštěvu. Upekla banány a dala je do vysokého košíku. A ať se želva natahovala, jak chtěla, na banány nemohla dosáhnout. Tuze se proto nazlobila, ale nic nedala znát a jen řekla:

„Už je pozdě, musím se rozloučit. A nezapomeň, opice, zase mi brzy návštěvu oplatit.“

Za dva dny opravdu přišla na návštěvu opice k želvě. Želva upekla slepici, a když bylo prostřeno, řekla opici:

„Ty máš ale špinavé ruce, běž si je umýt do potoka.“

Opice si šla ruce umýt, ale ať se myla jak se myla, pořád byly černé. Drhla si je pískem, až si kůži sedřela, ale nic to nebylo platné. A zatím už přišel večer a opice musila domů. Slepice se ani nedotkla.

„Já vím,“ řekla jí želva na rozloučenou, „že ti ruce nejdou umýt do běla. Ale ty víš také, že jsem malá, a nabídla jsi mi banány v tak vysokém košíku, že jsem k nim nemohla dosáhnout. A tak jsme vyrovnány.“

Druhá žena nabrala z kalebasy trochu vody a zatím první žena podstrčila k hlavě náčelníkově skořápky z vejce. Náčelník se najednou zabalil do příkrývek a začal naříkat:

„Ach, mám pryč nohu
a druhou nohu,
už mám pryč ruku
a mám pryč druhou,
mám pryč i hlavu
a v zádech kost,
mám pryč i oči,
uši a nos.
A teď už dost!“

A když odkryli příkrývky, leželo na rohoži místo náčelníka vejce.

Celá vesnice naříkala, že se náčelník změnil zase ve vejce, a všichni prosili jeho první ženu, aby ho zase proměnila v člověka.

„Neudělám to, Vejce mi příliš ublížil,“ řekla a odešla k rodičům do sousední vesnice.

Vypravil se tedy starý náčelník do sousední vesnice k jejímu otci a prosil ho, aby navrátil jeho synovi zase lidskou podobu.

„Neudělám to,“ řekl však otec. „Vejce příliš ublížil mé dceři a celé naší rodině.“

Nakonec se ale přece jenom nechal uprosit, dal dceři kouzelný lék a řekl jí:

„Běž domů a udělej ze svého muže zase člověka. Ale jestli ti

roste a uzrají na ní lusky, abychom je měli ještě dnes k večeři, bude Maii tvá.“

Kofi vzal fazoli, odešel na pole, tam ji zasadil, ale copak za den fazole vzejde, vyroste a uzrají na ní lusky?

„Kdyby tady byla Maii, ta by mi jistě poradila,“ řekl si.

Ale náčelníkova žena Maii dobře hlídala, aby nemohla svému ženichovi poradit.

Jenže jak Kofi pronesl Maiino jméno, najednou začala fazole klíčit. A tu si vzpomněl, co mu Maii řekla, že její jméno je zaklínadlo, které mu vždycky pomůže.

„Maii!“ řekl tedy ještě jednou a v tom okamžiku fazole vyrostla a začala kvést.

A když řekl Maiino jméno potřetí, uzrály na fazoli lusky. Kofi jich nasbíral plný košík a náčelník se jich k večeři najedl, divže nepraskl.

A byla slavná svatba.

Po svatbě však řekl náčelník Kofimu:

„V naší zemi je takový zvyk, že dcera zůstává po svatbě u rodičů a její muž s ní. Proto Maii zůstane u nás a nepůjde s tebou domů. Chceš-li, zůstaň tu také.“

Kofiho to zarmoutilo, ale co mohl proti tomu namítat. Maii mu však řekla:

„Nevěř otci, obelhal tě. Žádný takový zvyk u nás není. A chceš-li, utečeme dnes v noci do tvé země.“

Když přišel večer a všichni šli už spát, přichystal Kofi dva dobré koně a Maii zašla do kuchyně, kde na ošatce leželo pět vajec. Vzala tři a vydali se na cestu.

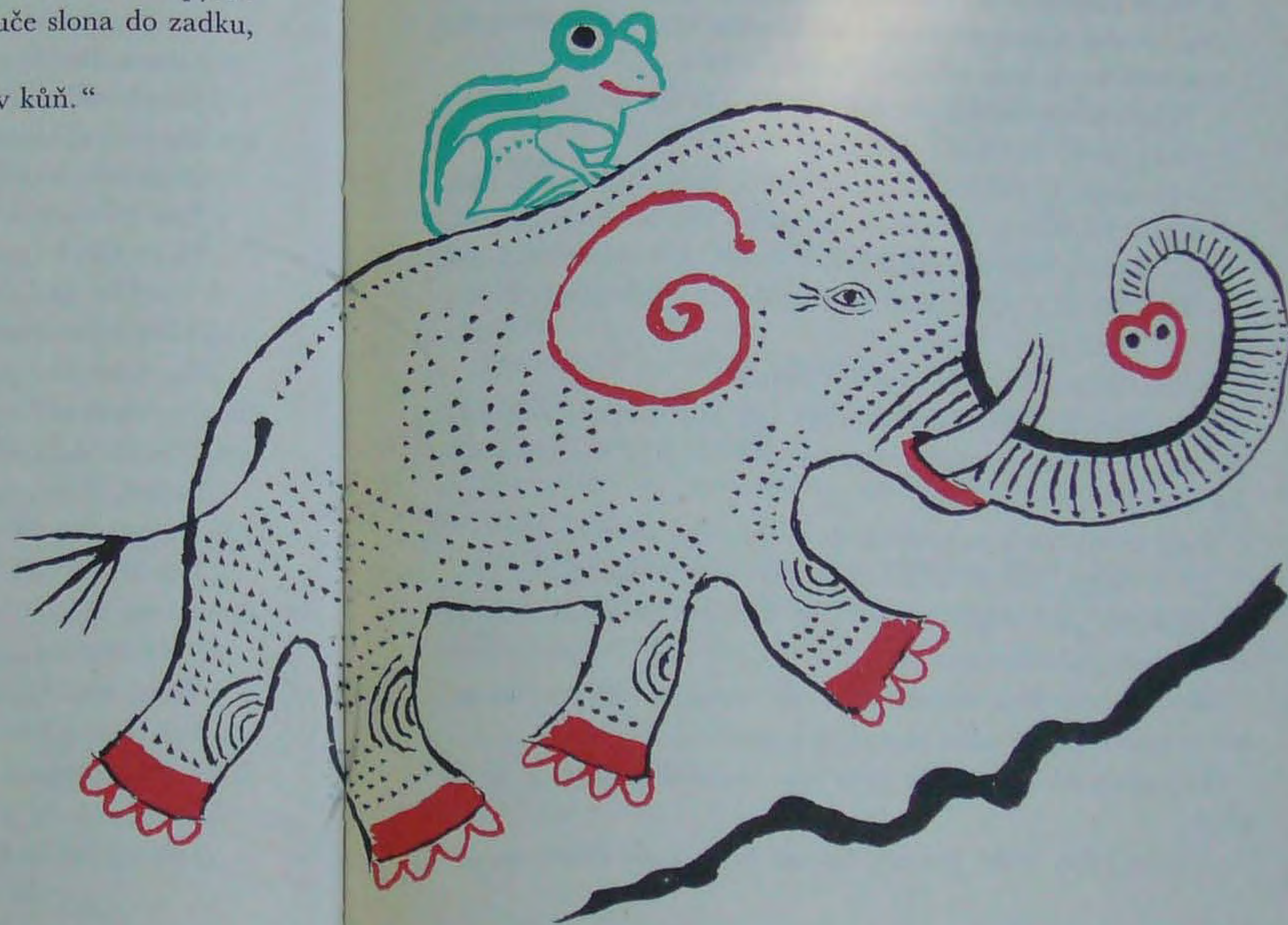

„Teď je to dobré. Ale lítá na tebe spousta much. Počkej chvílku, já si najdu nějakou větev a budu ty mouchy odhánět.“

„Když myslíš,“ řekl slon a žabák si našel klacek a vylezl znovu na slona.

A tak přijeli k slonici. Když ta viděla, jak žabák sedí pyšně na slonovi, v ruce drží uzdu a klackem tluče slona do zadku, zasmála se:

„Ale slone, vždyť ty jsi opravdu žabákův kůň.“

Mirko Hanák
1963, 1968

PTÁK OHNIVÁK A LIŠKA RYŠKA

/albatros/

„Jděte vy si každý, kterou cestou chcete,“ povídá nejmladší, „já pojedu tou, co mi zůstane.“

Bratři byli spokojeni, a každý si zvolil jednu cestu kudy pojedou.

Potom povídá jeden: „Dejme si tu na tom místě nějaké znamení, kdo se dříve vrátí, aby věděl, jak se druhým podařilo. Zastrčme každý do země proutek: čím prut poroste, bude znamení, že ptáka Ohniváka šťastně dostal.“

Bratřím se ta rada líbila, každý si vsadil podle své cesty do země proutek, a pak se rozjeli.

Nejstarší králevic jel svou cestou pořád, až přijel na nějaký vrch. Tu skočil z koně, pustil ho, aby se pásal, a sám si sedl do trávy; potom vyndal, co měl k jídlu, a začal obědovat.

Vtom přiloudila se k němu liška Ryška: „Prosím, prosím, panáčku, jsem tuze hladová, dej mi taky něco na zub.“

Ale králevic, jak ji uhlídal, vzal samostříl a poslal za ní kalenou střelu. Chybil nechybil, liška se mu ztratila.

Druhému bratrovi vedlo se taky tak. Když se na jedné široké louce do trávy rozložil a vyndal jídlo, při-

Otec zůstal zarmoucený, pták Ohnivák nezpíval, kůň Zlatohřivák věsil hlavu a Zlatovláska panna nemluvila ani slova, nerozčesávala své zlaté vlasy a neustále plakala.

Zatímco králevic na kusy rozsekaný v lese ležel, přiběhla k němu liška Ryška, sebrala ty všechny kusy a složila je tak, jak náležely, a ráda by byla vzkřísila králevice, ale nemohla.

Tu vidí vránu se dvěma vráňaty nad tím tělem poletovat. I schovala se pod keřem do trávy, a když to jedno vráně sedlo na tělo, aby žralo, liška Ryška vyskočila a chytila je za křídlo a dělala, jako by je chtěla roztrhnout.

Stará vrána strachem přiletěla blíž, sedla na keř a povídá k lišce Ryšce: „Kvá kvá, nech mé ubohé dítě, však ti ničím neublížilo; odsloužím se ti, až ti toho bude potřeba.“

„Teď právě mi toho potřeba,“ řekla liška Ryška. „Přineseš-li mi z černého moře živou a mrtvou vodu, pustím ti tvé vráně na svobodu.“

Vrána slíbila, že přinese, a odletěla.

Letěla tři dni a tři noci, a když se vrátila, přinesla s sebou dva rybí měchýřky plné vody: v jednom byla voda živá, v druhém mrtvá. Liška Ryška vzala ty měchýřky a roztrhla vráně v půle; potom zas ty půle složila jednu ke druhé, pokropila je mrtvou vodou,

zvířátka z celého světa

MIRKO HANÁK

Textem provází Hana Doskočilová

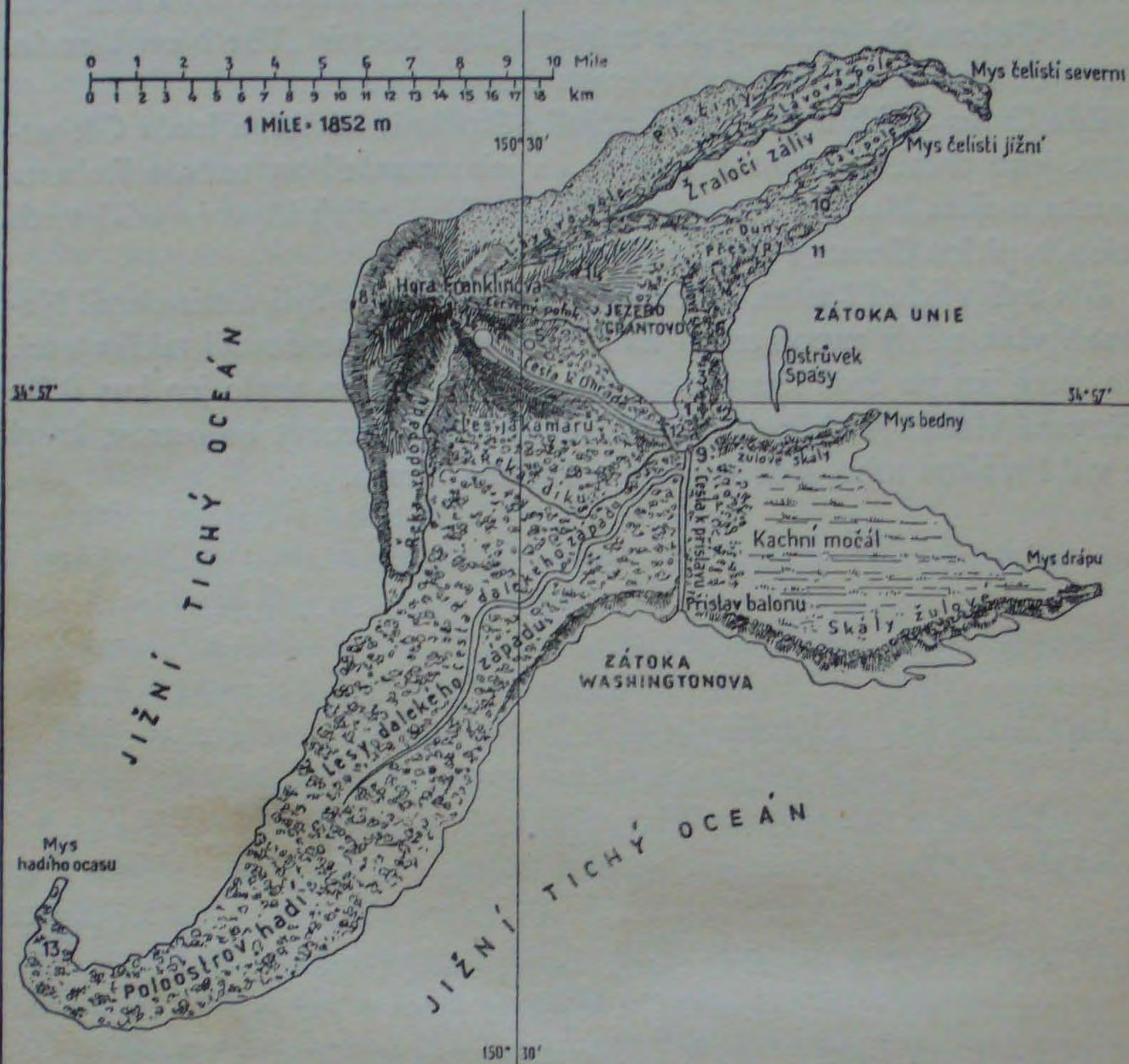

Zdeněk Burian
1948, 1963, 1960

OSTROV LINCOLNŮV

1	Žulový palác	8	Hrobka Dakkarská
2	Komíny	9	Most Diků
3	Plošina Širého Rozhledu	10	Jeskyně Přesypů
4	Ohrada	11	Ústřicová pole
5	Hrnčířská pec	12	Glycerinový potok
6	Vodopád	13	Jeskyně jaguárů
		14	Ložisko uhlí a železa

Cyrus Smith mu krátce vypověděl vše od jejich odletu z Richmondu, jak zápasili a jaké životní prostředky teď mají.

Neznámý pozorně poslouchal.

Pak mu inženýr oznámil, čím kdo je, a dodal, že jejich největší radostí od doby příchodu na Lincolnův ostrov bylo, když po příjezdu z ostrova Tabor počítali, že jejich osada vzroste o jednoho člena.

Při těchto slovech neznámý zrudl, svěsil hlavu a celý jeho postoj vyjadřoval nesmírné rozpaky.

„A teď, když nás znáte," dodal Cyrus Smith, „chcete mi teď podat ruku?"

„Ne," odpověděl neznámý trpce. „Vy jste lidé čestní, kdežto já..."

„Kde jsi, Skrčku?“ křičela, volajíc synka nebožky první ženy Číh-
vého medvěda. /8

Ten kluk je už jako táta, povídala si Červenka pro sebe. Pořád by
byl v lese a doma je ho vidět jen u jídla!

„Skrčku! Kluku rozlítaná, kde jsi zase?“

Mezi křovinami vystoupil hoch nevzhledné, pokřivené postavy.
Nebyl sice právě hrbatý, ale slabým, krátkým tělem s dlouhými ru-
kama a malou hlavou, sedící mu na trupu bez krku, jakoby zaboře-
nou mezi špičatá ramena, velmi neprospěšně se lišil od ostatní
zdravé mládeže v rodě. Však mu jinak nikdo neřekl nežli „skrček“,
a není divu, že od každého slychal jen slova posměšná a nevlídná,
když ani nová máma, Červenka, pro něj neměla laskavého slova.
Vyčetla mu už mnohokrát, že se stydí za takového mrzáka, jako je
on, a ujišťovala, že ho vyžene do lesa k vlkům, jestliže se jí narodí
vlastní syn.

Skrček se pomalu blížil k maceše. Usmíval se? Poškleboval se?
Těžko říci, neboť Skrček vždycky ukazoval zuby. Někdy to vypa-
dalo jako úsměv plný hořkosti, ale v tuto chvíli vyjadřoval jeho
obličej zase spíš dětinskou radost. V jeho očích zářilo vítězné uspo-
kojení.

Hnal před sebou sysla, přivázaného na šňůrce za zadní nohu.
Proutkem jej udržoval ve směru cesty.

„Což myslíš, kluku, že budeme mít dost jednoho sysla k večeři?“
křičela Červenka na hochy.

Skrček zůstal úplně klidný, a nespouštěje šňůrku z ruky, vyndal
z lýkové torby schouleného ježka. Položil ho opatrně na zem a pře-
jel si rukama po stehnech, jako by zahlazoval na dlaních bolest od
pichlavých ostnů.

„To ti byla, Červenko, s nimi zábava!“ začal vykládat.

„Nechci slyšet o tvé zábavě,“ utrhla se Červenka. „Zas taháš nové
smradlochy domů! Já vám to už všechno vyházím... A ty se obrať
a utíkej na čihadlo pro tátu...“

Skrček dal schouleného ježka i zmítajícího se sysla do torby
a obrátil se do lesa hledat tátu.

Přebrodil nehlubokou Brusnici a pospíchal po nepatrné pěšince
do vrchu. Pod skálou, nedaleko za habrovým houštím, potkal tátu.

Číhavý medvěd nesl proutěnou klec, zastřenou kusem hrubé lát-
ky.

„Táto, chytils?“ optal se ho.

Číhavý medvěd se zašklebil a nepronesl slova.

Skrček již uhodl, že dnes byl dobrý lov a že otec chytil asi něco

obzvláště vzácného. Chtěl odhrnout cíp přikrovu na kleci, ale otec
přendal klíčku do druhé ruky.

Táta se chce jistě chlubit až doma! pomyslí si Skrček a cupal
drobnými kroky vedle otce.

Skrček byl hrdý na svého tátu, vyhlášeného číhaře. Nikdo v rodě
nedovede tak lovit ptáky do ok, tenat a sítí, šipkami nebo prakem
jako Číhavý medvěd. Jeho lep na ptáky, který připravuje tajnými
kouzly ze jmelí, je nejlepší. Sám náčelník si pro něj chodí k Číhavé-
mu medvědovi. Skrček také dovede udělat lep z pryskyřice vytéka-
jící z borovice, ale kdepak jeho lep proti tátovu lepu ze jmelí!
Skrčkovi lep brzo vysychá a neudrží pak ani broučka, kdežto tátův
je dlouho vláčný a nepustí ani tuhýka, ani špačka.

Táta umí ještě mnoho jiných podivuhodných věcí, je lovcem nad
lovce. Když v zimě Medvědi obcházel nastražené pasti a nacházeli
je prázdné, Číhař si vždycky odnášel kořist. V rodě se říkalo, že Čí-
havý medvěd má mocné kouzlo, jímž přiláká zvěř do svých pastí.
Ale Číhař se tomu jen smával. Skrčkovi pak prozradil, jaké v tom je
tajemství, že do jeho pastí leze zvěř jako slepá.

„Vyvařím odpadky a zkažené ryby, přidám zaječího sádla, tro-
chu — ne moc! — bobroviny* a obsah močového měchýře vlčice.

* Bobrovina, bobří stroj — mazlavý, medu nebo vosku podobný pryskyřičný obsah bobřích
žláz.

Jelenem ve vodě. Zápas byl platně rozhodnut, už si ho tedy víc nevšímal. Hleděl si jen loďky, aby se dostal nazpět.

Na břehu osady stál ještě houfec vytrvalých diváků. Křivá huba vytáhl nejprve svou dlouhou lodici zpola na sucho a pak, odvázáv ukořistěnou loďku, přitáhl ji k sobě ke kraji. Rozmotal řemen, jímž byla Červenka doposud svázána.

Červenka se po něm ustrašeně dívala.

Křivá huba, chtěje před diváky ukázat svou mužskou povýšenost, rozpřáhl se jaksi slavnostně, uhodil složeným řemenem Červenku přes záda a zabručel: „Hybaj z loďky!“

Červenka vyskočila a uháněla domů, aby neutřila ještě nějakou ránu. Diváci se rozešli, ale ženy při drcení obilí a muži na pastvišti si měli dnes dost co povídat.

V medvědí osadě plynul dál život obvyklým tokem a nikdo netušil, že bude rod brzy vzrušen víc než kdy předtím.

Malá osada u Brusnice nemohla postačit požadavkům šamanovým. Křivé hubě se zdálo, že zdejší obyvatelé nějak ochabují v dávání dárků, a také málo stonali. Šaman měl málo příležitosti, aby

21/ svými kouzly čaroval a zaháněl nemoci. Dokonce se i domníval, že někteří lovci víc spoléhají na vlastní obratnost a dobré zbraně nežli na jeho modlitby za úspěch lovu a že je téměř zapomenuto, jak před dvěma lety zachránil Medvědům svými kouzly dobytek před zhoubným morem.

Šaman Křivá huba býval teď často mrzut. Musil se leckdy sám starat o kořist, kůže vydělávat, zbraně i chýši opravovat a konat mnoho takových prací, o nichž myslil, že jsou pod jeho důstojnost. Velkou ránu dostala jeho pýcha, když potkal Kudrnku, svou bývalou ženu, a ona byla oblečena do vlněné látky, červeně pruhované, a na pažích i na nohou měla navlečeny lesknoucí se bronzové náramky.

A jednou, když zpocen usedl do stínu vedle své chatrče, vyslechl rozhovor, který mezi sebou vedly obě jeho ženy uvnitř chaty. Rozuměl dobře každému slovu.

Červenka vyprávěla zaníceně, že Kudrnka dostala od Čihavého medvěda jantarový náhrdelník — „ach, takový krásný, já bych dala život za něj... Kudrnka může být ráda, že má mého prvního muže... To je lovec, ten získá všechno!“

Křivá huba prudce vskočil do světničky a vykřikl: „Ty, Červenko, dostaneš zrovna takový náhrdelník!“

Překvapená Červenka se zaradovala, ale šaman ihned ztichl, pocítiv, že dal nerozmyšlený, unáhlený slib. Nevěděl, jak jej splní. Kupci na hradišti v Šarce požadovali za jantar, přinášený z dalekých zemí, ohromné ceny. Za takový náhrdelník musil lovec složit jistě výtěžek své celoroční námahy. Křivá huba by ovšem mohl bez nesnází dát kupcům požadovanou cenu, ale když si to v duchu představil, byla jeho lakotnost podrážděna co nejvíce, takže by si raději dal koleno vrtat, než by složil tak veliký výkup. Po chvíli odešel do Čihařovy chýše a zastihl Čihaře doma. Řekl mu prudce, že chce svou ženu Kudrnku zase nazpět.

Čihař, bystrý pozorovatel zvíře, ihned viděl na šamanovi, že je jaksi nakvašen, i chtěl se vyhnout hádce. Odpověděl vyhýbavě.

Čihařovi vlastně na Kudrnku mnoho nezáleželo. Nijak k ní nepřilnul, ale byla jeho ženou, majetkem prvního lovce rodu Medvědů, a jeho práv nutno za všech okolností šetřit. Nedá si přece jen tak odvést ženu, aby zůstal bez služebnice, kdežto lakotný šaman by se válel v pohodlí, máje tři ženy. Nabídne-li mu šaman jinou vhodnou ženu, proč ne, mohli by uvažovat o přátelské výměně...

Tak v rychlosti myslil Čihavý medvěd a pravil pokojně: „Chtěl bys, aby ti Kudrnka dnes posloužila?“

/26

Křivá huba hned v Čihařově průpovědi vycítil nesnesitelný posměch a v nitru zuřil. Nedal však navenek na sobě nic znát, aby si nezadal. Kousl se do dolního pysku, že mu až krev vytryskla.

Druhého dne přišel Čihavý medvěd znova, aby si odnesl svůj majetek. Ale šaman se již nezdržel. Vyskočil a zařval rozvztekl: „Klid se mi z boudy! Tyhle věci jsou teď mé a nikdo z nich nesmí nic vzít!“

Čihavý medvěd jen olízl pysky a beze slova odcházal se svými kožešinami. Ale nedošel daleko. Nad hlavou mu zahvízdl šíp. Za okamžik mu druhý šíp prolétl pod ramenem.

Čihař se honem přikrčil k zemi, a chráně se kožemi, plazil se mezi chýše. Kdykoliv zvedl hlavu, přiletěl šíp. Všichni obyvatelé chatrčí se ukryli a jen po očku pozorovali, co se děje.

Šaman vystoupil z chatrče s lukem v ruce. Když viděl, že ho všichni obyvatelé pozorují, řekl hlasitě:

„Zkoušel jsem svůj nový luk...“

Odpoledne přišel do osady Plachý bobr, muž ze sousedního rodu. Před několika dny ztratil ženu a jeho malé děti ošetřovala jen jeho stará matka. I toulal se po okolí, aby zapomněl na starosti, a přišel mimoděk i k přátelskému rodu Medvědů. Vypravoval rozmanité novinky a lovecké příběhy, takže Medvědi mu se zájmem naslouchali, litující ho, že pozbyl dobré ženy.

27/

Ale než nastal večer, stalo se něco neočekávaného, co dovršilo míru šamanovy zpupnosti.

U potoka máčela Kudrnka kůže. Měla je rozestřeny v jámě. Proložila je rozdrčenou dubovou kůrou a polévala je vodou.

Muž se dvěma ženami se plížil k ní, zakryt křovinami. Náhle vyskočil, uchopil ji zezadu, odhodil její džbán, že se rozbil, a položiv si Kudrnku přes rameno, nesl ji do tábora.

Kudrnka vykřikla, a všichni obyvatelé byli na ni upozorněni. Jí se líbilo, že je zase předmětem pozornosti, a nechala se klidně nést s očima napolo zavřenýma a s úsměvem plným očekávání. Lichotilo jí, že se o ni muži perou.

„Tu ti přináším ženu,“ řekl šaman k Plachému bobrovi, když před poradním dubem hodil Kudrnku na trávník. „Nemáš žádné a ona — nemá muže.“

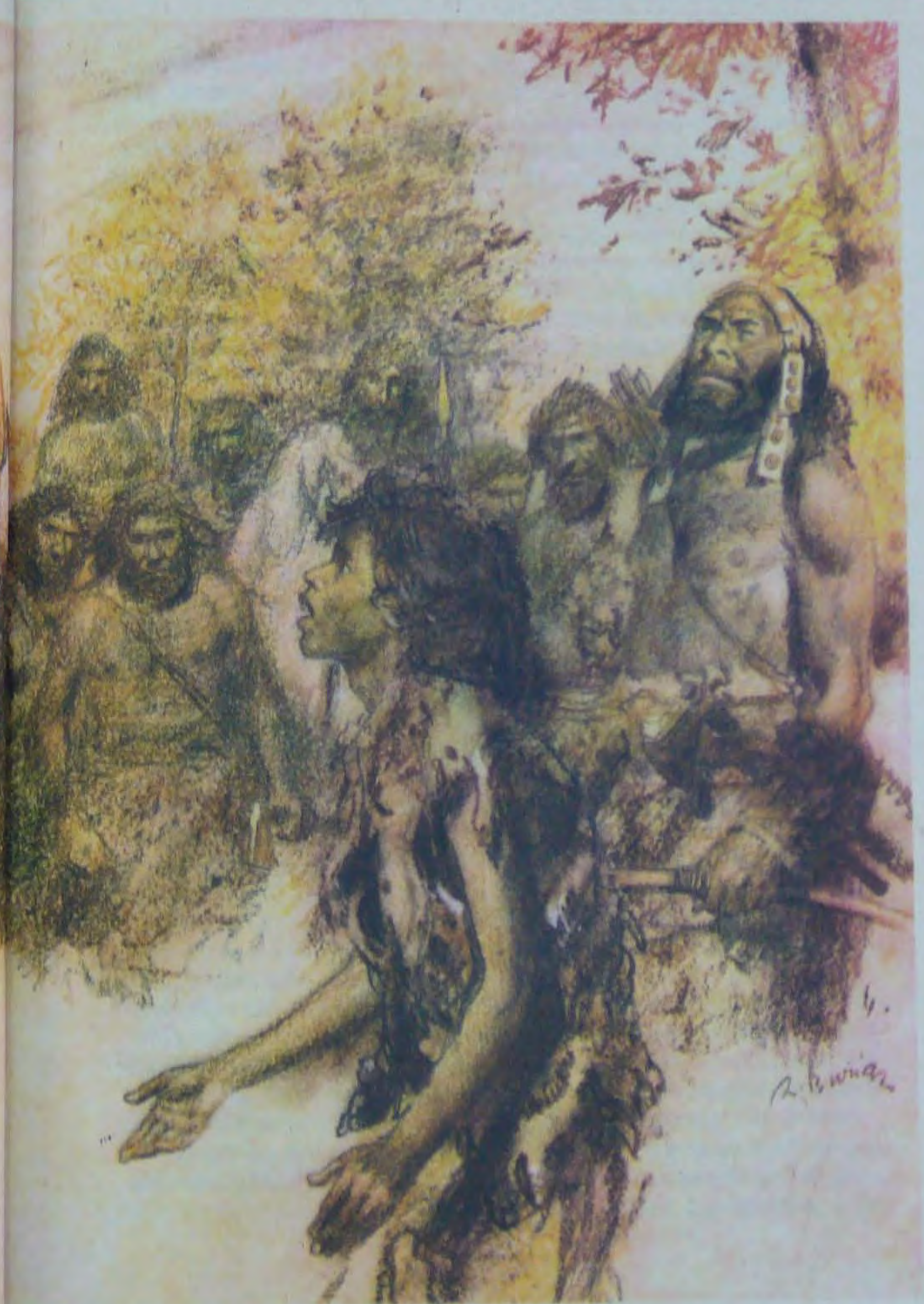
Ale Plachý bobr nepřijal darovanou ženu. Nebyl slaboch, nýbrž silný muž, který si ještě dovede sám ženu vydobýt. Šamanovu nabídku pocitoval jako ponižující urážku.

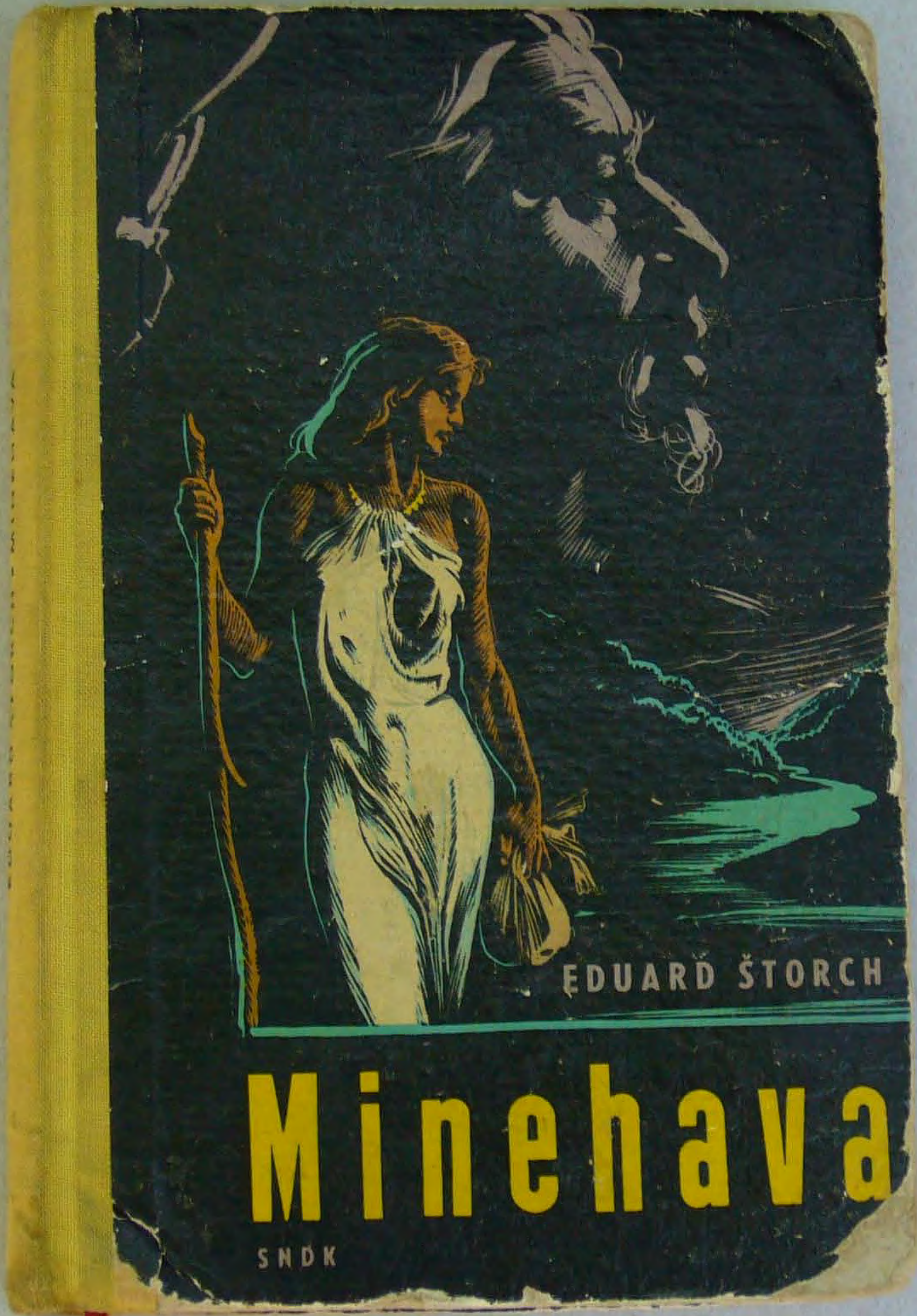
Za chvíli Plachý bobr vstal a řekl, že se musí napít vody. Odešel až za tábor a tam si lehl do zaschlé trávy.

Medvědi věděli, že Plachý bobr nesnese klidně šamanovu urážku, nicméně při večerním ohni mluvili o všedních věcech.

Šaman zatáhl Kudrnku do své chatrče a měl tři ženy. Ráno byli

látka opravdu zmizelo. Podívala se maně ještě jednou nahoru, odkud vlci telátko shodili — a hle, jaká náhoda! Nešťastné tele nehybně visí zaklesnuté mezi větvemi borovice, která tu vyrostla podle skály. Vída, neskončilo tedy v hladových chřtánech vlků.

Šťastná Chvíle se pomalu vracela z vycházky opět k své jeskyňce. Psík zůstal ještě u vlčích pozůstatků a ohryzoval s kostí, co se dalo. Hafánek se dnes nasytí — a co ona? Ne, hladovět nebude, vždyť je tu telátko!

Šťastná Chvíle se vrátila pod skálu. Telátko visí na stromě a stačilo by shodit je dolů. Ale je to vysoko a ona na tuhle borovici nevylezle. Musí nalézt dlouhou větev a pak tele shodí.

Větev našla, a když povylezla trochu výš, podařilo se jí tele shodit. Bylo jen trochu potrhané. Maso bude mít dobré.

Doběhla do jeskyňky pro svůj ostrý pazourkový nožik v dlouhé rukojeti a zanedlouho tele zčásti obratně stáhla. Přitom si vesele pobrukovala. Bude mít co jíst!

Natrhala veliké lopuchové listy a rozložila je po zemi. Na ně bude odkládat nařezané kousky masa.

Jen aby se jí povedlo roznítit oheň! Není to snadná věc pro toho, kdo se v tom umění stále netuží. To dívka věděla, proto si šla připravit potřebné náčiní. Našla pěkný, rovný smrkový prut — to bude dobré vrtidlo. Pak přišla těžší věc — vybrat správnou suchou podložku. I tu našla; ulomila kousek dřeva z vyvrácené borovice.

Nedočkavě zkusila vyvrtět oheň.

Sedla na zem a chodidly přišlápala borovou podložku. Smrkové vrtidlo vzala mezi dlaně a mnula je tak, aby se otáčelo vždycky několikrát sem a několikrát tam. Přitom přitlačovala dlaněmi hůlku do borové podložky.

Hůlka se několikrát otočila a vypadla jí z dlaní. Nu ovšem! Vždyť zapomněla v nedočkavosti vyhloubit v podložce malou jamku... Učinila tak a všimla si, že vrtidlo je dole rozřepané.

„Jsem to nezkušená holka. Jako bych vrtěla oheň poprvé!“

Pazourkovým nožikem přifezala smrkovou hůlku na dolejšími konci. Pak nasadila vrtidlo do jamky na podložce a vrtěla dlaněmi, až se udýchala. Jamka se trošinku vyhloubila a kolem ní se usadilo trochu černého prášku.

Vrtěla znova a větší silou se namáhala udržet dlaně při sobě. Ale pokaždé jí vrtidlo z dlaní vypadlo. Byla slabá... Nebyla to Šťastná Chvíle, plná síly a života, z dřívějších dob.

„Nic naplat, musím vrtidlo něčím přidržet,“ řekla si. „Ale čím a jak? Vždyť mám jen dvě ruce!“ Doma se jí to dařovalo dobře — tehdy ovšem vždycky ještě jedna dívka pomáhala.

Hle, tu se válí vlčí kost — ramenní kloub! Ten bude dobře přidržovat hůlku při vrtění... „Ale jak budu hůlku tlačit do jamky, aby nevyskakovala?“

rozum Píďa. „To musí být psů smečka a lovců nejmíň pět!“
„Vrátíme se s našimi,“ navrhl opatrně Běhoun. „Bude to jistější.“

Hoši souhlasili a vydali se v tu stranu, odkud bylo slyšet houkání obou mladíků.

Nešli dlouho. Les řídí, až se octli na travnatém meziháji, porostlém jen tu a tam osamělými skupinami stromů a keřů.

Hoši postupovali pomalu. Co kdyby tu opět na ně vyskočil tur! Zde by těžko našli silný strom s nízko sehnutými větvemi.

„Hle, vidíte, tam vedle toho lískového křoví! Tam jsou! A někdo je s nimi...“ zavolal Lupen a už chtěl vyrazit. Avšak zarazil se.

„Něco se tam děje,“ varoval Píďa.

„Hádají se s ním,“ poznal Běhoun.

Dva mladí Sokoli se vskutku přeli s nějakým cizím mladým mužem. Hoši přeběhli volné místo a kryti lískovými plížíli se blíže. A slyšeli a viděli vše.

Miran a Vekar poroučejí cizímu lovcí, aby se klidil, že stojí na zemi Sokolů z Pustého vrchu. Uloveného srnce musí tu nechat ležet, nesmí jej odnést. Cizinec se hájí, že tudy jen prochází, aby si cestu zkrátil. Projít je mu volno, teprve kdyby se tu usadil, měli by právo ho vyhnat.

Miran vykřikl, že za ním nebudou chodit, aby viděli, zdali si tu někde neseďne. Ať se odtud klidí hned. A toho srnce že beztak ulovil tady na jejich území.

Cizí muž odpírá a z hádky se stává rvačka. Dva psi přiběhli uřícení, pomáhají svým pánům a sápu se na cizince. Cizinec napřáhl sekeru, ale Miran ho odzadu bodl oštěpem. Vekar mu dal ránu do hlavy.

Cizí muž se svalil do trávy...

Oba Sokoli asi cítí, že se unáhli, protože stojí zaraženě nad poraženým soupeřem.

Zavolali psy, aby nechali nehybného cizince s pokojem,

a rozhlíželi se. Chtěli nepochybně vyzkoumat, zdali někdo neviděl jejich zápas. Nikde však ani vidu, ani slechu po nějakém člověku.

Kvapně odcházeli. Po několika krocích se vrátili a zvedli srnce. Jeden z mladíků pomohl druhému naložit srnce na ramena za hlavu. Pak hvízdli na psy a rychle odcházeli k lesu.

Hochy pojala hrůza z toho, co právě spatřili. Byli pobouřeni a ustrašení. Je cizinec zabit? Nikdo z Jetelítku

Diváci rázem pochopili, o jakou popravu běží... Trnuli nad Bobrovou ukrutností.

Minhava se chytila za srdce a kácela se k zemi. Ještě že se přidržela stromku vedle stojícího. Prudce dýchá s očima hořícíma. Jako blesk se jí hlavou opět mihla vzpomínka na vyprávění Sivé Sokolice. Jak strašné! Ale budiž tedy — už ví, co učinit!

Oba býci pobíhají v ohradě a strážci je dlouhými holemi pošťuchují.

Po chvíli prochvěla zástupem vlna vzrušení. Strážci přenášeli Sokolí Oko přes ohradu — přefízli mu pouta a donutili odsouzence skočit dolů.

Mrazivé ticho.

Býci přeběhli mimo Sokolí Oko a nepovšimli si ho. Hlídači znova podráždili býky holemi, takže divoce skákali. Sokolí Oko se jen trochu přikrčil, jakoby k rozběhu. Žádné známky strachu nebylo na něm vidět.

Jeden býk už zpozoroval člověka v ohradě a rozešel se proti němu s hlavou skloněnou. Avšak Sokolí Oko nedočkal, až ho býk nabere na rohy, nýbrž rychle proběhl vedle býka k jeho zadku. Býk se skokem otočil a znova sklonil hlavu proti němu. Junák ho však popadl za nebezpečné rohy, a nachýliv se na býka, snažil se odvrátit jeho hlavu stranou. Kdyby Sokolí Oko nebyl takový silák, byl by ho býk odhodil jako pířko, ale junák držel býka pevně jako dubová houžev. Býk pozvedl hlavu i se zavěšeným Sokolím Okem a vlekl ho po pažítě.

Diváci, kteří stáli blízko ohrady, viděli, jak Sokolí Oko se zařatými zuby a zbrcen potem namáhá se strhnout býka k zemi. Nepodařilo se mu to. Býk sice poklesl na kolena, ale hned vyskočil a trhnutím hlavy shodil Sokolí Oko se sebe. Statečný zápasník ležel bezvládně v ušlapané trávě.

Býk se k němu vrátil a postrkoval ho rohy po pažítě.

Ale již se Sokolí Oko vzpamatoval a rychle popolezl trochu výše po svahu až k samé hradbě. Býk v patách za

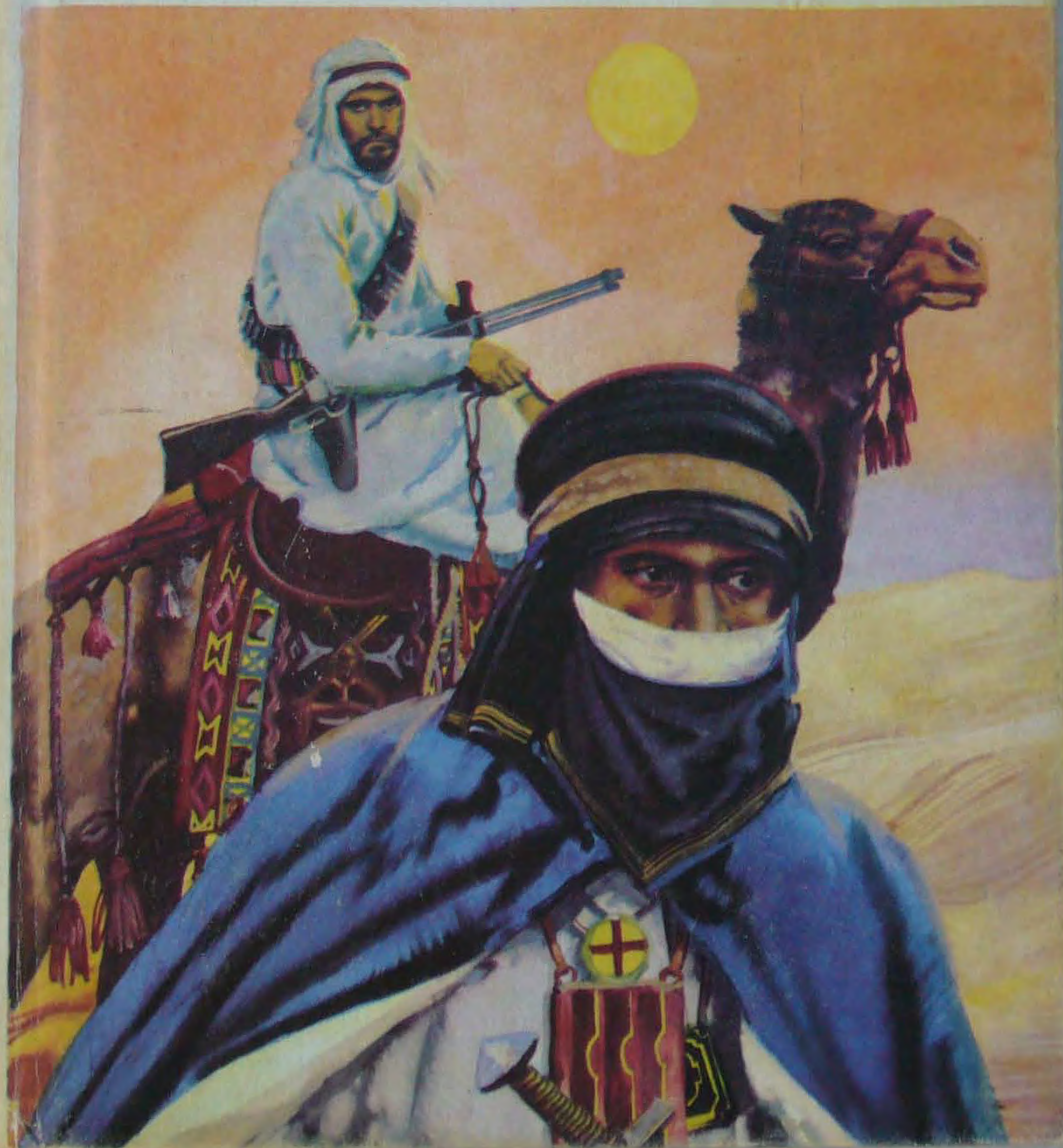

ním. A když se býk opět chystal nabrat mladíka na rohy, odrazil se junák vší silou od malého skaliska a vzepětím všech svalů pružného těla skočil přes býkovu sehnutou hlavu. Býk zařval a točil hlavu, jako by se divil, kam člověk zmizel.

POUŠTÍ A PRÉRIÍ

Karel May

ALBATROS

můžeme takhle nechat, Mr Shatterhande, co říkáte? Co budeme dělat?"

„Uvidíme, až přijde čas," odpověděl jsem. „Teď se musíme trochu prospat."

2/ V JÁMĚ

Nepodařilo se nám však usnout. O půlnoci jsme se vydali na cestu. Plížili jsme se jako duchové, ale zbytečně jsme se námáhali, tábořiště bylo prázdné.

Kam se Siouxové poděli? Na opuštěných ohništích ještě dýmaly oharky. Zapálili jsme pár větví, které nám posloužily jako pochodně. V jejich světle jsme objevili, že stopy vedou napříč prérií. Ogallalové pokračovali ve svém tažení.

„Uff!" řekl Vinnetou. „*Squaw* jim asi ve svém strachu prozradila, že není sama. Vyhrožovala Siouxům, že na ně přijdeme a že ji i děti zachráníme. Ogallalové rychle odtáhli, abychom jim nepřekazili jejich plány a nevarovali Upsaroky. Pojedeme za nimi."

Souhlasil jsem. Nasedli jsme na koně a jeli nazpět touž cestou, kudy jsme přijeli. Protože jsme už cestu znali, mohli jsme jet vzdor tmě dost rychle, jistě rychleji než Indiáni, kteří tudy jeli poprvé.

Zastavili jsme se na místě, kde jsme potkali *squaw*, počkali jsme, až se rozední, a pak jsme se rozešli na všechny strany, abychom pátrali po stopách. Za deset minut jsme se měli zase sejit. Nenašel jsem nic a Hammerdull a Holbers také ne. Vinnetou měl větší štěstí. Vydali jsme se po stopě, kterou objevil, s největší opatrností, neboť byla sotva čtvrt hodiny stará.

Rovinu vystřídaly kopce. Projeli jsme lesem a dostali se na holou stráň, na pravé straně ohraničenou bušem. Siouxové stoupali vzhůru k vrcholku, na kterém se rýsovaly košaté stromy. Proti svahu bylo Indiány dobře vidět. Potěšilo nás, když jsme zjistili, že oba vůdcové jedou spolu, a navíc značný kus za ostatními. Vzápětí jsme se vyděsili: ani žena, ani její synové v průvodu nebyli.

„Musíme se vrátit!" zvolal jsem. „Siouxové je hodili do já-

Nečekal na naše slova a pozval nás dovnitř na čibuk. Vymlouvali jsme se, že nemáme čas, ale on opakoval své pozvání tak důtklivě, že bylo jasné, že by odmítnutí považoval za urážku.

Nemohli jsme si dovolit zbytečně si někoho zneprátnit v kraji, kterým jsme museli projet i na zpáteční cestě. Sestoupili jsme tedy, koně jsme přivázali ke stanovým tyčím a vešli jsme.

Arab nás uvítal úplným a dokonalým „*ahlan va sahan va marhaban*“, což nadobro zaplašilo mé obavy, protože tak se nikdy nevíta nemilý host.

Pozval nás, abychom usedli, vybral nám nejlepší ze svých čibuků, dal nám tabák i křesadla. Nevypτάval se na nic a sám začal rozhovor. Zkrátka, vzorný hostitel.

Tu jsem zaslechl zvenčí tiché plíživé kroky, mumlání zástupu.

„Obyvatelé tvé osady jsou zřejmě na cestách,“ řekl jsem klidně. „Viděl jsem jen několik mužů a stařenu.“

„Ne, všichni jsou doma; čekali jsme vás.“

„Jak to? Vy jste věděli, že přijedeme?“

„Abd el Birr, šejk Handamů, nám řekl, že sem přijedete, džauri proklatí, abyste poskvrnili posvátnou poutnickou cestu. To si odpykáte životem, smrdutí šakalové...“

„Mlč!“ osopil jsem se na něho. Vyskočil jsem a Halef mě následoval. „Ano, já jsem džaur, jenže šakal jsi ty!“

„A tvoji lidé jsou štěňata šakalí, zbabělé hyeny! Na takové se musí bičem!“ a Halef za té řeči strhl z kolíku býkovec a už mrskal hostitele jako jankovité hovado. Než se šejk zmohl na výkřik, umlčel jsem ho pádnou ranou pěstí. Sesul se k zemi. Pak jsem rozhrnul stanový závěs.

Na prostranství před stanem se tísnilo nejméně sto ozbrojených mužů a chlapců, připravených roztrhat na kousky hanobitele své svaté silnice, a za nimi se mačkalo ženské plemeno všeho věku.

Chtěl jsem skočit na koně a prorazit zástupem, ale hadži Halef mě odstrčil a rozkřikl se na dav:

„Co vás to chytá, ó věrní muslimové a udatní bojovníci mávíjší? Jsme Handamové a náš šejk Abd el Birr nás vyslal, abychom vašemu šejkovi *el beled* oznámili, že nevěřící psi, na něž číháte, už co nevidět přijedou. Opustili jste své úkryty

Mikoláš Aleš
1912

POHÁDKY

S OBRÁZKY

MIKOLÁŠE ALŠE

Z díla Boženy Němcové, K. J. Erbena a Mikoláše Alše
uspořádal D. M. Pavlíček

PRAHA 1953

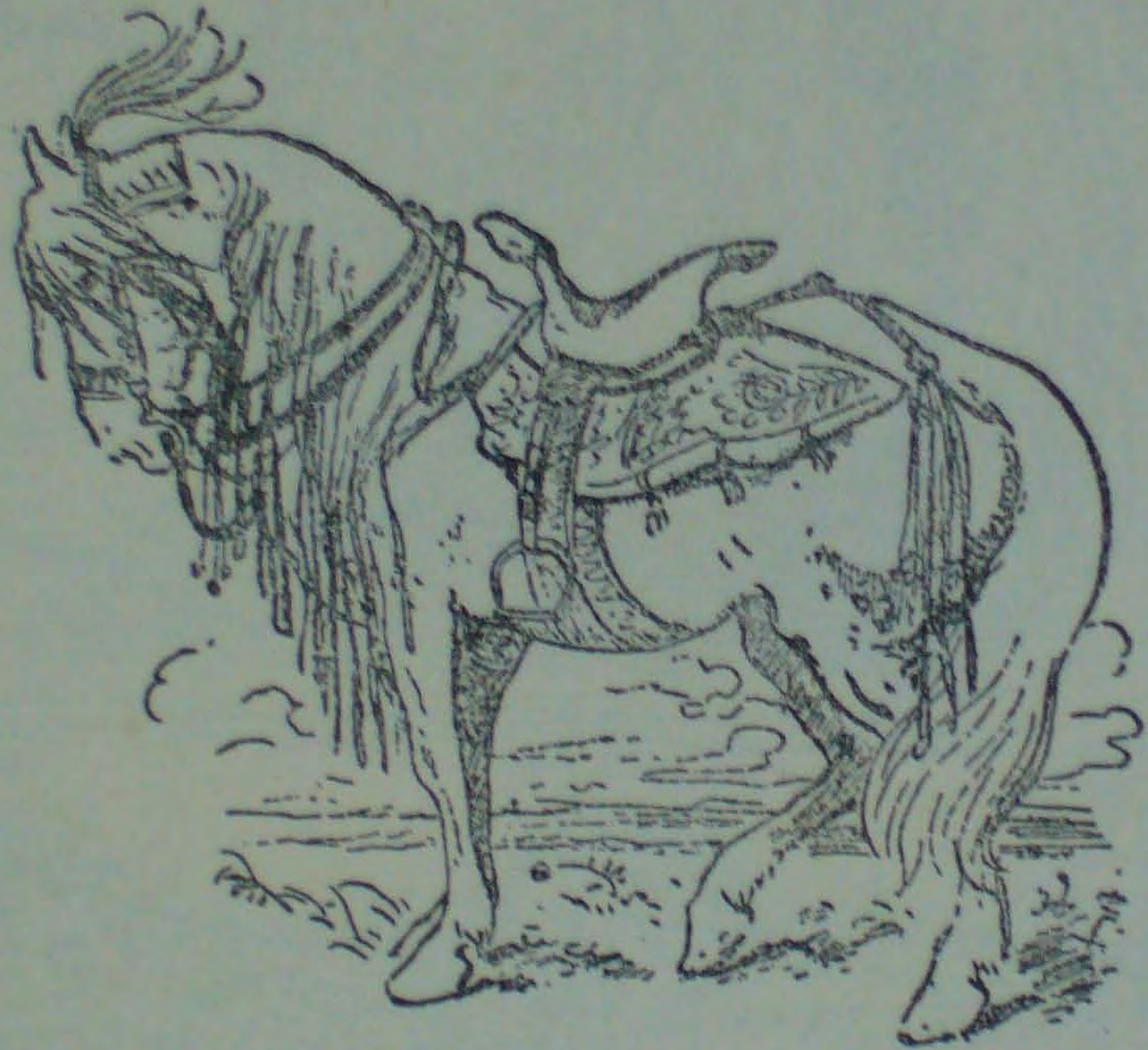
STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ DĚTSKÉ KNIHY

vysvobodil těbe i tvé sestry a otci ve vařece pomohl. Já jsem tvůj ženich.
Že se Slavěna na něho nehněvala, mohl by každý ujistit. Za hodnou chvíli potom rozlítly se dveře u hodovní síně a do nich vkročí Slavěna s rytířem v bílém šatu a zlaté přilbici, představujíc ho otci co svého ženicha, němého Bajaju! Otec se radoval, hosté se divili a sestry po očku hleděly. Teprv nastala pravá veselost a pilo se na zdraví zasnoubenců až do bílého rána.

Po svatbě odejel Bajaja se svou Slavěnou, aby se podíval k rodičům; ale jak se ulekl, když viděl celé město potažené černým sukrem. Hned se táže, co to znamená, a slyší, že umřel mladý král. Pospíchal k zámku, aby rodiče své potěšil, což se opravdu jen jemu podařiti mohlo, neboť drželi i jeho za nebožtíka, protože tak dlouhý čas o něm neslyšeli. Zase se přistěhovala do zámku radost, černé sukno se odestřelo a místo jeho zastoupilo červené. Bajaja byl králem ve svém království a požíval do smrti se svou manželkou nekaleného štěstí.

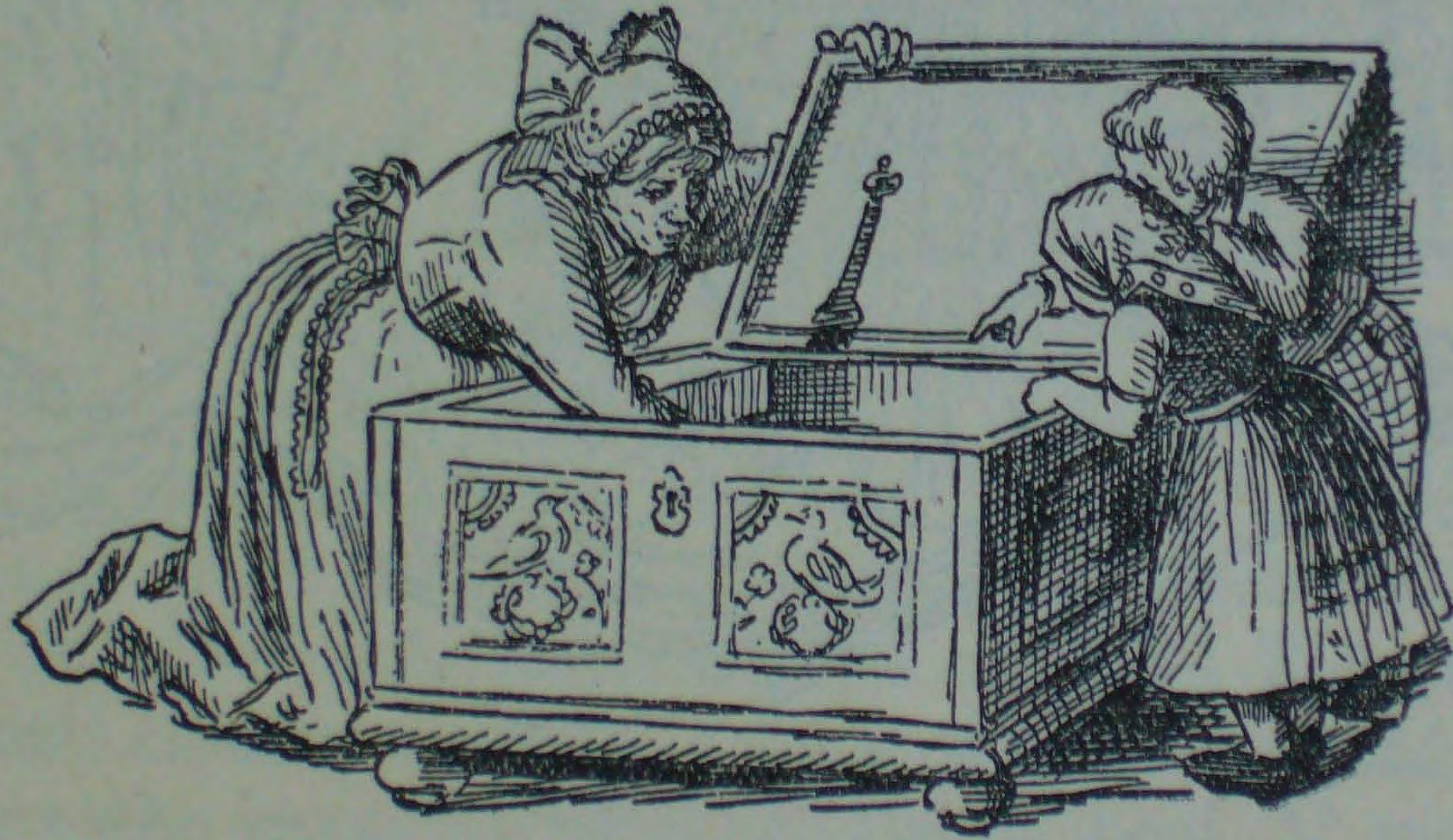

15. MATĚJ KOPECKÝ.

14. LESNÍ MUŽÍK.

Jiří Kalousek
 1978, 1981, 1887

BOHUMIL ŘÍHA
JIŘÍ KALOUSEK

dětská
encyklopedie

ALBATROS

akvárium

Víš, co je akvárium?
Kousek rybníka ve skleněné nádobě.

V akváriu je živo. Z písku rostou vodní rostliny, ve vodě se prohánějí cizokrajné akvarijní rybky, jako třeba pestrá paví očka, závojnátky nebo draví rájovci, kteří hrají všemi duhovými barvami. Jejich sameček hlídá mláďata a běda tomu, kdo se k nim přiblíží. Hned ho chce kousnout. Akvarijní rybky musíme krmit. Lovíme pro ně v rybníce droboučké vodní živočichy. Můžeme jim taky kupovat potravu sušenou.

album

Maminka ráda prohlíží album s fotografiemi. Toník nejraději ukazuje klukům album se známkami.

Mamince nad albem s fotografiemi dětí někdy ukápně slza. Vidí, že její děti rychle rostou. Album je ukazuje v peřince, na kočárku, jak začínají chodit, jak se koupou, jak jdou prvně do školy... Toník se diví, že byl taky někdy maličký, a do maminičina alba se dívá nerad. Jeho album se známkami je lepší. Jsou v něm známky z celého světa. Toník je může v albu nechat, ale může si je taky vyměnit.

Albánie

Albánie je malá země na Balkáně.
Sousedí s Jugoslávií a s Řeckem.

Albánie je hornatá země na pobřeží Jaderského moře. Má asi dva a půl miliónu obyvatel, kteří se většinou žijí zemědělstvím a pastvinářstvím. Chová se tam hodně ovcí a koz. Pěstuje se hlavně kukuřice, pšenice, tabák a jižní ovoce. V zemi se rychle zavádí průmysl: těží se nafta, asfalt i různé rudy, zpracovávají se potraviny, tabák, vyrábí se papír, kůže i textil. Albánie je lidová republika. Hlavou státu je předseda prezidia Lidového shromáždění.

Amerika

Na západní části zeměkoule je Amerika.
Z Evropy se tam dostaneme přes Atlantický oceán lodí nebo letadlem.

Amerika je druhý největší světadíl. Má dvě části: Severní Ameriku a Jižní Ameriku. Střední Amerika mezi nimi tvoří úzký most. Celá Amerika má asi 585 miliónů obyvatel. Asi 65 % je bílých, asi 20 % Indiánů a 15 % černochů. V Severní Americe se mluví většinou anglicky, v Jižní španělsky a portugalsky. V severní části žijí skupiny Čechů a Slováků. Vystěhovali se tam před mnoha lety, v době, kdy se jim doma špatně dařilo. Nejmocnějším státem Severní Ameriky jsou Spojené státy americké. Mají značně vyvinutý průmysl i zemědělství. Hlavní město se jmenuje Washington. Největší město je New York — má s blízkým okolím asi 15 miliónů obyvatel. Nejznámější státy v Jižní Americe jsou Brazílie a Argentina. Jihoamerické státy jsou povětšinou zemědělské.

letadlo

Letadlo má trup s kabinou, motory, křídla, podvozek a ocasní plochy.

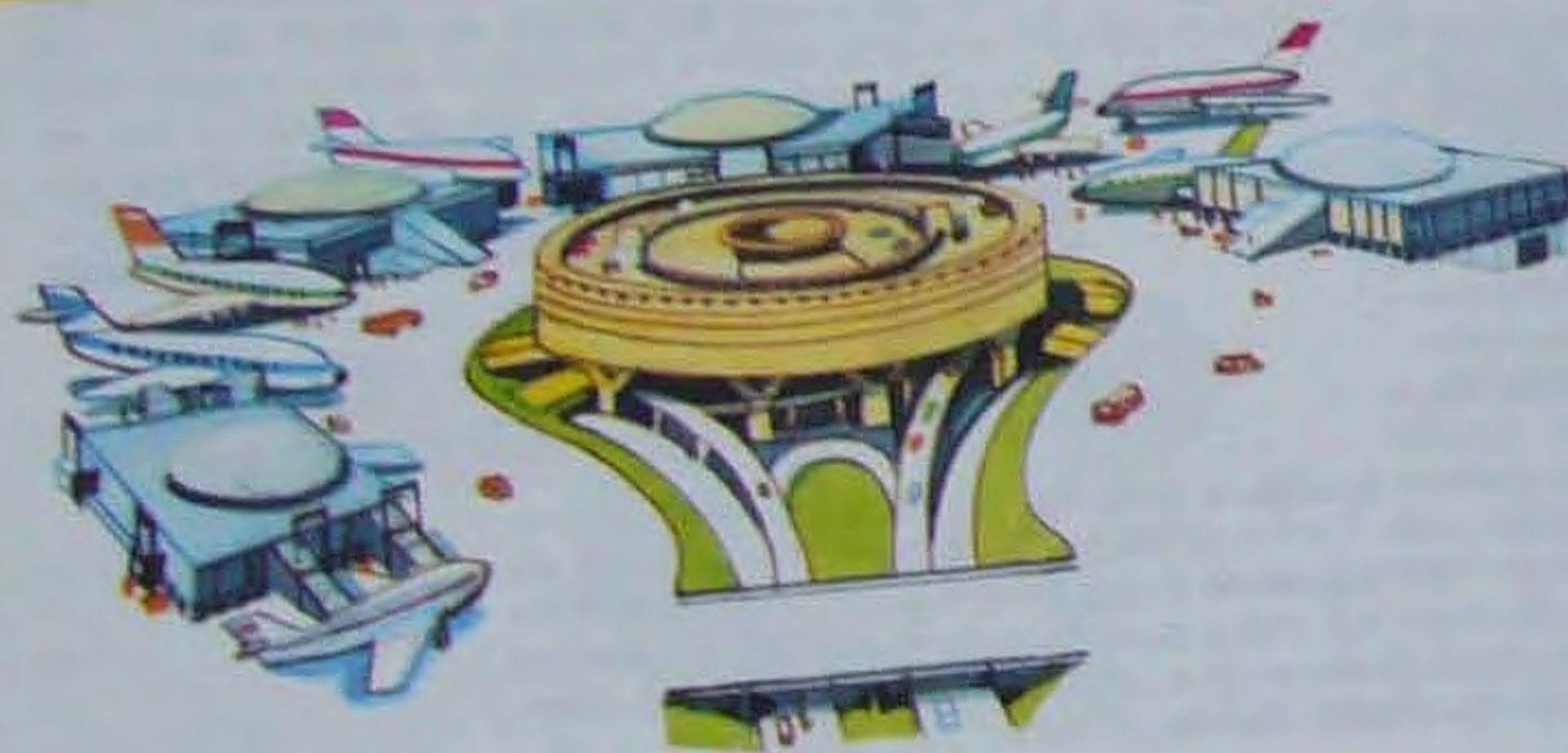
U nás první letěl na letadle těžším než vzduch inž. Jan Kašpar v roce 1911, a to z Pardubic do Prahy. Bylo to jenom 120 km, ale jaká to tehdy musela být sláva. Člověk létá jako pták! Jenomže od té doby se letadla tak zdokonalila a letectví se tak rozmohlo, že ptáci musí lidem závidět, protože to sami nedokážou. Vždyť např. sovětským velkoletadlem IL-62

dorazíme z Prahy do Moskvy asi za dvě hodiny. Jsou už dokonce letadla s rychlostí vyšší než rychlost zvuku. Když je uslyšíme, jsou už pryč. Vrtulníky naproti tomu létají pomalu, ale zato mohou kdekoli přistát. Stavějí se dokonce malinké vrtulníky pro dva lidi. To asi budou jedinou letadla pro děti.

letišťe

Kde přistávají letadla?
Samozřejmě na letišti.

Letišťe je vlastně letecký přístav. Odtud letadla vzlétají, tam také přistávají. Mají tam rozjezdové plochy, aby mohla startovat i přistávat za každého počasí. Letadla bývají mimoto na letišti uschována i zásobována. K tomu slouží velké hangáry, dílny i čerpací stanice pohonných látek. Jsou tam také budovy s čekárnami pro cestující, s restaurací, se službou pohotovni, celní, telefonickou, radio-telegrafickou i meteorologickou. Letecká doprava závisí na počasí. Když je např. mlha, letadla nestartují. Je nebezpečí, že by piloti nemohli přistát. A co by si pak počali?

léto

Léto je nejkrásnější čas pro kluky i pro děvčata.

V učebnici je napsáno, že léto trvá od 21. června do 22. září. To jsou celé tři měsíce. Moje léto je však o měsíc delší. V červnu ještě chodím do školy, ale zbytek dne jsem na hřišti. Hrajeme tam kopanou nebo košíkovou. Každé klukovské mužstvo chce vyhrát. A což teprve o prázdninách! Jezdím k babičce na venkov. O žních pomáhám nosit jídlo na pole, ale jinak žiji v lese a u vody jako pračlověk. Babička mi někdy zbourá stan a táhne mě domů. V tom případě jdu na zahradu, vylezu na strom a najím se letních hrušek. Není léto krásný čas?

Lež má krátké nohy,
daleko neujde.

Chlapce pokousal pes.
„Proč jsi ho dráždil?“ zlobila se babička.
„Já jsem ho nedráždil,“ hájil se kluk.
„Nelži!“
„On si mě všiml nejdřív a zaštěkal na mne.“
„Ale pak jsi ho rozdráždil ty.“
„Jen jsem mu ukazoval klacek.“
„Proč lžeš? Já jsem tě viděla. Uhodil jsi psa klackem a on na tebe skočil! Je to pravda, nebo ne?“
„Ano. Je to pravda.“

lev

Lev je obrovská kočkovitá šelma.
Vypadá důstojně jako král zvířat.

U nás žije jen v zoologické zahradě nebo v cirkuse. Dá se dobře ochočit a na zajetí si zvykne. Ale nemůže se nechat pobíhat volně. Musí být od návštěvníka oddělen silnou mříží. Je to přece jen šelma, a co kdyby se mu na některém klukovi něco znelíbilo. Kluk by musel utíkat a lev by se zbytečně uhnal. V afrických stepích to mají horší. Lev tam žije svobodně a za noci loví zvířata podle své chuti. Někdy si zaběhne i do vesnice a za noci loví zvířata podle své chuti. Někdy si zaběhne i do vesnice a s teletem v tlamě dokáže přeskochit vysokou ohradu. Domorodci mají zlost a hledí lva ulovit. Je to lov nebezpečný, protože lev se umí bránit.

los

**Los patří do příbuzenstva jelenů.
Má veliké lopatovité parohy.**

Los žije na severu Skandinávie, v severních částech Sovětského svazu, a vyskytuje se dokonce i v severním Polsku. Také v Severní Americe

Hodně
a ještě

Louka p
konci č
nější. H
naplat.
seno. N
V horác
tek, kte
ošetřen
osévají.
omladit

VÝVOJ AUTOMOBILU

Cugnotova parní
školka
1770

parní vůz Josefa Božka 1815

Kučičkův elektromobil - 1835

Aspici-machet, "President" - 1898

automobil Laurin a Klement - 1905

autobus
Laurin a Klement
1909

Praga-Grand
1913

Tatra Hadimovska 1932

over 1930

Škoda Šesták
1949

Tatra 613
1975

Dlouhá byla cesta od prvních silničních parovozů
k rychlým a pohodlným autům dneška.

13-792-81 14/45
Kartonovaný výtisk 19 Kčs

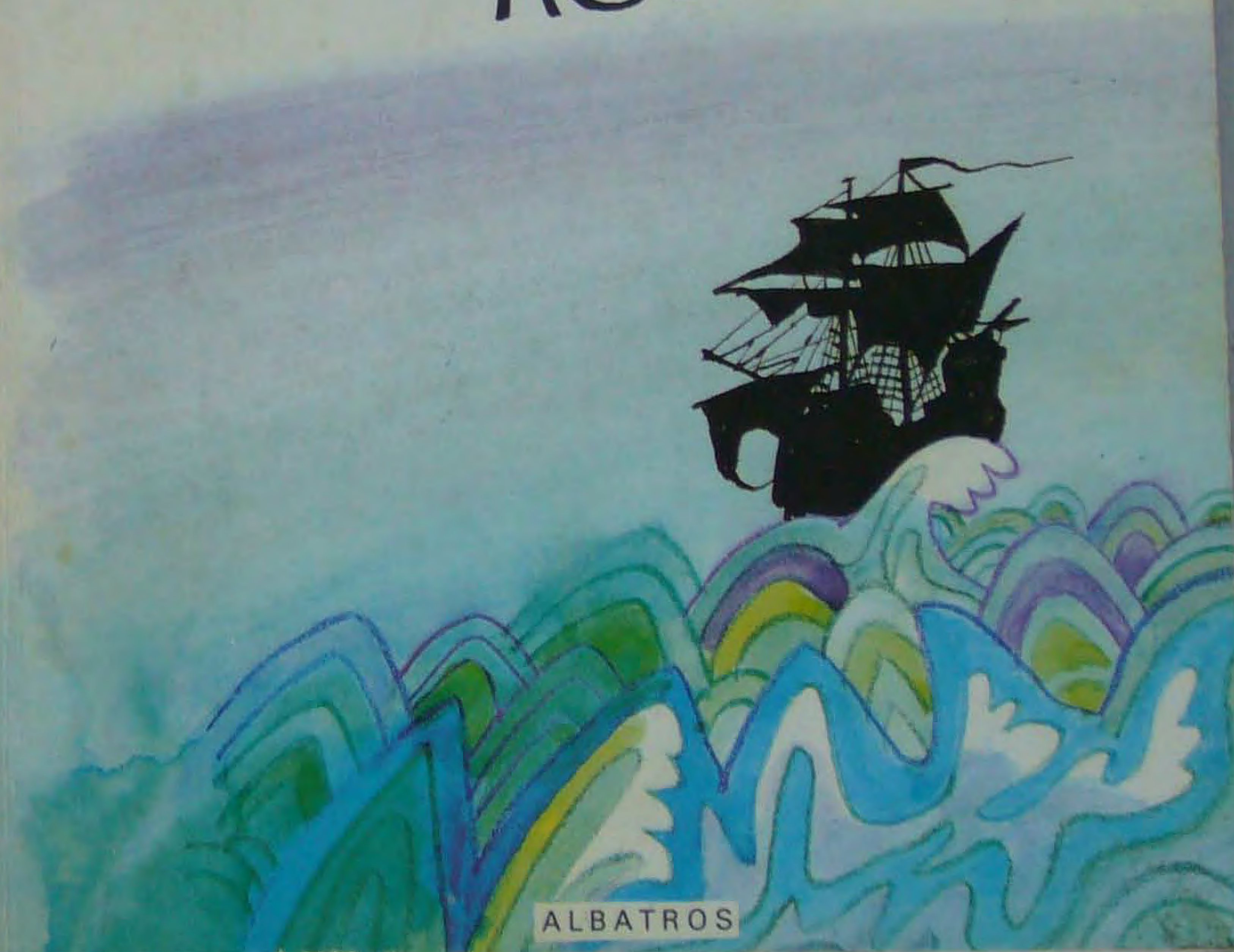

PODIVUHODNÉ VYPRÁVĚNÍ BY VALEHO PIRÁTA KOLÍSKA

VÁCLAV ČTVRTEK

VÁCLAV ČTVRTEK

BÝVALÉHO
PODIVUHODNÉ
VYPRÁVĚNÍ
PIRÁTA
KOLÍSKA

ALBATROS

Když chce pirát zlato,
tak si chytí člun,
když chce čokoládu,
má jí tisíc tun.

Nevěř slabikáři,
slabikář je lhář,
nenajdeš v něm recept
na polární zář.

12

Za rok u pirátů
budeš kapitán,
měkce budeš spávat
na houpačce z lan.

Slabikář pirátům
nikdy nechybí,
pirát krmí slabikářem
leda velryby.

Třináct pirátů zpívalo. Já poslouchal a poslouchal. Na jazyku mi začala sládnout čokoláda, kterou mi piráti v písničce slibovali. Uslyšel jsem, jak se kutálejí a zvoní dukáty. A krmit velryby slabikářem? A stát se u pirátů kapitánem? To bylo to nejlepší, co jsem si uměl představit.

13

„Dobrrrá,“ kývl červenou hlavou papoušek. Odletěl přes Sokotru, Bejrút, Smyrnu a Bukurešť k Hrochovu Týnci. Byl nejvyšší čas. Pirát, co chytře mrkal hned levým, hned pravým okem, se vytrhl z dřimoty. Vyskočil a zamrkal oběma očima najednou tak prudce, že hlídka v koši vykřikla: „Do zbraně!“

Přihnali se ke mně po zuby ozbrojení piráti. „S kým jsi to tu vedl řeči?“

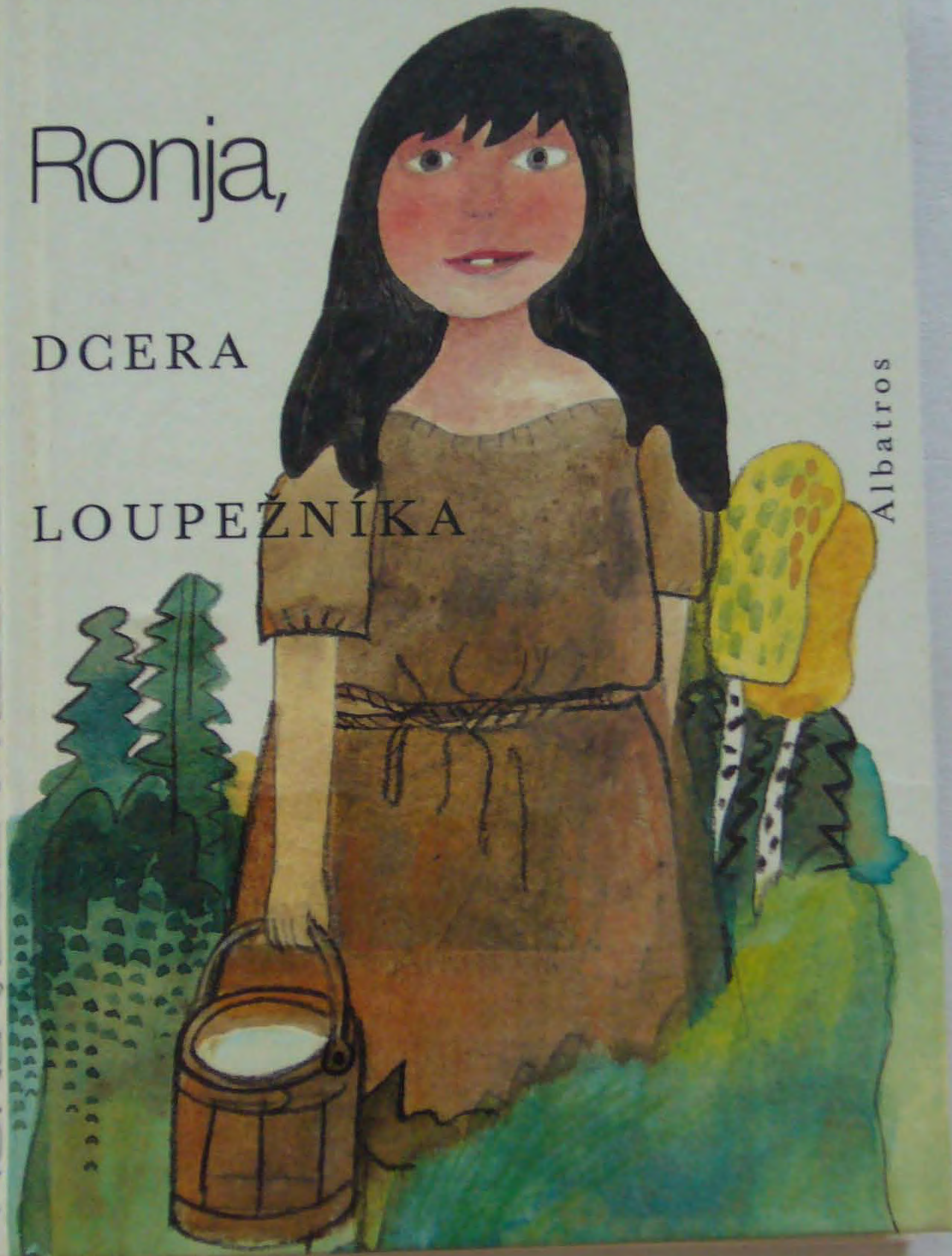
Odpověděl jsem, že z dlouhé chvíle jsem učil papouška mluvit. Nevěřili mi. Znova jako před lety mě hnali nahoru do koše na stěžni. Pobyl jsem tam dva roky a oslavil čtyřiapadesáté a pětapadesáté narozeniny.

ASTRID LINDGREN OVÁ

Ronja,

DCERA

LOUPEŽNÍKA

Albatros

RONJA, DCERA LOUPEŽNÍKA

dozvěděla, jak se Borkovi loupežníci dostali do severního hradu. Ale pozdě bycha honit. Mattis na noc rozestavil strážce, a nejen u Vlčí souťesky, ale i nahoře, na věži.

„Borkova drzost nezná mezí,“ řekl. „Taky by se mohlo stát, že se přežene přes Pekelnou tlamu jako divoký býk a vyžene nás z hradu docela.“ Popadl svůj džbán s pivem a mrštil jím o zed', až se pivo rozstříklo po celé síni.

„Loviso, jdu si teď lehnout. Nebudu spát. Budu přemýšlet a proklínat, a běda tomu, kdo mě vyruší!“ Ani Ronja nemohla ten večer usnout. Všechno bylo najednou tak špatné a smutné. A proč? Například Birk, vždyť ona měla radost, když ho poprvé uviděla! A když konečně potká kamaráda, musí to být zrovna malý ošklivý Borkův loupežník?

4

■ DRUHÝ DEN se Ronja probudila brzy. Otec už ale seděl za stolem a jedl kaši. Šlo mu to ztěžka. Chmurně nesl lžíci k puse, jenže ji občas zapomněl otevřít. Moc toho nesnědl. A už vůbec mu nezlepšilo náladu, když přiběhl Skalník, který spolu s Bradáčem a Lamželezem hlídal v noci u Pekelné tlamy a volal:

„Mattisi, čeká na tebe Borka! Stojí na druhé straně Pekelné tlamy a povykuje, že s tebou musí hned mluvit!“

Skalník pak rychle uskočil stranou, což bylo moudré, protože v následující vteřině mu proletěla kolem ucha Mattisova dřevěná miska a přistála na zdi, až se kaše rozstříkla.

„Uklidíš si to sám,“ připomněla mu Lovisa přísně, ale Mattis ji neposlouchal.

„Tak vida, Borka se mnou musí mluvit! Hrom

Josef Čapek
1935?

děda Zachariáše, protože kdo ví, co všechno by ta dvojice ještě natropila. Však on to děd už nějak spořádá. Nejráději bych se dostal na kobytku tomu Ferbusovi, ten je asi vším vinen.

Tak tu chlapani rozprávějí, tahají se o kukátko, pozorují Ferbusův hostinec a vůbec se dívají na kdeco, aby jim ušel čas, a málem zapomenou, proč tu vlastně sedí. Sirka však nezapomíná, přes tu chvíli mrkne na hodinky v zápěstí a na jednu povídá:

— Už je čas, abyste šli. Bude půl šesté.

Valnoha se Zrzkem se podiví, jak jim čekání uteklo, zopakují si ještě se Sirkou, co mají povídat a jak se mají tvářit, a pustí se dolů k vesnici. Přeběhnou po mezi na druhý konec vsi, aby to vypadalo, že přicházejí s opačné strany, než je Bakalářka. Cestou se plouhají v prachu a víří jej, jak nejvíce mohou, až je štípe do očí a dráždí ke kašli, a to všechno proto, aby byli hodně zaprášeni a vypadali, jako že se vrací z dlouhého výletu. Sirka zůstal sedět pod borovicí a dívá se za nimi kukátkem, které mu tam nechali.

Už jdou po návsi, už vcházejí na dvoreček. Děvčátko vstalo a dívá se na ně udiveně. Teď se zastavili u holčičky. Valnoha sahá do kapsy a něco jí podává. To je ten balíček čokolády, který pro ni vzali s sebou. Jdou dál a dveře hostince se za nimi zavírají. A teď necháme Sirku, ať se tu baví sám, jak nejlépe dovede, a pustíme se za Valnohou a Zrzkem.

— Dobré odpoledne, řeknou chlapani, když vstoupí do výčepu. Zloděj-číšník přestane mýt sklenice a podívá se na ně udiveně. Pan Ferbus procitne z dřímoty a zamračí se jak ďábel. Chlapani usednou za stůl. Hostinského ještě ani nenapadlo, aby vstal. Stále se na ně zkoumavě dívá a mračí. Konečně povídá:

— Copak si přejí mladí páni?

— Dejte nám, prosím, dvě malinové limonády, objednává Valnoha.

— Slyšel jste? obrátí se pan Ferbus na číšníka. Dvě malinovky. Můžeme vám je dát ven pod stromy, na čerstvý vzduch.

— Děkujeme, odmítá Valnoha, protože by to pokazilo jejich plán. Tady je větší chládek, a my jsme umořeni horkem.

Valnoha nedbá, že se hostinský zamračil, a ptá se ho dále:

— Prosím, buďte tak laskav, nešli tu dnes odpoledne před námi nějakí chlapani s panem profesorem?

— Nevím, odpovídá nevrle hostinský. Nejsem tu proto, abych hlídal kluky, kteří se toulají kolem.

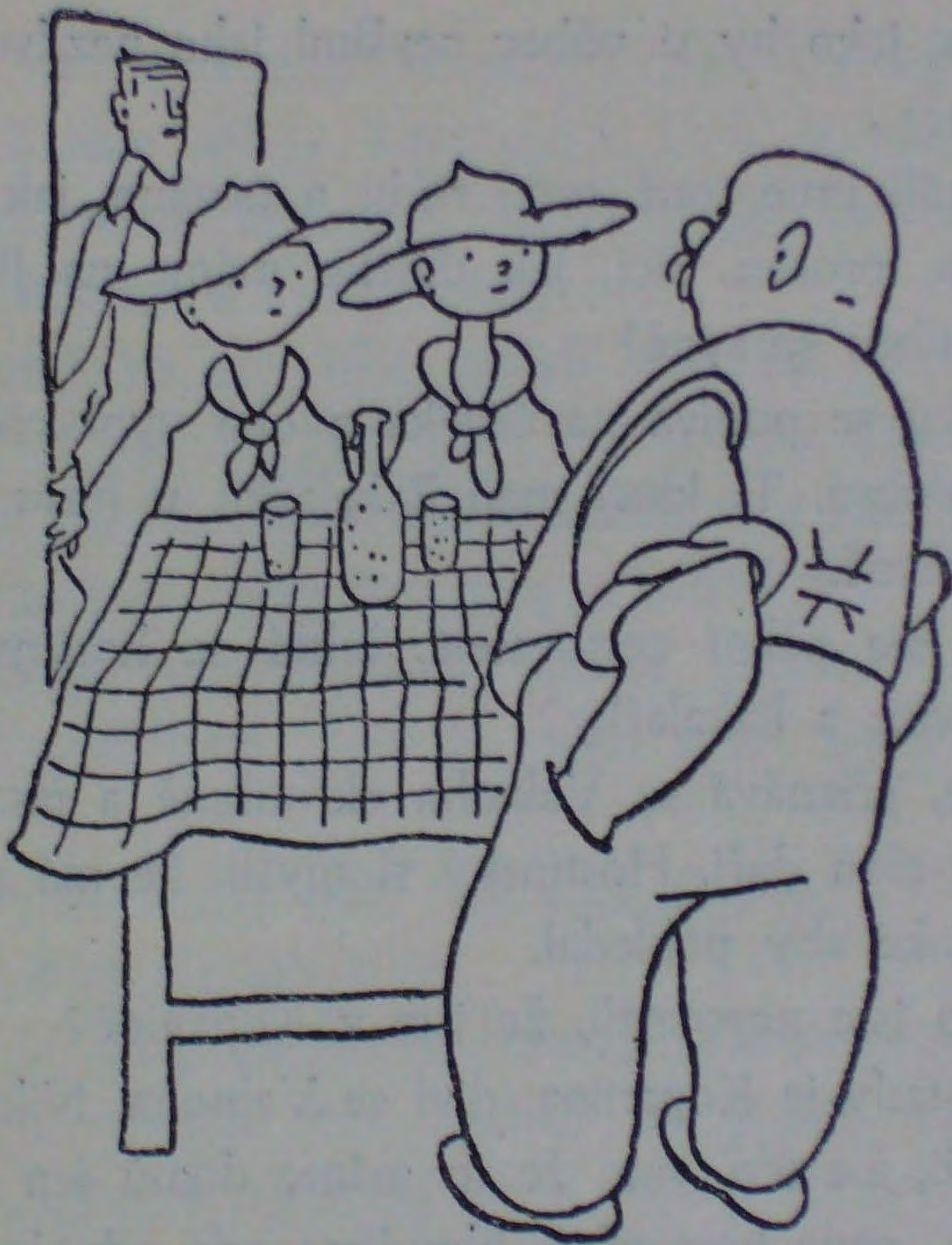

ta dvojice
Nejraději
e asi vším

, pozorují
y jim ušel
a však ne-
běstí a na-

eklo, zopa-
mají tvářit,
ruhý konec
než je Ba-
jak nejvíce
to všechno
e se vracejí
í a dívá se

c. Děvčátko
u holčičky.

- Copak si přejí mladí páni?
— Dejte nám, prosím, dvě malinové limonády, objednává
Valnoha.

Slyšel jste? obrátí se pan Ferbus na číšníka. Dvě mali-

— Koupala jsem panenku, bránilo se děvčátko a zvedlo ručičku, v níž svíralo malou plovací panenku.

— Proto jste ji nemusel bít, bručel zloděj a Sirka měl vztek, že se spokojí opatrnými slovy, místo aby šel a namlátil hostinskému tak, jako on natloukl jeho děvčátko. Ovšem, musel Sirka uznat, kam by se hrabal takový střízlík na takového hromotluka.

— Tak už dost, vykřikl opět pan Ferbus. Pošlete to mrně, ať si jde hrát někam na vršek a pojdte sem.

Zloděj poslechl jako chlapec, postavil děvčátko na zem, pohladil je ještě jednou po vlasech a řekl:

— Tak jdi, Lidunko, jdi si hrát a buď hodná. Za chvíli k tobě přijdu.

Přešel dvorek a dveře hostince se zavřely za ním a panem Ferbusem. Děvčátko zůstalo stát na chodníku, dívalo se za

ním a povzlykávalo. Za fúrou sena se krčil Sirka pln rozpaků. Něco takového neočekával. Kdepak by ho napadlo, že zloděj může mít také děti a ke všemu ještě takové malé hezké děvčátko. Bylo mu líto obou a nevěděl, co by si počal. Nejraději by se byl otočil a uháněl zpátky na Bakalářku a řekl dědu Zachariášovi a kamarádům, že se mu nepodařilo nic vypátrat a že se koule asi mýlila, nebo že v ní špatně viděl. Ale to víte, to by si byl dal, jistě by mu neuvěřili a nanejvýš by si pomyslili, že si vybrali pěkného nešiku. Ostatně musel k panu Ferbusovi chť nechtě, aby vyřídil tatínkův vzkaz.

Opustil tedy svůj úkryt za vozem sena a vykročil k hostinci. Když vstoupil na chodník, zarazil ho pohled na zlodějovu dcerušku, která si sedla kousek od vchodu na podezdívku plotu a tam si stírala slzičky. Rozmazávala si je po obličejí, až měla tváře celé umouněné. Sirka zaváhal, ale ujistiv se, že ho nikdo nevidí, přisedl si k maličké a zeptal se jí:

— Proč pláčeš?

— Nabil mi, odpovědělo děvčátko.

— A bije tě často?

— Pořád mě tluče.

— A proč tě tatínek nebrání?

— Tatínek mne brání, řeklo děvčátko horlivě. A tatínek mě nebije nikdy.

— A kde máš maminku?

— Maminka hájí tamhle, řeklo děvčátko a ukázalo na svah, kde kolem vesnického kostelíku se rozkládal hřbitov. Sirku přepadla taková divná litost, až mu došla řeč. Pak se znovu rozhlédl kolem a když viděl, že nikde nablízku není žádný kluk, který by se mu mohl vysmát, vytáhl z kapsy svůj kapesník a řekl holčičce:

— Ukaž, utřu ti pusku, jsi umazaná.

STRÁŽCE POKLADŮ

POŘAD SE TU VYKRIKUJE: děd Zachariáš. Děd Zachariáš sem, děd Zachariáš tam. Honem k dědu Zachariášovi, děd Zachariáš pomůže a to bude něco pro děda Zachariáše. Kdo je to ten děd Zachariáš, ptáme se, že se tu s ním tropí takový povyk, že se mu div neprovolává sláva? Nejsme tu proto, aby nás někdo vodil za nos. Chceme vědět, kdo je děd Zachariáš! Tak, abyste věděli: děd Zachariáš je strážce pokladů.

Bác! To to bouchlo. Strážce pokladů! Dnes, ve dvacátém století a tady, v srdci Evropy, mezi automobily, telegrafy, telefony, radiem, aeroplány a já nevím, čím ještě. Jděte, jděte. Vy si o nás myslíte, že jsme příliš malé děti. A přece je to pravda pravdoucí. Nechtějte na mně, abych se dušoval, raději vám to vysvětlím.

Tady na Bakalářce je jedna veliká a stará zahrada. Jak veliká? Podívejte se, když vám řeknu nějaké číslo, tak si je stejně nebudete umět představit. Ta zahrada je tedy hodně veliká, taková, jaké bývaly kolem šlechtických domů. Na jejím okraji, kousek od silnice, opravdu stojí zámeček. Stará je ta zahrada jako ten dům, asi dvě stě padesát nebo tři sta let. Jsou v ní vysokokmenné mohutné stromy, větve mají jako obří paže a jejich koruny se podobají klenbám chrámů. Jsou to ponejvíce vzácné stromy, svezené ze všech koutů světa. Opatrovali je tu a s péčí vypěstovali někdejší majitelé zá-

mečku. Ale jen nejásejte nadšením. Je to sice krása a bylo by škoda, kdyby jí dnes nebylo, má však také svůj stín. Aby tu dnes ty převzácné a překrásné stromy mohly být, aby se mohly tyčit k našemu nebi, hrát v našem slunci, zachvívat se a praskat v nárazech větru a choulit se pod tíží sněhu, musela se kolem dokola této zahrady dřít na panských polích

a vinicích v úpalu slunce, v dešti i mrazivém větru celá pokolení chudáků od starců po děti, jako jste vy, a z výtěžků jejich práce si panstvo stavělo svá sídla a obklopovalo se nádhrou. Ti chudáci pracovali na této zahradě a když ji vysázeli, obehnali ji vysokou zdí a zůstali venku. Zatím co panstvo se prochází v příjemném stínu, šelestí hedvábím svých šatů a vdechuje vůni květin, ty, chudáku, vzdychej za plotem a v slunečním žáru zajdi. Čas přešel, páni i chudáci odešli touž cestou a zahrada se změnila: fontány, besídky a okrasná

Adolf Born
1975, 1986, 1988

Daniel Defoe
ROBINSON
CRUSOE

ODEON

Jamajku, odkud připluli. Oni ho ujistili, že mu budou věrni, že splní všechny jeho požadavky, a on byl ochoten jim uvěřit a šetřit jejich životy, proti čemuž jsem nic nenamítal. Žádal jsem jen, aby zajatci byli svázáni na rukou i nohou tak dlouho, pokud budou na ostrově.

Mezitím jsem poslal Pátka s kormidelníkem ke člunu, aby odtamtud přinesli plachty a vesla, a tak člun pojistili. Brzy poté přispěchali ještě tři námořníci, přivoláni našimi výstřely. Štěstí, že tu dříve nebyli. Když teď viděli, že kapitán, který byl dříve jejich zajatcem, je opět u moci, poddali se a byli také spoutáni. Tak naše vítězství bylo úplné.

Nyní jsme měli pokdy, abychom si s kapitánem pohovořili o svých osudech. Já začal a vyprávěl jsem mu celý svůj příběh, jemuž on pozorně naslouchal, ba divil se mi. Zvláště ho zajímalo, jak jsem byl takřka zázračně opatřen potravou a zásoben střelivem. Vůbec byl hluboce dojat celou mou historií, která se mu jevila jako pásmo samých divů. Když se pak zamyslel sám nad sebou a když ho napadlo, že já tu byl zachován, abych mu zachránil život, bohaté slzy mu zalily tvář a nebyl již schopen jediného slova. Potom jsem ho i jeho druhy zavedl do svého obydlí touž cestou, kudy jsem vyšel, totiž horem přes skálu. Pohostil jsem je vším, co poskytovaly mé zásoby, a ukázal jsem jim všechna zařízení, která jsem za ta dlouhá léta svého zdejšího pobytu pořídil.

Všecko, co jsem jim ukázal a co jsem jim o tom vyprávěl, je překvapovalo. Ale nejvíce se podivil kapitán mému opevnění a tomu, jak jsem svůj příbytek dokonale ukryl vysázenou houštinou. Bylo tomu již přes dvacet let, co jsem lesík vysazoval, a za tu dobu stromy, které tu rostou mnohem rychleji nežli v Anglii, tak vybuchly a les tak zhoustl, že mimo pěšinu, která se vinula k mému obydlí, nikudy bys jím neprošel. Vyprávěl jsem kapitánovi, že zde je mé sídlo, můj hrad, ale vedle toho že mám ještě letohrádek, jako mívají knížata, a ten že mu také někdy ukáží. Ale teď musíme především pomýšlet na to, jak bychom se zmocnili korábu. Kapitán souhlasil, ale nevěděl, jak to navléci. Upozornil mě, že na lodi je ještě šestadvacet mužů, kteří se všichni zúčastnili proklatého spiknutí, a tím propadli svými životy zákonu. Ti již ze zoufalství setrvávají ve svém odporu, vědouce dobře, že kdyby se odvážili domů, budou ihned posláni z trestu na galeje

Da
RC
C

I

Těžko
který b
dob —
či převy
klasické
A kolik
se inspi
foevým
mu získ
Svědčí
jádra „z
rodružst
který je
své dob
optimist
jící jeho
nezdoln
Nové v
však nej
prvního
cestách
známé
dobrodr
hrdiny.
Sledujer
sečníka,
rově v /

Ono domácí přísloví, jehož se v Anglii užívá při tak mnoha příležitostech, totiž že „komu je souzena šibenice, ten se ne-
 utopí“, se nikdy neosvědčilo více než v příběhu mého života. Každý
 by myslil, že po pětatřiceti letech útrap a rozmanitých neblahých
 okolností, jaké dosud málokdo zakusil, zažil-li vůbec kdo přede mnou
 něco takového, a po téměř sedmi letech klidu a šťastného života
 v plnosti věcí, v nichž jsem zestárl a v nichž mi bylo teprve dopřáno
 poznat všechny skvělé stránky života středního stavu a zvědět, co je
 nejvíce schopno udělat člověka dokonale šťastným — po tom všem,
 pravím, by každý myslil, že vrozená náklonnost k toulání, o níž jsem
 vyprávěl při své první cestě do světa, že ovládala mou mysl, docela
 zmizela, že má těkavost byla zcela potlačena nebo aspoň omezena
 a že jsem byl v jedenašedesáti letech svého věku trochu nakloněn
 zůstat doma a přestat vydávat všanc svůj život a majetek.

éza-
 tkou
 k si
 lem
 zu-
 od-
 eho
 ým
 šak
 ne-
 na
 ní.
 ro-
 ej-
 pě
 do
 it-
 rá
 á-
 r-
 t-
 z-
 -
 -
 /
 í

a, ne aby
myšlenku
chtít jeho
edovedu.
pustil, že
ce, aby ji
ed ní na
oznáním
že je tak
ní sedl
jsme ho
Co ty
okořuji
azýváte
amuki,
m, abys
ibil, že
Copak
mnoha
zjevil

aléza-
ukou
ak si
iolem
rozu-
i od-
jeho
ským
však
ne-
e na
kání.
oro-
nej-
ropě
e, do
ost-
svá
ná-
atar-
vra-
ařec.
ože-
pře-
iovy
ivují
kte-
osti,
do-
dilo
ide-
neš-
rás-
rna.

éaa-
tkou
k sí
stem
osú-
od-
jeho
ským
však
ne-
te na
lkání.
noro-
i nej-
vropě
ře, do
ij ost-
ec svá
ře ná-
Tatar-
e vra-
stařec.
hrože-
m pře-
sonovy
stavují
arakte-
tavosti,
ný do-
ké dílo
ě pade-
a dneš-
o krás-
Borna.

Frans G. Bengtsson

ZRZAVY
ORM

doma a znozu na lodi

Odeon

Frans G. Bengtsson

ZRZAVÝ

ORM *doma*

a znovu na lodi

ILUSTROVAL
ADOLF BORN

ODEON

Orm chtěl vzít s sebou domů na návštěvu Toka, ale ten byl příliš zaneprázdněn svými obchody s kůžemi. Domluvili se však, že se jednou do roka budou navštěvovat a nikdy nedají uvadnout svému přátelství. Všichni účastníci sněmu se nyní rozjeli do svých domovů. A Orm se cítil navýsost spokojen, že se zbavil jak magistra, tak svého nepřítele Óstena z Óre. O vánocích uvítal na Gröningu Toka i s jeho andaluskou manželkou Mirah. A všechno to, o čem si vyprávěli Orm a Toke, nebylo ničím ve srovnání s tím, co si toho napovídaly Mirah s Ylvou. Když se začalo hlásit jaro, porodila Rappova manželka Torgunn chlapce. Rapp měl velkou radost, ale když si spočítal měsíce pozpátku, přece jen v něm trochu začalo hřát podzřetí, neboť mu docela dobře vycházela doba, kdy se magistr modlil nad Torgunniným pochroumaným kolenem. Všichni domáci, muži i ženy, děcko vychvalovali a zdůrazňovali, jak je podobné otci. Rapp v jejich slovech nacházel útěchu, ale přece jen nedokázal být úplně klidný. Jediný, na koho se ve všem zcela spoléhal, byl Orm, a proto ho požádal, aby se přišel na dítě podívat a řekl, jak dalece je mu podobné. Orm tedy přišel a bedlivě si maličkého prohlédl. Potom řekl:

„Věru je mezi vámi veliký rozdíl, toho si každý všimne na první pohled. A sice ten, že tvůj syn má dvě oči a ty jenom jedno. Ale bylo by od tebe nepěkné stěžovat si na to,

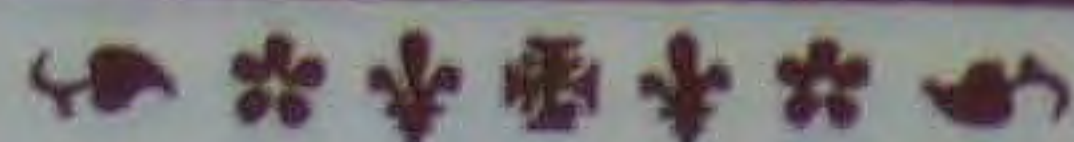
protože ty sám jsi měl zpočátku taky dvě oči. Jinak však jsem nikdy neviděl dítě podobnější otci, než je toto.“ Po těch slovech se Rapp uklidnil a velice se ze svého syna radoval. Chtěl, aby mu otec

TORGUNN A YLVA
PO PORODU

Willibald dal při křtu jméno al-Mansúr, když však se kněz vzpěchoval dát dítěti pohanské jméno, zůstalo nakonec při tom, aby se chlapec jmenoval Orm, a Orm sám ho také nesl ke křtu.

Čtrnáct dnů po narození tohoto dítěte porodila Ylva svého druhého syna. Byl černo vlasý a snědé pleti; křičel jen zřídka a rozhlížel se kolem sebe vážnými očima; a když mu přiložili k ústům ostří meče, olízl je dychtivěji než před časem Harald Ormsson. Všichni se shodovali v tom, že se zrodil veliký

ce pokladu dal právě toho dne vyzdvihnout svou novou loď na válce. Nikde však nebylo možné najmout ani koně, ani voly, neboť břehy byly liduprázdné, a tak mu jako tahouni museli stačit veslaři, už předem velmi unavení. Proto prý jistě nebudou daleko.

Halvdan i já jsme se velmi zaradovali, když jsme to uslyšeli. Vzali jsme s sebou lučištníky a vydali se vlečnou stopou. Mezi druhým a třetím prahem jsme je spatřili. Vyhnují se jim, rychle jsme obešli vršek s pečenežskou náčelnickou mohylou s lebkami a za ním jsme s luky připravenými k výstřelu čekali, až se přiblíží. Správce pokladu a jeho otce jsem uviděl jít těsně vedle lodi v plné zbroji a s meči v rukou. Čtyři lučištníci je měli držet v šachu a ostatní si měli vzít na starost muže dohlížející na tahouny.

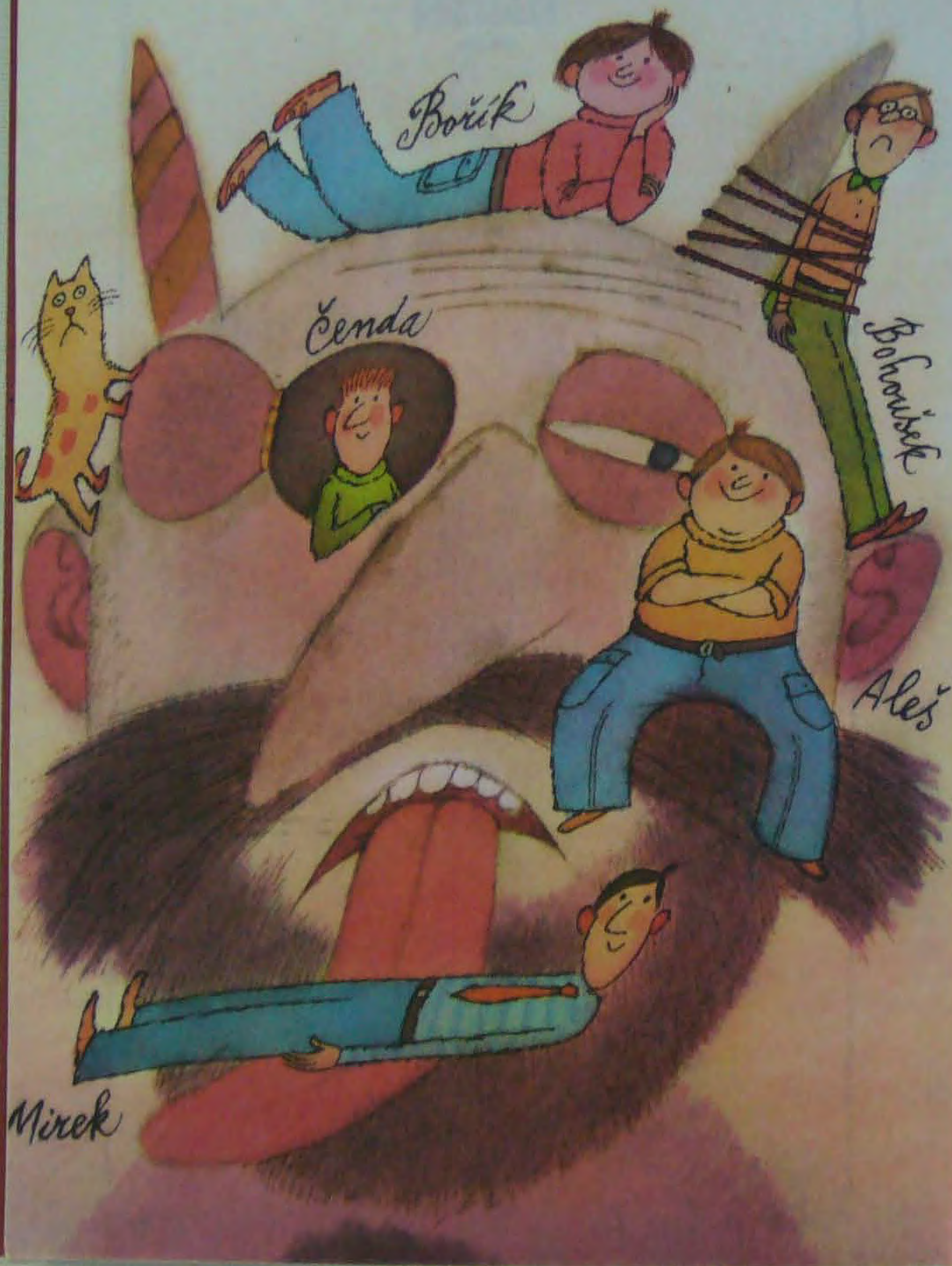
Zazvučely tětivy, muži se káceli k zemi a my všichni vytasili meče, spustili válečný pokřik a vyrazili proti nim. Veslaři připoutaní k vlečným lanům se utrhli a utekli a všude nastal zmatek. Avšak správce pokladu a jeho otec nepadli, neboť ďábel a jejich brnění je dobře chránili. Protospatharios Zacharias, škrábnutý několika šípů, uháněl v čele uprchlíků jako mladík. Já však jsem nejvíc usiloval o to, dostat správce pokladu. Viděl jsem, jak se překvapen otočil, nad černým vousem všecek v tváři bílý, když zaslechl svištění šípů a válečný pokřik. Shromáždil kolem sebe své muže a řval na ně mocným hlasem, neboť mu nepochybně bylo zatěžko rozloučit se

s takovým množstvím zlata. Škoda že nezůstal stát, dokud jsem ho nedostihl. Halvdan spolu se mnou a s velitelem lučištníků, Lezgincem jménem Abchar, jsme k nim doběhli první a začali se sekat s muži, kteří se postavili před strážce pokladu. Všiml jsem si, jak vycenil zuby, když poznal Halvdana. Nemohli jsme se však k němu dostat, neboť jeho muži se bili statečně a on se stále držel za nimi. Nyní doběhli i naši lučištníci a strážcovi muži se shlukli k boku lodi; když jsme však složili ty, s nimiž jsme se bili, shledali jsme, že správce pokladu je pryč a několik jeho mužů s ním.

Soumrak už byl na spadnutí a já usilovně přemýšlel, co udělat. Velitel lučištníků byl muž, který vždycky vykonal, co se mu poručilo, a na nic se nevyptával. Přikázal jsem mu tedy, aby spolu se svými muži pronásledoval uprchlíky proti proudu řeky, jak rychle to jen půjde, a neumdléval, dokud se nesetmí. Řekl jsem mu, že císař slíbil za správcovu hlavu sto stříbrných a stejně tolik za hlavu správcova otce a že všechny ty peníze dostane ten, kdo mi jejich hlavy přinese. Rychle se

ALBATROS / PRAHA

Vojtěch Steklač • PEKELNÁ TŘÍDA

Ilustroval
ADOLF
BORN

„Škola nám končí v jednu,“ poznamenal Aleš, „spousta času na pořádnej válečnej plán.“
 „Obklíčíme tu zámečnickou dílnu a neproklouzne ani myš,“ usmál se Mirek.
 „Postavíme z lidí z našeho oddílu hlídky na všech rohách kolem elektrárny a budeme si předávat znamení,“ navrhl jsem.
 „A taky Roman by měl přijít.“
 „To je hotový,“ kývl Čenda, „přijde.“
 „Bořík zaválel,“ řekl uznale Aleš a soucitně dodal: „A doma?“
 „Radši se neptejte, pánové,“ mávl jsem rukou, „dost špatný.“
 „No jo,“ řekl Čenda.
 „Jojo,“ vzdychl Mirek, načež mi uznale poklepal na rameno.
 „Ale nic si z toho nedělej.“
 „Jasný,“ řekl jsem zmužile, poněvadž nejhůř to zase doma nedopadlo, hlavně díky tátovi, a ten měsíc bez biografu taky vydržím.
 Oddílový poplach fungoval jako vždycky perfektně, a ačkoliv lidi z oddílu nejsou jen z naší třídy, ale prakticky z celé školy, ve dvě hodiny odpoledne jsme na školním hřišti už všichni čekali na Romana.
 Přišel přesně a já mu vylíčil situaci.
 „Tak vy jste pátrali na vlastní pěst,“ usmál se náš vedoucí.
 „No, jen když to takhle dobře dopadlo.“
 To ovšem Roman netušil, jak já dopadl doma, neboť jsem se o tom nezmínil.
 „Tak teď uděláme válečný plán,“ řekl Roman, načež uchopil kus klacku a začal jím rýt do písku. „Tady je elektrárna, tady zámečnictví...“
 Roman rýsoval perfektně, jelikož studuje večerní průmyslovku a ze spleti čar a čárek vyrůstal před našima očima podrobný plán zátorského zámečnictví. Pak přibýly orientační body, stanoviště našich hlídek, které měly sledovat cestu zátoráckého bratrstva až k dílně.
 Lidi se hlásili do hlídek a nakonec jsme z celého oddílu zbyli jen čtyři.
 „A co my?“ zeptal se Mirek.
 „Vaše družina,“ řekl Roman a zapíchnul prut do náčrtku, „obsadí strategicky nejdůležitější místo a zahájí celou akci.“

Jednou k nám například přišla teta Hermína v úplně strašném klobouku, co v něm vypadala, že by mohla klidně s rozpaženýma rukama stát někde na poli a plašit vrabce, načež já řekl, když se mě teta otázala, jak se mi klobouk líbí, že vůbec ne a že je to dost strašácká hučka.

No a dostal jsem od mámy nařezáno se slovy, že sice si o tetině klobouku můžu myslet, co chci, ale říct že to nemůžu, když se mě teta pěkně zeptá, jelikož je to nezdvohilé. Že říct to můžu, když se mě zeptá máma po tetině odchodu, ale ne dřív. Což je vidět, že rodiče si u mne na pravdomluvnost taky někdy zrovna nepotrpí — což je nespravedlivé, když zase jindy já dostanu, že lžu.

„No tak,“ řekla máma, „snad jsi neohluchl? Tvůj otec se tě snad na něco ptal!“

„Ano,“ řekl jsem a rozhodl se, že to tedy zkusím s čistou pravdou.

„My jsme totiž... totiž naše družina... dostali od národního výboru klubovnu a...“

Máma mě nenechala ani domluvit. „A co to má společného s tvým nočním touláním?“

„Moc,“ řekl jsem, „ta klubovna je totiž obyčejná kůlna a my ji musíme budovat a...“

„Aha,“ opět mě přerušila máma, a to dosti ironicky, „snad nám nechceš namluvit, že tu klubovnu budujete po nocích? Snad nám nechceš namluvit, že ve dne na to nemáte čas, jelikož se pořád učíte?“

„Ale ne,“ řekl jsem.

„To bych si taky vyprosila,“ řekla výhruzně máma, „to bys taky musel domů nosit trochu jiné známky, než nosíš.“

„Já vím,“ řekl jsem, „ale o to, mami, vůbec nejde.“

„Jak to, že o to nejde?“ zvýšila máma hlas.

„Totiž... chci říct, že s budováním kůlny... to, proč jsem dneska přišel tak pozdě, tak... tak to má společného jen to, že nás přepadlo zátorácký bratrstvo.“

„Co?“ pravila máma, „co to vykládáš?“

„Pravdu,“ řekl jsem, „jelikož zítra Zátoráky díky mým výzvědům pfinutíme, aby nám vrátili kovovou krabici, co nám patří, jelikož ji našel Aleš.“

Vylezl jsem honem zase ven a v duchu si nadával, že jsem ani tolik nemusel pospíchat. Tři čtvrtě na deset. Minuta, druhá minuta, tři minuty, pět. Vlezl jsem odevzdaně do popelnice a spustil víko. Každou chvíli tu musí být... Nejdřív jsem uslyšel Čáru. Měl takový vrzavý, pisklavý hlas a brnkal na kytaru.

„To jsem teda zvědavej,“ řekl Čára.

„Kdo je zvědavej, bude brzo starej,“ zasmál se Bedřich.

Zátorácký bratrstvo se scházelo. Před popelnicemi, necelé dva nebo tři metry přede mnou, byla nízká zídka a na ní nejspíš seděli.

„Bejvala Askalóna nejhezčí vosadou, kterou jsem znáááá!“ vřískal Čára a někde se otevřelo okno a někdo křikl: „Copak nemůžete dát pokoj ani v noci, syčáci?!“

„Spinkej, dědku, a neruš,“ zabručel Bedřich a přidal se k Čáru zpěvu.

Všechno jsem bezvadně slyšel.

„Budu si na vás stěžovat!“

„Klidně, dědouši, klidně!“ zakřičel Čára a začal hrát schválně ještě hlasitěji.

Okno bouchlo a Čára s Bedřichem se začali chechtat: „Takověj dědula!“

„Kolik vlastně je?“ řekl Čára.

„Deset,“ řekl dost otráveně Bedřich, „kde ten pitomec je?“

„Jestli to čmajznul,“ řekl Čára, „tak...“

Ani bych nemusel vědět, že dvakrát dvě jsou čtyři, a bylo mi jasné, že tyhle dvě třetiny bratrstva se baví o kovové krabici. O naší kovové krabici.

A v popelnici to zrovna nevonělo a já cítil, jak mé poměrně slušné šaty — kalhoty a svetr, nabírají vůni odpadků a popela, zatímco Bedřich a Čára, dvě třetiny zátoráckého bratrstva, si bezstarostně prozpěvovali.

Pak kytara zmlkla a ozval se Bedřich, a ačkoliv jsem ho nemohl vidět, podle hlasu bylo jasné, že je pořádně naštvaný.

„Kolik?“

„Čtvrt na jedenáct,“ řekl Čára.

„Jestli,“ rozohňoval se Bedřich, „teda jestli to Hamouně šloh-

Proto podle mne z Aleše nikdy virtuos nebude. Neboť dlouhé vlasy by mu babička nosit nikdy nedovolila a také není hubený, nýbrž tlustý a oči mu září jedině v případě, že má před sebou slušnou porci potravy. Rozhodně mu oči nezářily, když teď cvičil na housle, to spíš vypadal, jako že drží hladovku. „Chudák,“ šeptl mi Čenda, „copak babička nevidí, jak trpí?“ Jestli si babička Alešova utrpení všimla, to nevím, ale rozhodně ho nevnímala. Hrála na klavír s přivřenými očima, občas se slabě pousmála a řekla: „Ještě jednou, Aleši, pořád to není dobré.“

Což nebylo vůbec to správné slovo, protože Alešova hudba nejenže nebyla dobrá, ale byla přímo hrozná. I když se Aleš moc snažil, protože věděl, jak jsme my tři, co na něj čekáme, nervózní a taky věděl, že dokud babička nebude s jeho výkonem spokojená, tak ho nepustí.

Pot se z jeho čela lil čím dál tím víc a housle lkaly strašlivou píseň svou, jak jsem to četl v jedné dobrodružné knížce od Edgara Allana Poea, což je strašidelný spisovatel.

„Grzzau, gzzzílí,“ pravily housle a babička, která se pořád u klavíru tvářila, jako že ji hudba unáší daleko od Alešova nástroje, se pojednou vzpamatovala, překvapeně zamrkala očima a zavřela rázně desku klavíru. „Tak nevím, nevím, Aleši, z tebe asi žádný Paganini nebude.“

„Taky si to myslím, babi,“ řekl s úlevou Aleš a honem zavíral housle do pouzdra.

„Ale to nic neznamená,“ vztyčila babička prst, „jsi ještě mlád a žádný učený z nebe nespádl. Když budeš každý den hodinu dvě cvičit...“

Babička se mile usmála na zděšeně se tvářícího Aleše a pak se obrátila na nás. „A co vy, chlupci? Kdopak z vás se učí na nějaký hudební nástroj? Jen se přiznejte, copak vás hudba neuchvacuje?“

Protože se babička nejvíc podívala na Mirka, Mirek váhavě připustil, že ho hudba uchvacuje, ale že na nic hrát neumí, leda trochu na foukací harmoniku.

„A co ty, Boříku?“ usmála se babička na mne.

„Já hlavně zpívám,“ řekl jsem přiškrceným hlasem, poněvadž jsem se nechtěl zrovna chlubit tou záležitostí s kytarou.

dveře, které vedly do Alešova pokoje. „Sem to piáno přijde, aby Aleš mohl v klidu cvičit a nikoho nerušil.“

„To je asi legrace, když Aleš hraje na piáno,“ šťouchl Mirek do Čendy.

„Nemůže to bejt horší, než když hraje na housle.“

„Běž už, babi, klidně do kuchyně,“ řekl rychle Aleš, „my to piáno přestěhujeme.“

„Tak dobře,“ řekla babička, „ale dejte pozor, stálo spoustu peněz!“

„Jenže ho nenávidím úplně stejně jako ty housle,“ zašeptal Aleš, když už babička za sebou zavřela dveře.

Z jedné strany jsem to piáno vzal já, a z druhé pak Mirek s Alešem. Bylo pořádně těžké, ale až ke dveřím jsme ho donesli.

„Co teď?“ povídá Čenda, „dveřma neprojdeme, to piáno je moc široký.“

„Postavíme ho našíšato,“ navrhl Mirek.

„Abysme ho nerozbili,“ měl strach Aleš.

„Hej rup!“ a postavili jsme piáno našíšato.

„Teď opatrně, Mirku,“ řekl Čenda a snažil se mi pomáhat.

„Heleď, Čendo, nechtěl bys to piáno stěhovat sám?“ dopálil se Mirek a pustil piáno vpředu. „Doma to přece děláš každé den!“

Čenda se urazil a pustil piáno vzadu.

„Přece se nebudeme hádat,“ povídám a taky jsem piáno pustil.

„Au!“ zavyl Aleš.

„Co křičíš?“ zeptal se Mirek.

„Mám zlomenou nohu,“ nařikal Aleš, „úplně rozdrčenou.“

Honem jsme se seběhli kolem Aleše. Piáno mu stálo na noze.

„Dělejte něco!“

Vzali jsme piáno a couvli s ním dozadu.

„Bum!“

Čenda to trochu přehnal, a jak jsme zacouvali, shodili jsme ze stolku vázu. Aleš seděl na koberci a držel si nohu.

„Musíme rychle to piáno přestěhovat,“ řekl Mirek, „než přijde babička.“

„Snad ji to nenapadne,“ doufal na koberci Aleš.

„Já ho vezmu vpředu oběma rukama a vy dva vzadu tlačte.“

Mirek se rád vytahuje, že je z nás nejsilnější. Čenda přestal utírat krajkovou dečkou koberec, na který se rozlila voda z vázy, a pomáhal mi tlačit. Už jsme málem prošli dveřmi, když Mirek zvolal: „Zpátky!“

„Co je?“ povídám a přestali jsme s Čendou tlačit.

„Honem zpátky!“ křičel Mirek, „mám tam prsty!“

Pustili jsme s Čendou piáno a šli jsme se podívat, kde má Mirek prsty. Měl je stisknuté mezi zdí a piánem.

„Aha,“ povídá Čenda, „tak my zacouváme.“

Zacouváli jsme a Mirek se posadil na koberec vedle Aleše a držel si ruku.

„Heleď, Čendo,“ povídám, „musíme to piáno přestěhovat, než přijde babička.“

Vzal jsem ho vpředu a Čenda zůstal vzadu.

„Hej — rup!“

Konečně jsme s piánem byli v Alešově pokojíku.

„Au!“ zařval Čenda.

Otočil jsem se. Čenda zakopl o práh a teď ležel bradou na piáně.

„Mám vyražený všechny žuby!“ šišlal, držel si bradu a šel si sednout vedle Aleše a Mirka.

to děje, že jsme mu pusu zacpali. Z těch nadávek by totiž Miroslava Drábková omdlela spíš než ze zprávy, že se Bohoušek utopil.

„Zachránili jsme Bohouškovi život,“ usmál se na třídní skromně Aleš a zřejmě očekával pochvalu.

„Čestný slovo,“ přidal se Čenda, jelikož soudružka učitelka mlčela.

„Blef – blef,“ podařilo se Bohouškovi kousnout Mirka do prstu, takže Mírek svou ruku, sřežící neslušnou utopencovu pusu, rychle schoval za záda.

„Zachránili život!“ zapištěl Bohoušek, „lháři! Napřed mě, prosím, chtěli utopit!“

„Je to pravda?“ Mirka se zatvářila přísně a pohoršeně.

„Prosím, čestné slovo, chtěli mě nejdřív utopit, ale jelikož jsem se statečně bránil, museli se svého hanebného úmyslu vzdát,“ ohlásil květnatě Bohoušek.

Nevděk světem vládne, jak říká moje pekelecká babička, a Bohoušek je pěkný prevít.

Soudružka učitelka rozhodla, že nás s okamžitou platností zbavuje cti plaveckých mistrů, že Bohouška naučí plavat sama a kromě toho si do večera pro nás vymyslí trest.

Když nám to říkala, Bohoušek se za jejími zády děsně šklebil.

„No počkej!“ řekl tiše Aleš a bylo na něm vidět, že je velice naštvaný. Ještě štěstí, že ho nikdo neslyšel kromě mne, Mirka a Čendy.

Ale to úplně stačí, že jsme to slyšeli my. Protože ať nám klidně Miroslava Drábková dá trest. My to fakticky Bohouškovi nedarujeme. Prostě se pomstíme.

Jak říká pekelecká babička, kdo chce kam, pomozme mu tam.

A my fakticky Bohouškovi pomůžeme.

Jenže jak a kam, to si ještě rozmyslíme.

PEKELNÁ

28

JAK JSME STAVĚLI
STANY

TŘÍDA

••• KDYŽ ČLOVĚK ŽIJE VE MĚSTĚ A VEČER KOUKÁ, jak se na nebi začnou objevovat hvězdy a měsíc, tak to většinou znamená průšvih. Jelikož tou dobou už měl člověk dávno být doma. A dívat se na noční oblohu z okna pokoje už není ono, protože je vidět jen kousek a ještě šedivý, jako kdybych se díval přes sluneční brýle, jelikož co bydlím, je z jedné strany nádraží a z druhé elektrárna.

Něco jiného je pozorovat měsíc a hvězdičky v přírodě, ležet na zádech na břehu potoka, poslouchat kvákání žab, cvrčky v obilí a Alešovu píseň: „Jo-ho-hó, ať teče rum!“

Uvažili jsme totiž čaj a Aleš ho naléval do kelímků, zatímco soudružka učitelka holkám ukazovala, jak se pletou svetry. Bylo nám dobře a Čenda uvažoval, jakou asi mají chuť žabí stehýnka.

„Něco takovýho bych nevzal do pusu,“ řekl rozhodně Mírek. „Já jednou jedl psa,“ přiznal se Aleš, „jenže jsem to vůbec nevěděl, myslel jsem, že je to králík.“

„To se přece musí poznat,“ namítl jsem, „mně by určitě ze psa bylo zle, jelikož mám psy rád, ale živý.“

„A co koně,“ řekl Mírek, „to jsou taky ušlechtilý zvířata, a přece lidi jedí jejich maso a salám.“

„To bych nejed,“ řekl Čenda.

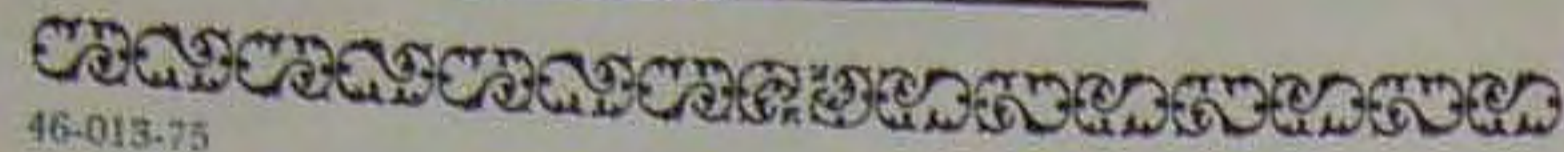
„Psi, kočky a koně se nemají jíst,“ přikývl jsem, „to nejsou zvířata k jídlu, protože k nim člověk má vztah.“

„No a co prase,“ namítl Aleš, „já vám řeknu, některý prase má takový hezký, smutný voči, že je mi ho taky líto.“

„Jo, tobě je ho líto,“ ušklíbl se Mírek, „zrovna tobě, to povídej někomu jinému.“

Zdena Kabátová
1975, 1988

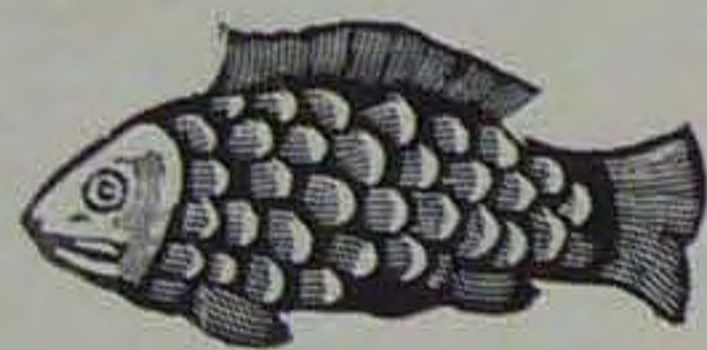
JAN BUCCHAR
Co se kdy u nás
šustlo

46-013-75
Cena 11,50 Kčs

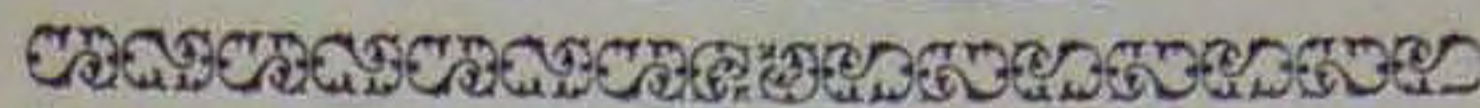
Pon našema horama, to je takovej zapome-
nutej kout... Zvostávali tam ruční kalci,
dřeváči, koráláři, pašeráci, a tak. V zejme
kalcovali, soukali, snowali nebo fezali skle-
něný rařky, v létě poráželi v háji smerky,
nosili domu rosti, dobejvali koháty, hledali
a prodávali černý i červený jahody, houby,
bruslinky, maliny, vostružiny, tu a tam si
položili voko na zajice, došli si přes hranice
pro cukerlín, a tak se pomalu klátili k tý
smerti...

JAN BUCCHAR Co se kdy u nás šustlo

JAN BUCCHAR

Nakladatelství
K R U H

Co se kdy u nás
šustlo

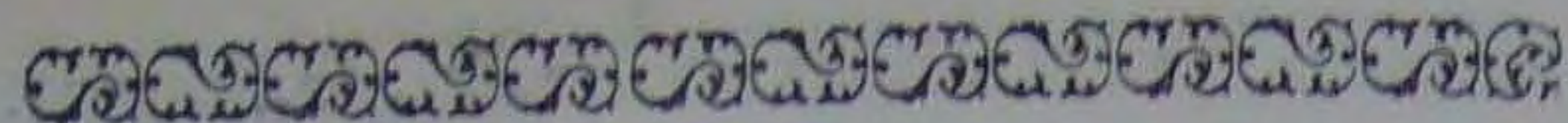

Dyž začli slikať kabáty, ženkyř uklizej skle-
nice. A dyž si začali vyhernovat rukávy, ukliz-
sel honem šile a stoly. Bratrance se čapli,
chvíli sebou cloumali, ale né a né jeden
druhýho položil na poláhu...

JAN BUCCHAR
Co se kdy u nás
šustlo

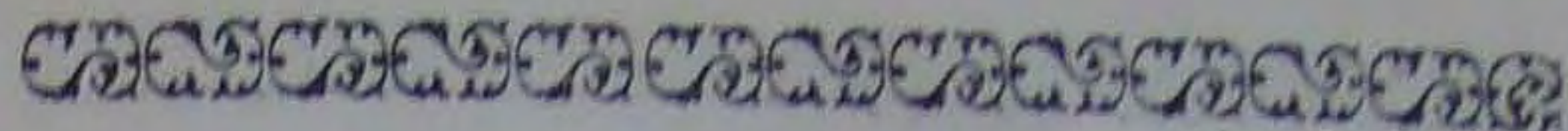

skym Rábu, pár let s regimentem poležal na Veruně, a tepru dyž se urátil z Netálie, se uzali!! To byla ujernost, že? Dokázala by to mnešní holka, čekáť na hochu šternác let? Ani šternác nni!! Jo — to sem ale vodběh vod toho namlouvání. Dyž se zjed'alo, že se hoch holce a holka hochoj jen dochcomálo libi, a dyž rodiče vobouch stran byli svolný, došlo k námluvám. Ženich si pojennal svýho známýho nebo z přátelstva, zkušenýho a vejřečnýho, kerej za něj měl

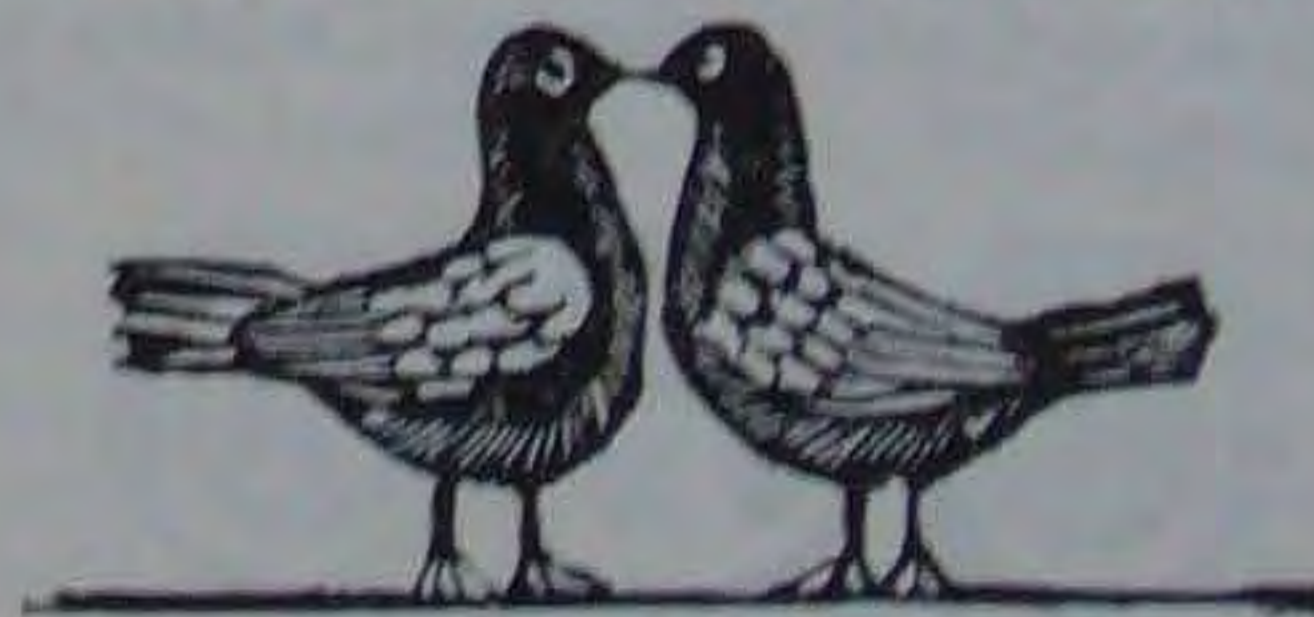
mluvit' a příslib vod neujestinejch rodiču získat'. Byl u nás ve Smerčíně mládenec, kerej už fúru času docházal do Kroužku za Tónou Soukalovou. Chtěli se užit', a proto se museli podrobiť zásnumnim zvykum! Pozval si svýho dobrýho sousěda, Francka Jíchova, aby s nim šel do Kroužku k Soukalom pro slovo. S nastávající neujestou si ujennali, že tam přídou tu neděli po svatym Duchu, aby se Soukalovi mohli na tu náušťevu porychtovat'. Dyž ta neděle přišla, vobá, ženich i Francek, vymylený, vopucovaný, díu né navoněný, se vypravili do Kroužku k Soukalom. Soukalovi tu náušťevu už čkali, ale d'áli náramně pře-

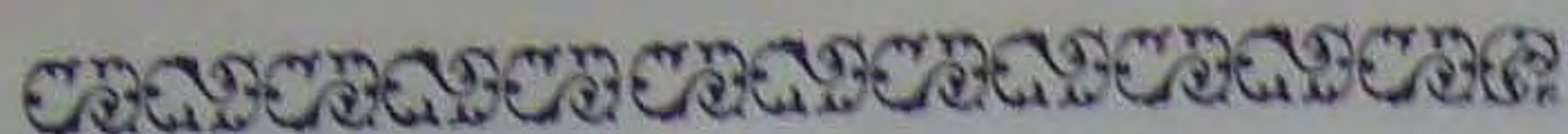

kvapený. Hosti pěkně uvitali, selka honem zástěrou utírala čistý žille, posadili je ke stolu, na kerym zářil novej ubrus, a začla rozpráuka. Tu velli jen Francek s hospodářem, selka se vometala vokolo plotny a rychtovala

pohoštění. Ženich se rozhlížel po neujestě, kerá byla zalezlá někde v kůlni nebo na domě, a řeč se točila vo počasi, co bude se senama, jak platí dobytek a tak. A tejdě přišel zlatej řebik náušťevy — pohoštění! Selka přinesla mísu buchet jako cihly velkejch, nalila do kafáku kafištěte a prej: „Berte si jako doma a nedejte se pobízet'!“ Zatim se tu vobjevila i nastávající neujesta, řeč ustala, aby někomu neskočil drobeček do koláčový dirky a von se nezakuckal, selka přilejvala a jen pobízela: „Berte si, zakousněte a nepite to samotný!“

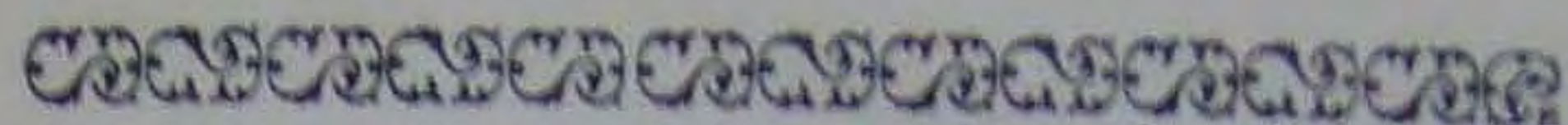

denta — kléríka že sehra. Přišla jenerálka, to je poslenní zkouška, Merklíňák vopraudu úlohu uměl, jak dyž bičem merská, jenže: dyž došlo k tomu, jak von horním chlapcem vypravuje, že páni hubili sprostěj lid, že ho utiskovali a jemu ublihovali, poudá: „A lid mlčel a mlčel!“ Režížer ho zastaví, a prej: „Člouječe, tóle nesmíš takle po merklíncku říkat: mlčel! To by se nám lidi řebili! Musíš říct: mlčel a mlčel! Jak to řekneš?“ „A lid mlčel a mlčel!“ „Člouječe, to je eště horší: mlčel a mlčel!“ Merklíňák, že to zejtra při dívalle řekne, jak se patří! Došlo k dívalle. Horní chlapeci zajmou toho semináristu, přivedou ho k vatře a: „Tejď nám tady udělej kázání, abysme tu nežili jako hovada, ale jako lidi!“ A tak ten študent spustí krásnou řeč vo tom, jak páni utiskovali sprostěj lid, a ten — a tu přichází to mlčení! Aby to nepoplet, a nebyl Štěpánovickej k underholtu, spustí: „A lid mlčel a mlčel!“

Smerčiňáci v Náronnim

BYLO TO, TERVÁM, V PĚTADEVADESÁTÝM ROCE, DYŽ BYLA V PRAZE ňáká velká sláva. Vejstava, vohňostroje, muziky, dívalla a tak.

Na tu slávu se vypravili taky Smerčiňáci. Vyjeli časně ráno z Volešnice zlášním vlakem a na nádraží je přišel vyprovodit Pepík Mysliku. Byl na kole. Dyž vlak vodjel, sed Pepík na kolo a pustil se ku Praze. Zlášní ulak staujel

na každý štaci, a než se dokobertal do Prahy, bylo vodpolenne. A co se nestalo? Na hlaučním nádraží Františka Josefa je už vočkával milej Pepík! Von tam byl na kole dřiu než ten roztomilej vlak!! Toceví, že ušichni Smerčiňáci jet' nemohili. Kdák by zvostal doma na práci!! A tak ty vejletnici dostali pefel, aby si ušeho dobře poušimli, aby po svym náuratu mohli tem míň ščasnejm všeccko vypodomnit. A smerčinský vochotníci se nejvíc těšili na dívallo! A že se pudou pod'vat do Náronního! Při náuratu už je čekala celá ves. A toho vptávání!! Herec nejvíc zajímalo, byli-li taky v dívalle, v kerym, co hrali a jak! Perní smerčinskej herec, ňákej Antonín Krouželka, měl hlauční slovo! Vypravuje: „Byli sme taky v Náronnim. Lídí, to je krása! Ta vejška, všude samej samet, všeccko vyblejskaný, luster jako stodola, a jeviště — to se holt musí vidět!“

Rožmberští vtáhli houně mezi stromy a panoš se chopil Kateřinina koně. „Sesedni, prosím,“ požádal ji. „V úkrytu budeš bezpečnější, kůň by vás prozradil. Stopy ve sněhu rozdupeme.“

Kateřina si podložila plášť na padlý kmen, sedla si a nastavila tvář polednímu zimnímu slunci, které se vyklubalo z bílých mraků. Jistě by se spíš patřilo, aby znepokojeně naslouchala zvukům, které jí mohly zvěstovat vítězství nebo pohromu, ale nedokázala na to myslet. Vlastně nedokázala myslet vůbec na nic, ani na toho, který jí tak nečekaně znovu vstoupil do cesty. Petr byl už vzhůru hezkou chvílí, než se konečně na ni odvážil pohlédnout zpod přivřených víček. Mohl vstát, jistě. Přes tu protivnou slabost mu chvílová mdloba vrátila aspoň něco sil. Ale tušil, že rázným návratem k životu by prolomil kouzlo, které je spojovalo o samotě za hradbou křoví a keřů.

Bylo to už víc než dva roky, co ji viděl naposled. Vypadala jinak, žensky a zrale, proti tomu kůzleti, které znával. A cíze. A strašně vzdáleně. Díval se na ni, jako by jí viděl prvně v životě, a přemítal, jestli se zasnoubila s Jindřichem z Lipé z lásky. Se sňatkem zrovna nespíchali. Bylo jí devatenáct, skoro dvacet. Věk, kdy je většina dívek dávno vdaná. Sám byl tak ochromen třemi měsíci Violina i vlastního umírání, že přítom ani nepomyslel na sebe. Zatím ho nenapadlo, že je vlastně volný. Dokonce mu ani nepřipadalo, že je živ. Ještě se nestačil pořádně rozhlédnout po světě, který mu byl vrácen jako cosi, co se ho netýká. Snad že ho přitáhli příliš brzy do těch bojů. Vůbec necítil svou vlastní osobnost. Jako by nebyl člověk, muž. Jenom pán z Rožmberka, nejvyšší komoří českého království. Díval se ze strany na Kateřinu a pomaličku se k němu kradl nesmělý, ještě strašně vzdálený a nepřiznaný cit. Spíš vzpomínka.

13-812-88 14/65

Vázaný výtisk 26 Kčs

Lěč pána z Rožmberka •

Lěč pána z Rožmberka

LUDMILA
VAŇKOVÁ

si nikdy v životě nepřipadala jako krásná žena. S ním ano.“

„Se mnou ne?“ zeptal se udiveně.

„S tebou?“ užasla a rozesmála se. „Ne. S tebou nikdy.“

„Jak to? Copak jsem ti nikdy neřekl, že...“ Zarazil se. Měl připraveno tisíc krásných slov pro chvíli samoty, na kterou se nedočkavě těšil už řadu týdnů. Najednou mu žádné z nich nepřipadalo dost přesvědčivé a taky ta samota nebyla, jak si ji představoval. Jejich doprovod byl na dohled. To, co jí toužil říci, se snad dalo šeptat mezi polibky. Takhle... Dodal si odvahy. „Nevíš, že tvoje oči jsou pro mne maják života? Že...“

„Co je to maják?“ přerušila ho střízlivě.

Ztratil nit. „Co, maják?“ zakoktal a chvíli se na ni díval, neschopen vrátit se k obyčejnému rozhovoru. „Ano, ovšem,“ řekl konečně. „Maják. To je světlo na skále na mořském břehu, které ukazuje v noci plavcům bezpečnou cestu k přístavu.“

„To svědčí o jeho užitečnosti,“ prohodila suše. „O kráse zrovna ne.“

„Kateřino!“ Málem ji popadl do náruče, ale včas se ovládl. Před hradskou družinou se to nehodilo. Zastavil a seskočil z koně. „Sestup,“ vyzval ji a nastavil jí dlaň.

„Co se stalo?“ zeptala se nejistě. „Urazil ses?“

„Vůbec ne, jenom jsme pod Krumlovem. Zajedou vyměnit koně a my...“ Odkašlal si. „Projdeme se trochu po lese,“ prohodil ne dbale.

„Proč po lese?“

„Protože jsi nechtěla vidět hrad.“

„Ale já přece...“

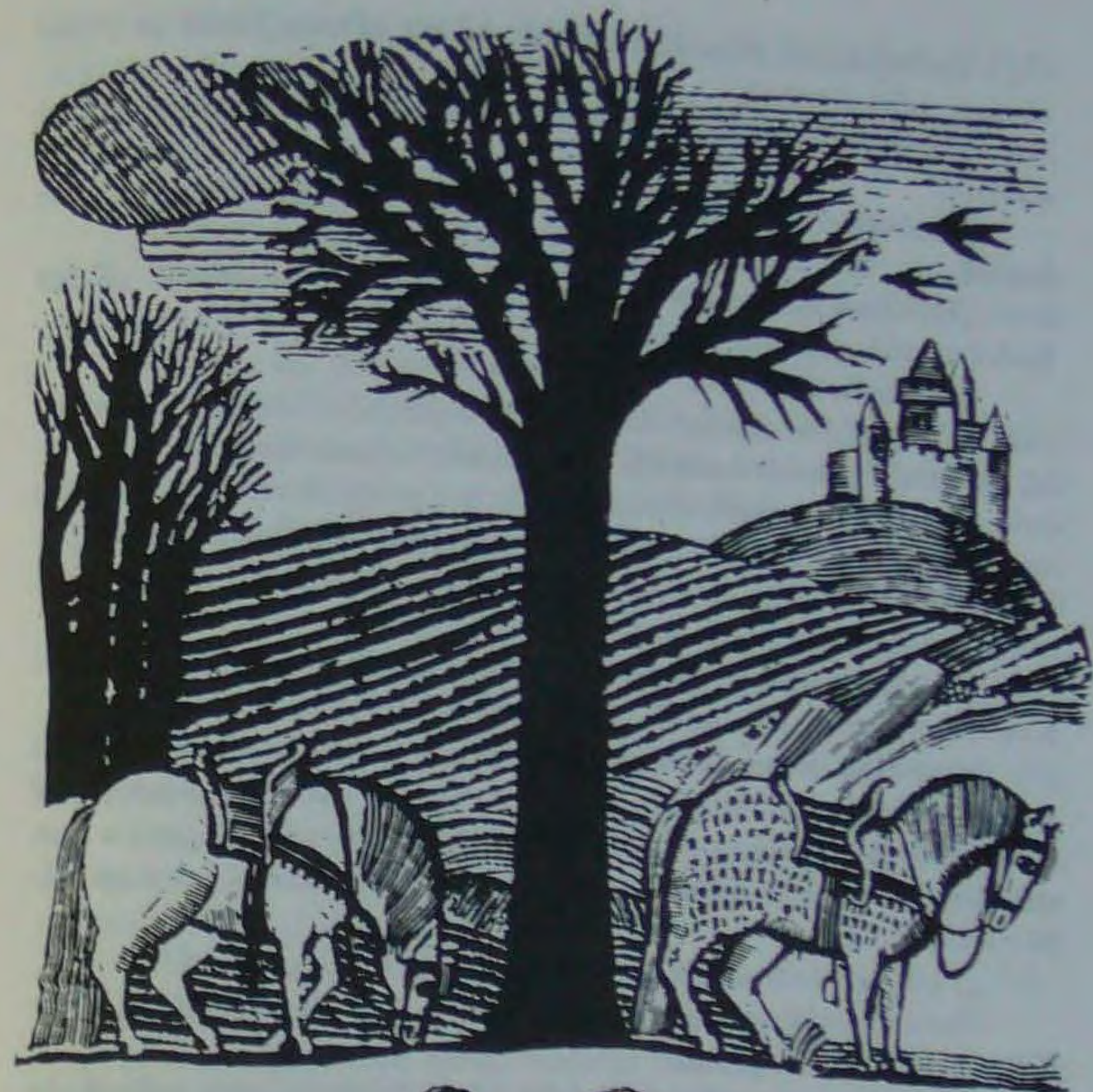
„Mlč.“ Obrátil se k panošovi. „Odjeďte s koňmi do hradu. A čekejte.“

Panoš se nad prazvláštním rozkazem nepodivil. „Mají chystat večeři, pane?“ zeptal se jen věcně.

Petr se podíval na Kateřinu. „Třeba,“ odpověděl bez zájmu. „Jenom už koukej zmizet.“

Dívala se za ujíždějícími jezdci a bylo jí všelijak. „Chceš mě nechat v lese?“ zajíkla se.

„Ty máš strach?“ podivil se.

Nový
líben
pro
mlad
čteně
pouz
přeči
běhu
na z
pětí
hnut
české
pano
věru
znan
(odst
ho z
na I
stup
pé,
z Vai
ka a
skýcl
raleh
žený
z Vai
kém
ka a
ka Zl

zeptal se jemně. „Uvaž to. Samozřejmě ti nic neporoučím. Jsi svobodný.“

„To nejsem. Jsem poddaný pánů z Vartemberka. Vlastně jsem utekl a teď vědí, kde jsem.“

„Tohle nemyslíš vážně!“ vykřikl Petr. „Přece si nemyslíš, že by tě Kateřina dala odvléci na provaze k svému synovci! A kdyby, mám snad také slovo a Beneš z Vartemberka mi vyhoví.“

„To je mi jedno. Chci se vrátit.“

„Ty? K milířům?“

„Domů.“

Oba chvíli mlčeli. Petr mu vlastně rozuměl. Domov je něco, co ve svém srdci nepřemůžeš. „Vrať se tam potom,“ navrhl mu. „Už jsem ti říkal, že ti nechci v ničem bránit, ale nezhazuj svou příležitost. Po čase poznáš, že domů se lze vracet, i když tě tvoje posláni většinu života drží jinde. Tím sladší jsou potom návraty.“

Zbyněk se ostře podíval na pána na loži. Nepochybně to myslí dobře. A má pravdu. Měl by, být to jiné. Smím mu dát pravdivou odpověď? Je skoro zdrav, jenom je unavený. Bez nebezpečí se obejde beze mne.

Rozhodl se. „Nechci nic od tebe,“ řekl pevně. „Zejména od tebe nechci vůbec nic. Nechci dělat panského sluhu, ať už ozdobeného sebelesklejšími hodnotami, a už vůbec ne na Rožmberku. Nikdy.“

„Já ti nerozumím,“ zakoktal Petr, vyvedený z míry.

„To nemusíš. Už tak mě mrzí, že mám zač být ti vděčný. Ale snad jsem se vyrovnal.“

Ještě ve velké síni zvíkovského hradu Petr nedokázal odpoutat myšlenky od rozhovoru se svým podivínským lékařem. Dráždilo ho, že mu nerozumí. Bezděky se usmál, když se přistihl při té nevrle myšlence. Aspoň si konečně dovedu představit pocity, které ostatní páni chovají ke mně, pomyslel si. Ten chlapec se ode mne liší asi tak jako já od nich. Stiskl ruku Kateřině, která seděla vedle něho v nezvyklé úloze hradní paní, a pracně se soustředil k jednání.

Šlo o mnoho. Královští manželé silně popudili panstvo, které tu dnes stálo prvně nejen k obraně vlastních zájmů. I ti největší

až o tom mezi čeládkou kolovaly vtipy, většinou dobromyslné. Laskavou Violu měl každý rád.

„Domaslav?“ Zbyněk si odkašlal. Před slzami měl hrůzu. Co měl namluvit té vlídné paní, aby to nebyla lež? Lhát se mu přičilo. „Není,“ řekl tedy vlastně po pravdě, pomíjeje příčinu. „Není v klášteře. Ale já nejsem jen zpěvák, paní. Jsem jeho první pomocník.“

Viola vzdychla. „Tak pojď,“ řekla. „V loveckém srubu je nemocné dítě.“

Šli sami a pěšky po vyšlapané stezce. Zbyněkovi byly věci mocných cizí, takže se vůbec nepodivil, že choť nejvyššího komořího si chodí po lese bez důstojného doprovodu. Šel před ní a odhrnoval větvičky.

Okolí Rožmberka znal. V posledním roce tu býval často, když Viola jednou v klášteře zůstala na pobožnost a uslyšela ho zpívat. Zvykla si pro něj posílat, aby hrál a zpíval při hostinách, i když komoří to zjevně nevidal moc rád. Zbyněk měl až příliš správný pocit, že mu připomíná lesy kolem Vartemberkova hradu a všechno, co s nimi souviselo. Ostatně ani on neměl Rožmberka zrovna v lásce. Předmět jejich společných tužeb byl teď vzdálený a jim oběma nepřístupný docela stejně, i když se zásadní překážky tak lišily. Uhlířská chýše a choť královna.

Manželství nebylo právě vydařené, to vnímavý Zbyněk brzy vycítil. Komoří byl upjatý a zamračený, tak rozdílný od rozmarného pána, který se vodil pod Stráží s dívenkou Zbyňkových snů. Paní vypadala provinile a ulekaně, kdykoli se objevil. Z nich dvou ona očividně milovala víc. Na hradě se šeptávaly bajky o nekonečné marné touze pana z Rožmberka, o desetiletém čekání, o šťastném vyplnění jeho snů. Dva roky? To by zamilovaný novomanžel vypadal docela jinak. Zbyněk znal ostatně něco víc z těch protoužených let, ale prozřetelně mlčel. Jen hluboce litoval Violu, která se v manželově blízkosti současně tetelila blahem i chvěla obavou. A byl si jist, že komoří neroztál ani za zavřenými dveřmi, když se svou líbeznu choť osaměl.

Po cestě proti nim klopýtalo dítě. Kluk asi desetiletý. Posmrkával a otrhaným rukávem si netrpělivě otíral slzy z ušmudlané tváře.

Nový román
líbené autor
pro dospělé
mladému čt
čtenářkám V
pouze jim; s
přečtou i chl
běhu lásky n
na z Rožmb
pětí a dobro
hnutých do
českého trůn
panovníka z
věru nebyla
znamných
(odstranění
ho z českého
na Lucembu
stupce, boje
pé, Vilémen
z Vartember
ka a dalším
ských pozic)
ralelní příbě
žený příběh
z Vartember
kému velmo
ka a fiktivní
ka Zbyňka,

ALBATROS
PRAHA

Lec pána z Rožmberka

LUDMILA
VAŇKOVÁ

a hledá si jinou cestu. Jde mu o vědu, nikoli o akademický titul. Praktikuje v buři, proniká do různých vědních oborů a tehdejší lékařství nezláčetelně. Neklidná povaha a dychevost po poznání ho žene stále dál. Bloudí z místa na místo se svým komickým dlouhým měčem, v jehož hlavici uchováva pilulky svůj záračný lék. Nedbá na horko, zimu, žízeň či hlad a léčí nemocné bez ohledu na to, zda jsou bohatí nebo chudí. Dožívá se velké slávy, procesuje takřka celý svět, je hostem krále, knížat, bohatých měšťanů. Od těch však přechá, zna jejich faleš, hamižnost a krutost. A snad poprvé v životě je šťasten, když je jmenován universitním profesorem a má posluchače, kterým může své učení oděradat. Ale z tohoto úřadu se netěší dlouho. Závisť lidská zloba ho opět vyhání. Nakonec, těžce nemocen, umírá v ústraní v necelých padesáti letech. Žije už jen ve vzpomínkách hrstky přátel a žáků, jimiž zanechává odkaz – své celoživotní kredo o lidském poslání. Putoval jsem, divil se, hledal. Nalézal jsem nebo bloudil to je vše. Co může člověk dělat jiného?

A v tomto duchu vyznívá i celé Golembowiczovo dílo o Paracelsovi, zakladateli moderní lékařské vědy, badateli a filosofu, jehož odkaz zůstává živý i dnes.

25-035-75 13/54
Cena vázaného výtisku
32,- Kčs

Para
celsus

MF

Wacław Golembowicz
Paracelsus

MF

Postava renesančního lékaře Paracelsa se neli k osobnostem světového významu. Vylišil však dramaticky, tajemstvím opředený osud onoho velkého badatele a vědce neklidně zmítaného pouťníka je velmi těžké. Přesto se polskému spisovatel Wacławu Golembowiczovi podařilo v románu o Paracelsovi vytvořit dílo vyvolávající napětí. Napsal je už na sklonku života, s nevířitelným talentem prozaického a se strhující vášní vědce a filosofa. V jeho podání vystupuje postava Paracelsova plaměnký zárovec s kolofitem doby, v níž přetvářící středověk svádí nepřístupný boj s novými myšlenkovými proudy. Malý Frastli, plným jménem Teofrastus von Hohenheim, poráží Paracelsus, vpruší v nuzných poměrech v zapadlé vesce Einsiedeln. Ale Frastliem chudota nevdá. Má jiné bohatství – přírodu kolem sebe. Je zvidavý, láká ho všechno neznámé a nepoznané. Nejvíce ho zajímá medicína. Prvním učitelem je mu otec – lékař s velkým rozhledem a zkušeností. Od něho se Frastli dovídá nejen o vlastnostech léčivých bylin, účincích léků a jak obviřovat rány, ale i o utrpení chudých. Týždenní životní školu mu připraví rovněž pobyt v klášteře a později i na universitě ve Petraře. Paracelsus, vychovaný v poctivosti a úctě k lékařskému povolání, nesoúhlasí se zastaralým učením a otevřeně se střetá s nadutými mediky, jimiž vytýká pokrytectví, chamtivost, úplatkářství a neznalost opravdové medicíny. Ruzpčen opouští universitu

CESTA Z RAPPERSWILU OD PRŮSMY-
ku prudce klesala, zatáčela se, potom vedla
na most a opět stoupala až ke klášteru na
vrcholu. Most a klášter obepínaly Maria-Ein-
siedeln jako spony. Z nížiny se sem totiž do-
stal člověk jedině po mostě; a kolem kláštera,

mínej na nás v dobrém, a když budeš mít chuť, dej o sobě vědět.“

To bylo všechno. Obával se, že ho oči prozradí, proto vyšel ven pod záminkou, že ještě prohlédne koňský postroj.

Babička své city neskrývala. Bezustání Frastliho líbala, strkala mu do úst i do kapes pamlsky a snad postě se ptala, zda se k nim vrátí. „Ale to víš, babičko,“ ujišťoval ji Frastli, ale v myšlenkách už seděl na koni.

S Hohenheimem se Ochsnerová rozloučila chladně, takřka nepřátelsky. Tento cizinec jí kdysi vzal dceru, teď jí bere vnuka. Kdybychom ji byli provdali za našince..., uvažovala zpozdíle.

Hohenheim vyskočil na koně, posadil Frastliho před sebe, a Ochsnerová se hlasitě rozplakala. Kůň poslušně vyrazil klusem vpřed. Když přešli most, Hohenheim se ohlédl. Tudy, přes tento most, přišel před deseti lety ze světa, nyní se do něho vrací. Přišel jako tulák, zapustil zde kořeny a opět je vytrhává. Zanechal na zdejší hřbitově manželku, odváží s sebou syna. Historie deseti let se soustředila do jednoho okamžiku a proběhla mu před očima. Pohlédl na dům, který opouštěl. Stáli tam všichni: Ochsner jako kamenná socha, babička stále ještě mávající a kousek dál opřený o vrata Georg — zosobněný úpadek této rodiny. Wilhelm těžce povzdychl, ještě jednou jim zamával kloboukem a pak pobídl koně. Frastli se ani jednou neohlédl. Minulost pro něho ještě neexistovala.

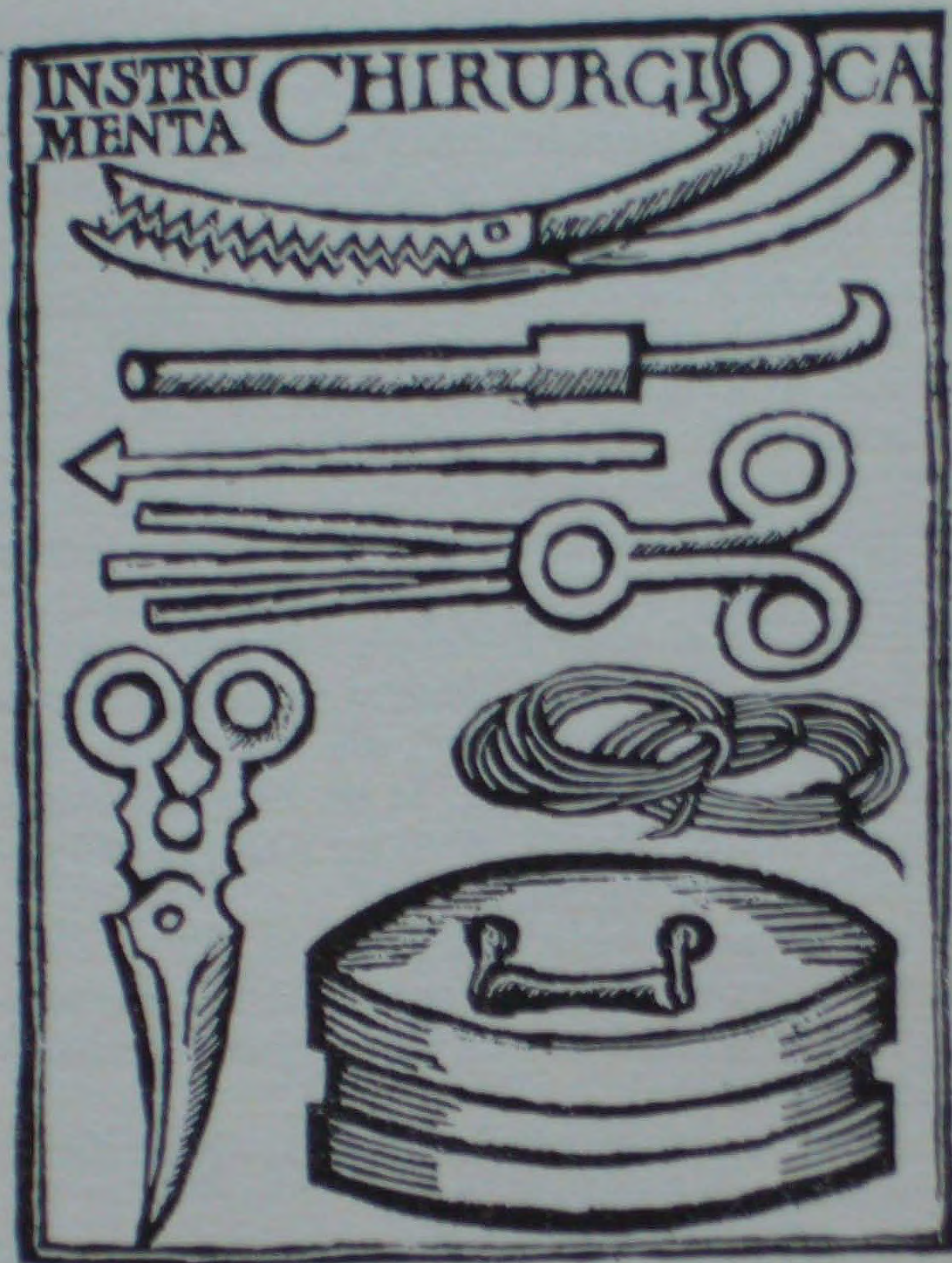
Paracelsus

V ROCE 1502 UPLYNULY TEPRVE čtyři roky od okamžiku, kdy Vasco da Gama objevil námořní cestu do Indie. Na staré obchodní cestě vedoucí přes Benátky se to zatím ještě neprojevalo; Villach dál pulsoval čilým obchodnickým životem. Přes toto město

A TENHÝ SÍS ROZHODNÁ, ŽE SE VRÁ-
 TÍTEŽ kým se Wilhelm Heisterhoim, Jan,
 zvrstá sebedy, k vlastně jsem se má sevrstá-
 čerá, Vlastně pšitá sevrstá a sevrstá.
 S sevrstá sevrstá se vrstá sevrstá. Vst,
 sevrstá, jak se vrstá sevrstá vrstá. Sevrstá sevrstá
 se vrstá, sevrstá sevrstá je vrstá, se vrstá

„A TEHDY SES ROZHODL, ŽE SE VRÁTÍŠ?“ zeptal se Wilhelm Hohenheim. „Ano, zrovna tehdy. A vlastně jsem se ani nerozhodoval. Všechno přišlo najednou a nečekaně. S mým návratem to bylo jako s destilací. Víš, otče, jak to přitom někdy bývá. Navenek není nic vidět, povrch tekutiny je hladký, ale pak

(MF)

Paracelsus

(MF)

Paracelsus

(MF)

Paracelsus

(MF)

Paracelsus

Helena Zmatlíková
1969

Jestlipak víte, kolik let má náš malý dřevěný přítel? Už vstoupil do druhého století svého života. Ano, to není mýlka. Opravdu tento malý neposlucha, tulák, nezbeda a milý rošťák oslavil v roce 1983 sto let od chvíle, kdy se stal na stránkách knížky poprvé společníkem mnoha malých i větších čtenářů... Italskému novináři a spisovateli Carlovi Collodimu se podařilo vytvořit postavičku živou, a hlavně nestárnoucí, a tak s Pinocchiem prožijete i vy nejedno dobrodružství, dostanete se na ostrov Příčinlivých včel i do daleké Tramtárie, octnete se mnohokrát v nebezpečí, bude vám úzko a vzápětí veselo, budete plakat i smát se... Držte Pinocchiově palce, aby všechno dobře dopadlo a váš kamarád se dožil ještě mnoha a mnoha let...

ALBATROS
13-202-KMČ-88
14/45
Vázaný výtisk 28 Kčs

PINOCCHIOVA
DOBRODRUŽSTVÍ

CARLO
COLLODI

PINOCCHIOVA DOBRODRUŽSTVÍ

Carlo Collodi

ALBATROS

cpal, a když už ji skoro dojedl, obrátil se k holubovi:

„Nikdy bych byl neřekl, že je vikev tak dobrá!“

„Vidíš, chlapče,“ odpověděl holub, „má-li člověk opravdu hlad a není-li nic jiného k jídlu, je i vikev pochoutkou. Hlad si nevybírám!“

Když tak v rychlosti pojedli, vydali se opět na cestu. Druhého dne doletěli k mořskému pobřeží.

Holub sesadil Pinocchia na zem, a protože mu bylo nepříjemné poslouchat díky, že udělal dobrý skutek, ihned zase vyletěl do výše a zmizel v oblacích.

Na pobřeží bylo plno lidí, kteří křičeli a rozčileně ukazovali na moře.

„Co se stalo?“ zeptal se Pinocchio jedné stařenky.

„Inu, co se stalo, nějaký chudák tatínek ztratil synka a chtěl ho jít hledat v loďce za moře, ale moře je dnes velmi rozbouřené a loďka se už potápí . . .“

„Kde je ta loďka?“

„Tamhle, co ukazují prstem,“ řekla stařenka a ukázala na malou loďku, která zdálky vypadala jako ořechová skořápka s malinkým človíčkem uvnitř.

Pinocchio se zahleděl tím směrem, a když se chvíli pozorně díval, pronikavě vykřikl:

„Je to tatínek! Je to tatínek!“

Zatím se loďka zmítaná rozbouřenými vlnami každou chvíli ztrácela za jejich hřebeny a zase vyplouvala na povrch. Pinocchio stál na vrcholku vysokého útesu a nepřestával volat otce jménem a dávat mu znamení rukama i kapesníkem, ba i čepicí, kterou měl na hlavě.

Zdalo se, že kmotr Geppetto, ačkoliv byl daleko od břehu, synka poznal, protože i on zvedl čapku a horlivě mával na pozdrav, aby mu naznačil, že by se rád vrátil zpátky. Ale moře bylo tak rozbouřené, že nemohl použít vesel a přiblížit se k zemi.

Pojednou se přivalila ohromná vlna a loďka zmizela.

*Pinocchio konečně přestane
a promění se*

atímco Pinocchio
na břeh, všiml si, že
seděl na zádech a n
chvěje, jako by jím
Třásl se zimou neb
že tak trochu obojí

val, že se Geppetto třese strachy,

„Jen odvahu, tatínku! Za něko
mi a budeme zachráněni!“

„Ale kde jenom je ten zpropad

a Pinocchio se opět stane dřevěným.
Když však plave pryč, aby
pohltil ho strašlivý žralok.

Když byl oslík už asi padl, řekl si kupec sám pro se: "Teď už bude můj kulhavý pes. Hezky si ho vytáhnu jako pěkný buben. Začal tedy oslíkovi přivázal k noze, a když na hladině objevil... hádejte kdo? se objevil na hladině živý panáček a mluvil." Když kupec uviděl dřevěného panáčka, se mu to jen zdá, a zůstal, jako když s otevřenými ústy...

hepčí, hepčí . . .“ a kýchl ještě třikrát.

„Ať slouží!“ opakoval Pinocchio.

„Děkuju! Ostatně i já jsem k politování, protože jak vidíte, nemám už dříví, abych si dopekł tady toho berana, a ty, je líto a musím mít strpení. Místo tebe hodím do ohně pod rožeň některou loutku ze své společnosti . . . Hola, četníci!“

Na rozkaz se hned objevili dva hrozně vytáhli dřevění četníci s dvourohými klobouky na hlavách a s tasenými šavlemi v rukou.

Loutkář jim řekl chraplavým hlasem:

„Seberte tady Šaška, pořádně ho svažte a pak ho hodte do ohně! Chci, aby se mi beran pěkně opekł.“

Představte si ubohého Šaška! Tak se vyděsil, že se pod ním podlomily nohy a padl tváří k zemi.

Pinocchio se při pohledu na tento srdcelomný výjev vrhl k loutkáři k nohám, rozplakal se tak, že jeho slzy smáčely loutkářovy dlouhatánské vousy, a spustil prosebným hlasem:

„Smilujte se, pane Ohňojede!“

„Tady nejsou žádní páni!“ odbyl ho drsně loutkář.

„Smilujte se, pane rytíři!“

„Tady nejsou žádní rytíři!“

„Smilujte se, pane komture!“

„Tady nejsou žádní komturevé!“

„Smilujte se, Excellence!“

Když loutkář uslyšel, že mu panáček říká Excellence, nadešel ústa k úsměvu, stal se lidštějším, přístupnějším a řekl Pinocchiově:

„No tak, co ode mne chceš?“

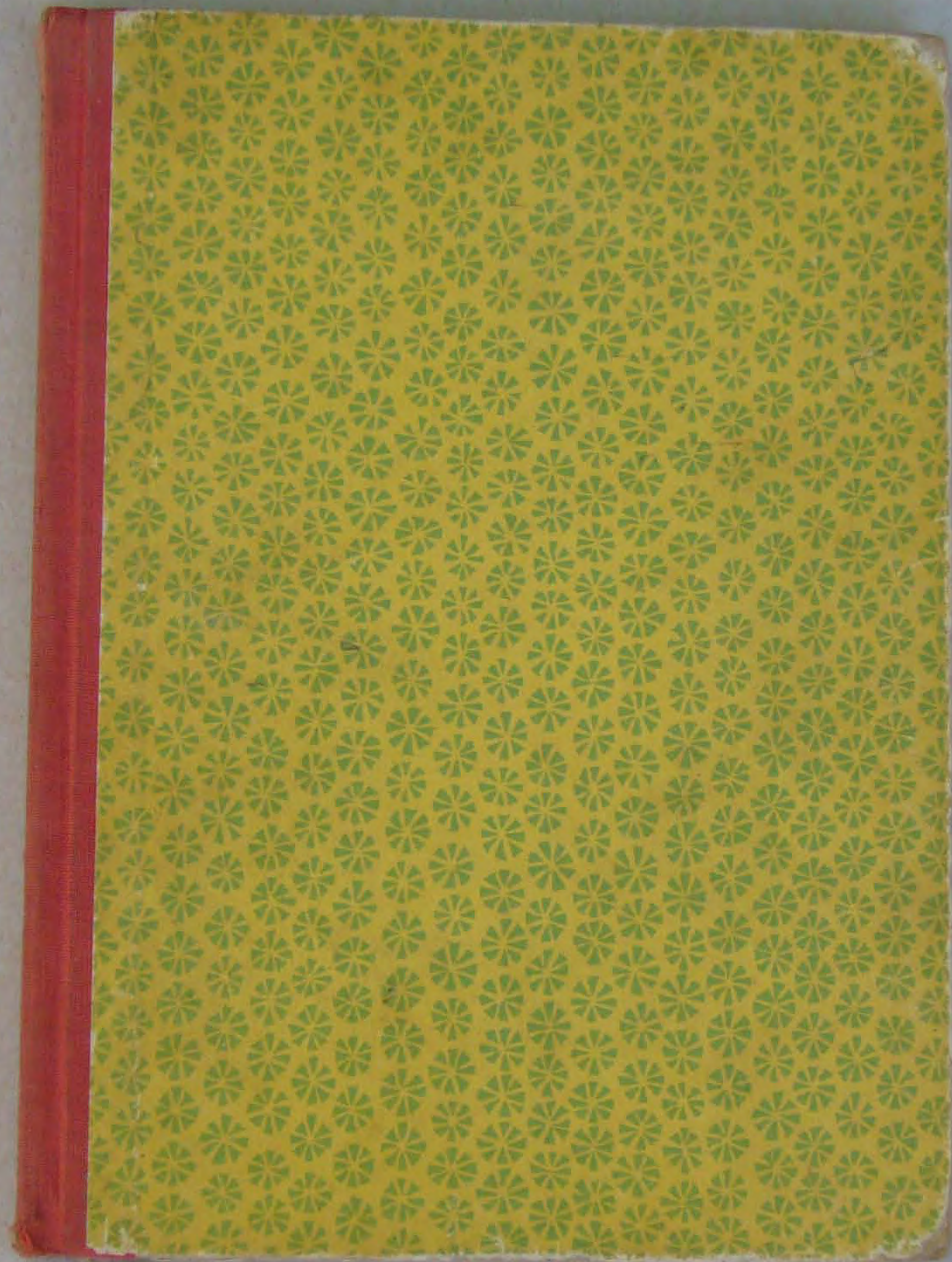
„Prosím vás o milost pro ubohého Šaška . . .“

„O milosti nemůže být ani řeči. Když jsem ušetřil tebe, musím na oheň hodit jeho, protože chci, aby se mi beran dobře opekł.“

„Když je to tak,“ vykřikl hrdě Pinocchio, vyskočil a odh

Jiří Trnka
1956, 1961

Vítězslav Nezval

ěci,
květiny,
zvířátka
a lidé
pro děti

Ilustroval Jiří Trnka

Praha 1956

Československý spisovatel

Kávový mlýnek

Kávový mlýnek je můj kohout. Jak zarachotí, probudím se a mám žízeň. Ale voda ještě nevřela a kávový mlýnek drtí malá tvrdá zrníčka, malá hnědá zrníčka. Naberu si jich do hrsti a pranic se nebojím, že se pohnou. Já je dobře znám. Umele se z nich prášek a voní po celém bytě. Když se umlel, hrám si s kávovým mlýnkem. Otvírám a zavírám jeho víčko a vyklepávám na bílý papír prázdnou zásuvku. Pak mi ho bratr vezme a točí klikou, jako že je kolovrátkář. Nebudeš si dlouho hrát! Neboť vtom Marie nalévá již do hrníčků kávu. A snídáme.

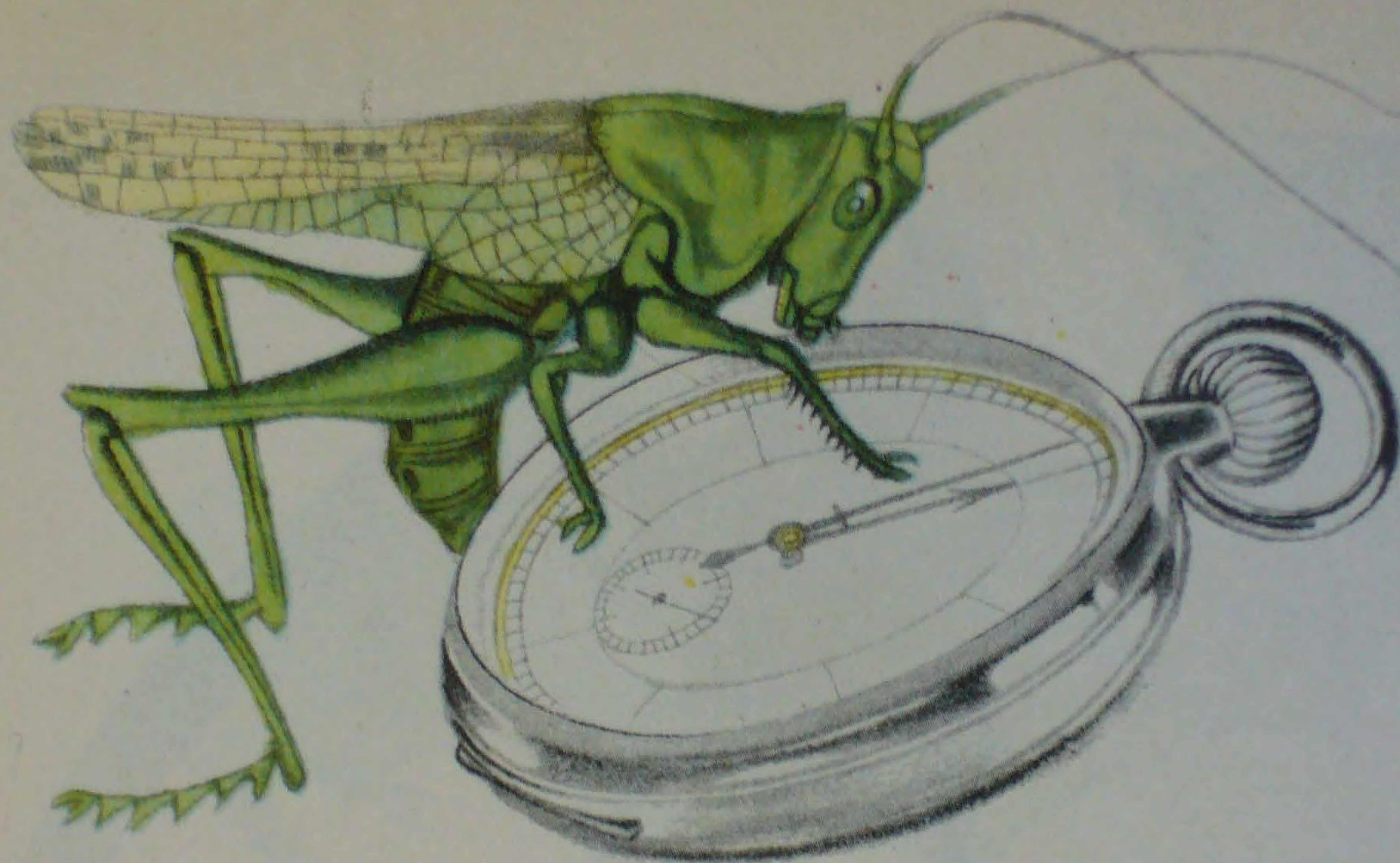

Plotna

Plotna je má nejmilejší věc. Bublá to na ní a já poslouchám cizí hlasy. Když se vaří kaše, nějaké dítě v hrnečku ji prská z úst nahoru. Tak jako já. Když vře krupičná polévka, je v hrnci vír a točí se šikmo nad hladinou. V zimě to v hrncích zpívá. Hrnečky vřou a duše se vaří. Když už je toho moc, nadzvednou pukličku a odletí na strop. Pak se dušička rozplyne. Plotna je má nejmilejší věc. Všechno se na ní rychle proměňuje a nic nezůstane takové, jaké bylo. A já mám červené tváře.

KOBYLKA LUČNÍ

Bylo to jako sen. Prohlížel jsem si obrázkovou

Vlčí mák

ouchám
zvonice
u, slyším

Brašna

Nejhezčí ze všeho je kožená školní brašna s pásky na ramena a s plechovým zrcátkem. Když na ni dýchnu, zpotí se. Pak dýchám na zrcátko. Dokud jsem ji vídával, jak visí mezi dveřmi u obchodníka v městečku, zdálo se mi o ní v noci. Emil ji dostal k svátku. Nechal mě podívat dovnitř. Je tam slabičkář, početnice, tabulka s hubkou a kamínek, pole-

Mlýnský kámen

Nevím, nač je mlýnský kámen. Leží před mlýnicí
a rádi na něm usedávají. I když...

B

Nej
na ran
dýchn
jsem j
v měs
k svát
kář, p
pený

12

17/12.76

ILUSTROVAL JIŘÍ TRNKA

ZDENĚK KRIEBEL

KOULEJ SE,
SLUNÍČKO,
KUTÁLEJ

ALBATROS

UŠÁK DO HROMNIC

Koledo, už je po Třech králich,
už jsme tě snědli do zbilka.
Hvězdy si na zem duchnu stlaly,
ptáčky však zebe postýlka . . .

Ušáku! Ty máš za ušima;
kdy už se odstěhuje zima?

Koleda, zelí, křížaly,
povíš-li, dám ti košťaly.

„Počkej, až vrzne na Hromnice
skřivánek! Sotva pípne však . . .
Práší se sníh jak ze mlýnice
a vrže — vrátky severák.

Teprve včera u komína
začla šít bába meluzína
pro šípky v škarpě klečící
teploučkou sněžnou čepici.“

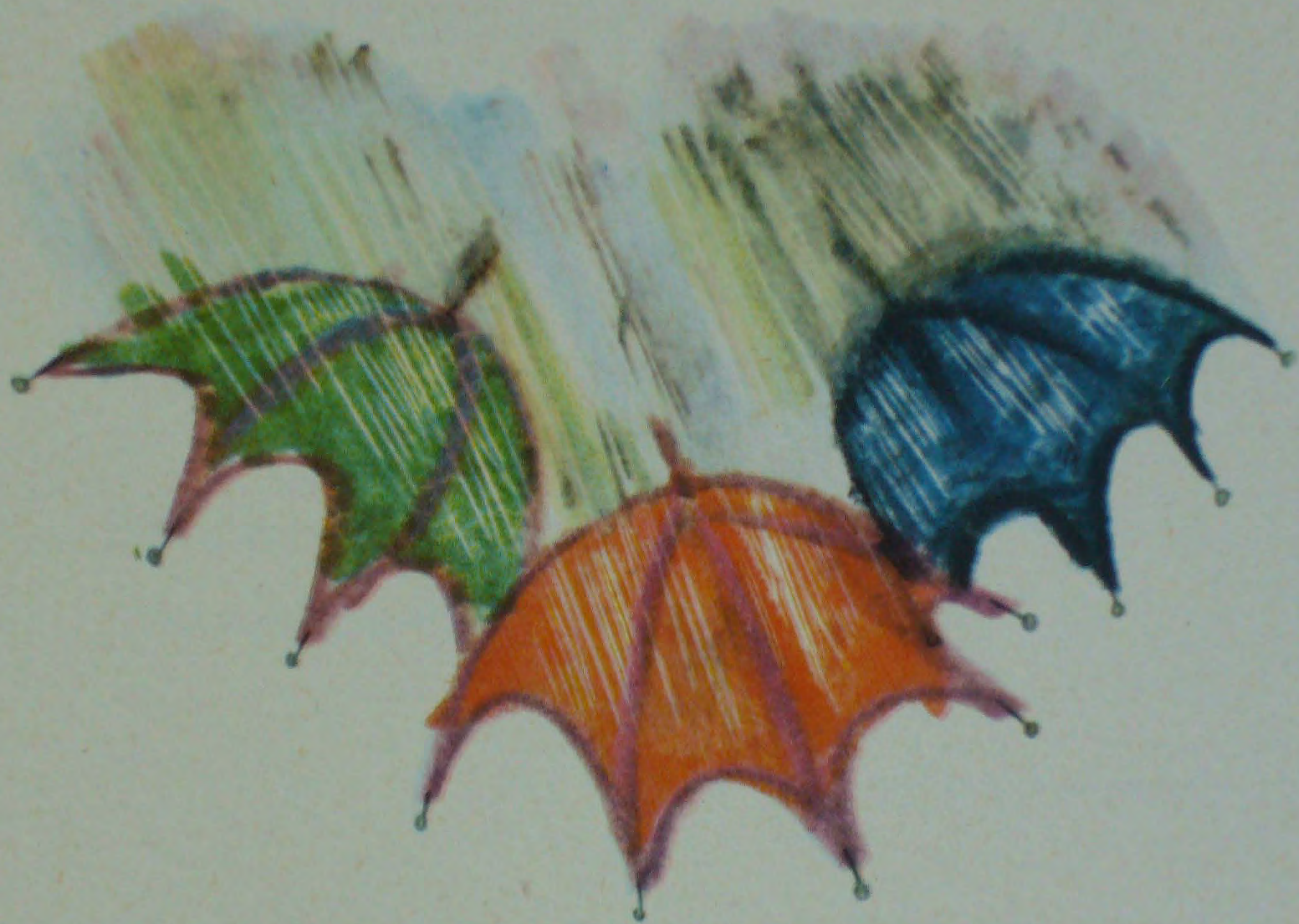

SEDMITEČNÁ

O ŠEVCI
A BLEŠE

Žil kdysi švec,
měl divnou věc.
Choval ji v kožichu
a hřál ji potichu.
Žil kdysi švec, švec, švec,
měl vzácnou věc.

DEŠTNÍKY

Nečud', poskoč, peč,
peč zemáčky, peč!

Nebudeš-li opékati,
nedostaneš kousek nati,
nedáme ti ani klestu,
vyklepem ti rudou vestu.
Oheň, oheň, ohýnek,
však ti vzplane hřebínek.

PODZIM
S DRAKEM

Ten můj drak — bezperák
nosí papírový frak.

A když stoupá pod oblaky,
plaší v letu na jih ptáky.

Teskná hejna nad námi!
Neuprchne s husami?

Neuletí, však se vrátí,
já ho držím na oprati.

NA SHLEDANOU,
VLAŠTOVKY

Už se zrána chumlá léto
do mlhy jak do šály,
na drátech se švitořičky
zas už na jih smlouvaly . . .

Neleť s nimi, zůstaň, léto!

Zůstaň, jeřáb opláče to
červenými korály.
Do šátečku jinovatky
celou noc mu padaly.

BODLÁK

Když kolem paví oko pluje,
jak Číňan na stráni
k pasu se uklání.
A horký vítr prozpěvuje.

PODZIMNÍ
ROZČITADLO

Znám já jedno žitné pole,
už je celé ve stodole.

KAM POBĚŽÍŠ

Pejsku, pejsku Háflku

POPĚVEK S ČÁPEM

„Čápe, čápe, proč nechodíš bos?”

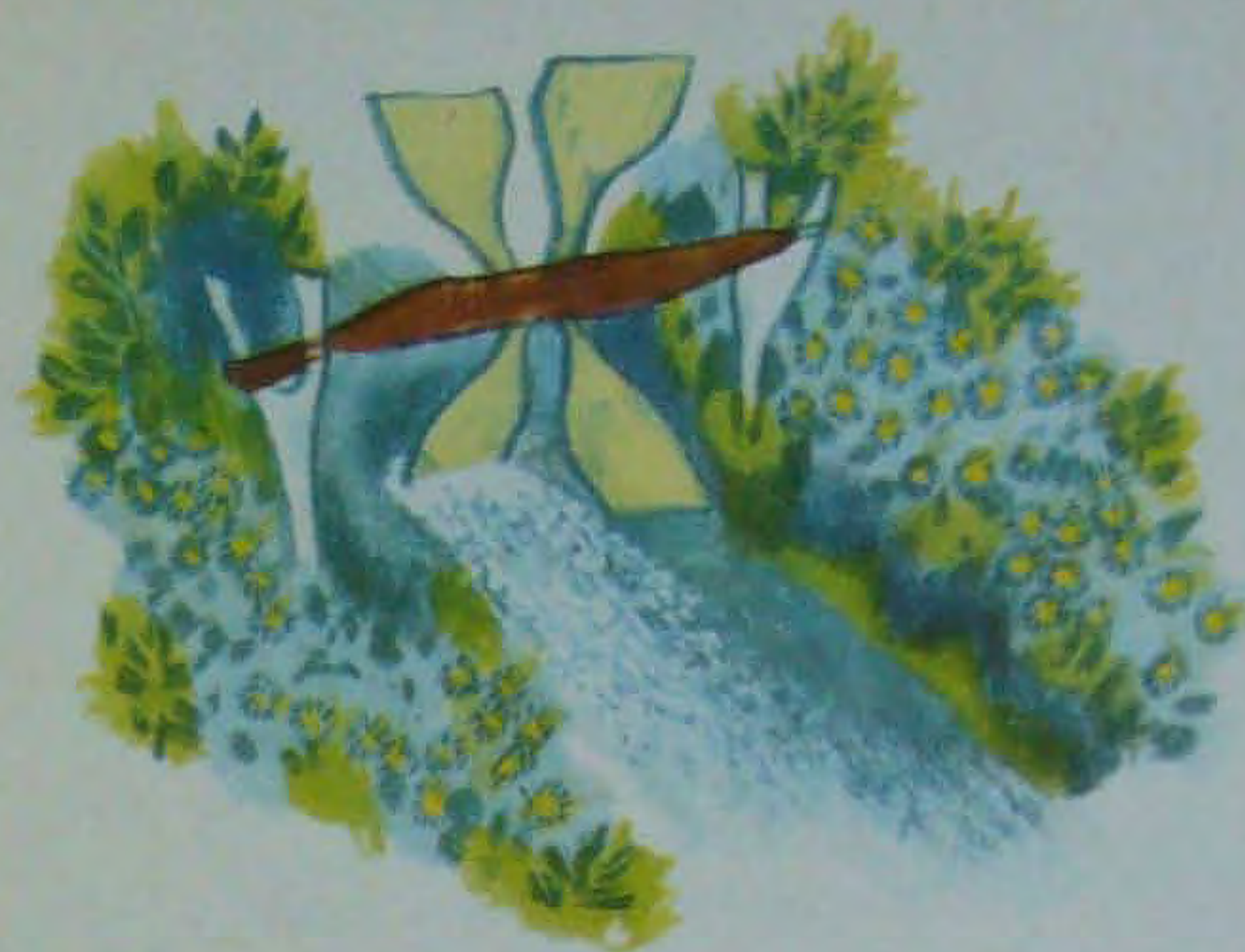
Pane čápe, proč nechodíš bos,
červená kaťata
máš celá od bláta,
ty by ses měl, čápe, brodit bos.

Čápe, čápe, ty máš dlouhý nos.

MODRÁ JISKRA

Jsi elektrická jiskra, ledňáčku.
Čímpak by asi — nebýt tebe —
zažehl červen letní nebe,
co modře hoří bez mráčeků?

MLÝN

Na řece
při čarovné pasece
zpívá mlýnek, mlýn
v sněhu kopretin.

PÍŠŤALIČKA

Píšťaličko z trpkých proutí,
kdy už trylky vyklouznou ti

pod prsty, jež jaro klade
na zvědavé vrby mladé?

Myšky, hady, štíry
pozvalo ven z díry.

Za rašící moruší
tahá krtka za uši:

„Co ty, krtku, co ty spíš,
všecky strouhy kvetou již.“

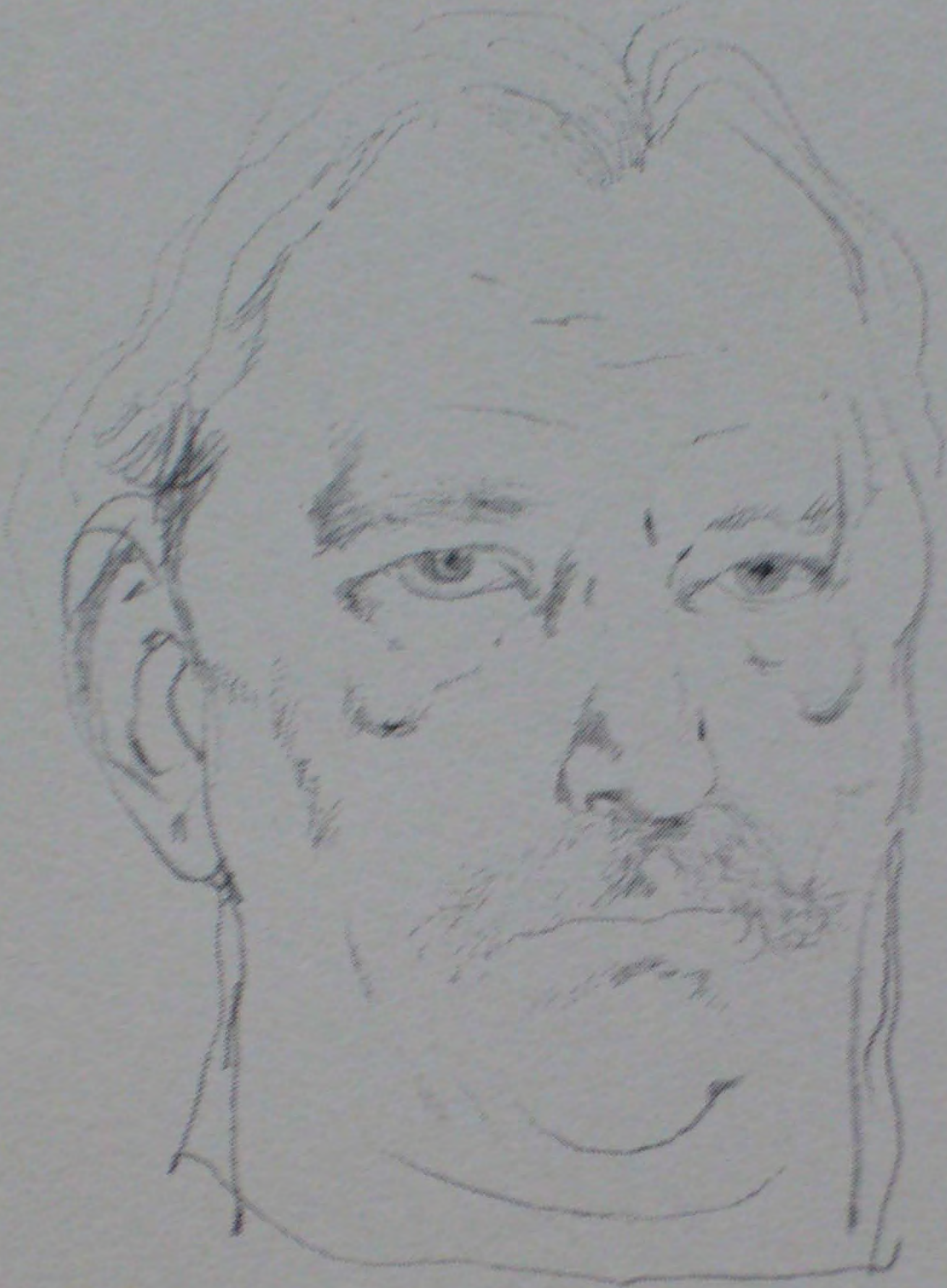
HUSOPASKA

„Haj, husičky, husy!
Kdo vás pral, že jste jak sníh?
Sníh vás bělit musí,
který padá,
který tiše padá
z peřin zimavých.“

„Optej se ty jedné z nich,
hezká malá husopasko,
ptej se strnadů;
nebělí je snížek, sníh,
ty jsou z přšek dubnových.“
„Děkuji ti, sedmikrásko,
stokrát za radu!

Haj, husičky, z dveří,
už to na vás vím,
haj, proč vaše peří
je tak bílé —
že je čistě bílé
deštěm dubnovým.“

TRNO
jm
na
již
fer
a j
př
na
vý
rel
ce
ka
sv
s
M
Ji
zá
Pan
p
p
b
v
v
Sk
v
n
p
st
"
p
P
f
Kd
E
h
E
k
s

Já sám na talent nikdy nespolehám Předělávám, přepisuji, a proto se mohu spolehnout, že vždycky odvedu dobrý průměr Někdy se to třeba povede a vyjde věc lépe Ale nikdy se mi nesmí stát, že bych neodvedl věc alespoň na úrovni toho průměru, kterého jsem normálně schopen Možná že se bude zdát, že tím snižuji uměleckou práci na řemeslo Ale je v tom kus pravdy

Umění je dobré, když mluví ke každému
Důležité je jen to, co umělec říká, obsah
Jde tedy o myšlenky, a ty nejsou jenom české,
ty jsou vždycky jenom lidské

Kolem nás je spousta podnětů, témat a úkolů,
velkých i malých, ale umíme je udělat a vyjádřit?
Dovedeme-li z velkých i malých témat udělat velká díla,
pak mluvíme o revoluci. Zatím se ale raději hodně učíme,
aby naše práce nebyly zklamáním pro nás i ostatní

Janek
Berežano 61

Mě vždycky
láká to,
co ještě není
rozřešené,
když na to
přijdu,
ztrátí to
pro mne
přitažlivost.

V mládí jsem hitl takzvanou
klasiku, především
Dostojevského, jeho Bratry
Karamazovy, novelu Hráč, ta
mě vzrušila. Tolstoj, Gorkij,
Čechov. Z našich mě fascinoval
Ladislav Klíma. Ze všeho nejvíce
mě ovlivnil normální život,
vždycky jsem rád pozoroval
jednotlivé typy.

Zajímá mě maska. Má zvláštní
vnitřní napětí a je schopna
tolika výrazů, v kolika situacích
se octne. Bez situace je
indiferentní. Proto mám loutky
rád.

Vůbec ta jenom dětská literatura
mně vždycky zaváněla
povrchností, tím, že ji autor psal
levou rukou *vedle* své vážné
práce. Ten postoj jsem nikdy
neměl. Všechny ilustrace pro
dětské knížky jsem vždycky
dělal jako konečný cíl své práce,
dával jsem jim všechno, co jsem
dovedl.

Dětství se projevuje bez úmyslu,
spontánně, hrou, kdežto umění
je záměr, vůle, práce.

Inteligentní a pilný člověk se
může naučit třeba deseti
jazykům, ale nikdy si nemůže
naplánovat, že bude umělcem.
To v něm buď je a táhne ho to
k tomu, anebo ne.

Mé filmy jsou aktuální, i když si
toho nikdo nevíšiml nebo nechtěl
všimnout. Nejde mi o to,
vyprávět jen tak nějaké pohádky
pro pobavení dětí a dospělých.

Mám rád realismus, ten svůj
realismus. Já si nedovedu
představit abstraktní tvar jen
pro tvar; když to není
zdokonalení a vychutnávání
tvaru z přírody, tak to nedělám,
nerozumím tomu.

Radek Pilař
1979

ČIPÍSEK

VÁCLAV ČTVRTEK

Albatros

„Ohniváči zhasprtělko!“

„Ohniváči peccihelko!“

Kotrč to všechno vyřizuje komínem dolů do pece.

Chybí už snad jen slovíčko, aby ohniváč začal pálit starostenské cihly. Ale vtom si Rumcajs všimne maličkých vrátek, co má každá cihlářská pec, aby si mohla vydýchnout.

„A rovnou těmi vrátky,“ šeptl Cipískovi. „A pěkně mi tam ohniváče ukonejši.“

Cipísek vklouzl do pece a usadil se vedle ohnivého muže. A jak konšelé na ohniváče zle volali, řekl vždycky něco proti.

„Mě nepodpálíte,“ bručel ohniváč a seděl.

Až nakonec bylo nejtajnějšimu radovi divné, že pec je pořád studená jako cejn.

„Otevřte to,“ povídá. „A já tam učeně nahlídnu.“

Vyrazili motykou trochu zdiva a nejtajnější rada přistrčil k díře hlavu. Vtom ho zevnitř zahlídne ohniváč. Rozškrtl se do takových plamenů, že to nejtajnějšího radu hnalo po císařské silnici rovnou zpátky do Vídně. Starostovi Humpálovi se plamen ošlehl kolem nosu a konšelům kolem šosů. Strachy vyběhli ze střevíců. A ty střevíce tam pak stály u cihelny na očích celému Jičinu.

„To abych si naládoval taky,“ povídá Rumcajs. Nehnul ani loktem, jen si hrál prsty u boku a nabil pistol zeleným žaludem.

„A už sem knížepán kouká přes mušku,“ řekl Cipísek. „Už na tebe, Rumcajsi, míří!“

Rumcajs až zbledl pod vousy.

„A já na něho pro trní nemůžu.“

„Až řeknu po francouzsku tři, ať knížepán na toho Rumcajse vystřelí!“ křikla v okně kněžna. Jenže pro to rozčilení na chvílku zapomněla, jak se řekne tři po francouzsku.

Z té chvílky ale Rumcajsovi stačila chvílička.

„Když nemůžu na knížepána rovnou,“ povídá, „tak mi tedy, Cipísku, ukaž, kde je jičínská brána.“

„Stojí rovnou před tebou,“ řekl Cipísek.

A Rumcajs proti ní střelil zeleným žaludem.

Cvrnklo to do brány.

Od brány rovnou do zámeckého okna.

„Cvrnklo mě to direkt do oka, co jsem s ním mířil na toho Rumcajse,“ řekl knížepán, a aby honem sháněli mořskou cibuli na obkladek.

„Troa!“ vzpomněla si po francouzsku kněžna. Jenže už bylo pozdě.

Rumcajs se vyvlíkl z trní, jednou rukou si vysadil Cipísku na rameno a druhou si nadnášel růži v záprsí. Nesli tu růži oplátkou vile, co čekala u šipkového keře.

15 Jak Rumcajs podstřelil ledového ptáčka

Jednou chtěl Rumcajs nabít pistol a vidí, že má v růžku sotva mírku prachu. Nabil si z posledního, ale hned taky nakázal Cipískovi:

„Frickovi poručím kolo kolo mlýnský!“ křikl Rumcajs. Na to slovo se Cipísek pověsil lokaji Frickovi na šosy. A roztočil ho, že se Fricek zastavil až v žabínku.

„A kněžně rozkazuju rejdiváka po loupežnicku!“ křikl Rumcajs.

A popadne kněžnu v pase a hnal to s ní dvanáctkrát kolem rybníčku. Tři dny z toho jičínská kněžna nemohla popadnout dech, až čtvrtý den řekla:

„Mondijé!“

14 Jak Rumcajs s Cipískem utrhli v zámku růži

Jednou si Manka trochu vzdychla a Rumcajs povídá:

„Pročpak to, Manko?“

„Ale už čas tu hospodařím v jeskyni a pomalu ani nevím, jak voní růže,“ řekla Manka.

Uslyšel to Cipísek a rozběhl se rovnou na mezi pod Řáholcem. Ulomil z šípku jednu růžičku, cesta po něm ještě nevychladla, a už je s ní zpátky u Manky.

Jenže když šel Rumcajs odpoledne po té mezi, kde kvetl šípkový keř, uslyšel nařikání, až to bralo u srdce. Rumcajs se podívá a vidí, že pod keřem sedí šípková víla. Slzičky jí prší z očí, jako když padá rosa.

Rumcajs zatajil dech, aby to vílu neodvávalo.

„Pročpak pláčeš?“

Víla se přichytila větvíčky, i tak od Rumcajse dost foukalo.

„Ale,“ řekla, „prášila jsem zlatým práškem vzadu na keři a někdo mi zatím vzal jeden kvítek.“

„Byl to náš Cipísek,“ povídá Rumcajs. „Bral v dobrém, jako bych bral já sám. Tu růžičku ti nějak oplatím.“

Kněžna se na punčochu líp podívala a vidí, že punčocha nemá hotovou patu. Honem dala otočit kočár a ujela zpátky do Jičína. Bála se, aby jí babka nedala tu patu doplést.

11 Jak šel Rumcajs s Cipískem víle pro lajblíček

Jednou přiběhla do loupežnické jeskyně studánková víla a hlásek má jednu starost:

„Lidi, jak foukal ten veliký vítr, roztrhlo mi to lajblíček.“

Manka povídá od ohniště:

„A sama si to spravit neumíš?“

„Kdybych vzala do ruky železnou jehlu, neunesla bych ji,“ vzdychla víla.

A tak si Manka navlíkla do jehly pavoučí předení, obrací lajblíček v rukách a nakonec povídá:

„Vždyť to není k spravení. Jestli chceš, dám ti jeden ze svých.“

Víla pokrčila ramínky:

„Kdepak, mít na sobě plátěný lajblíček, to jako bych byla obložená trním.“

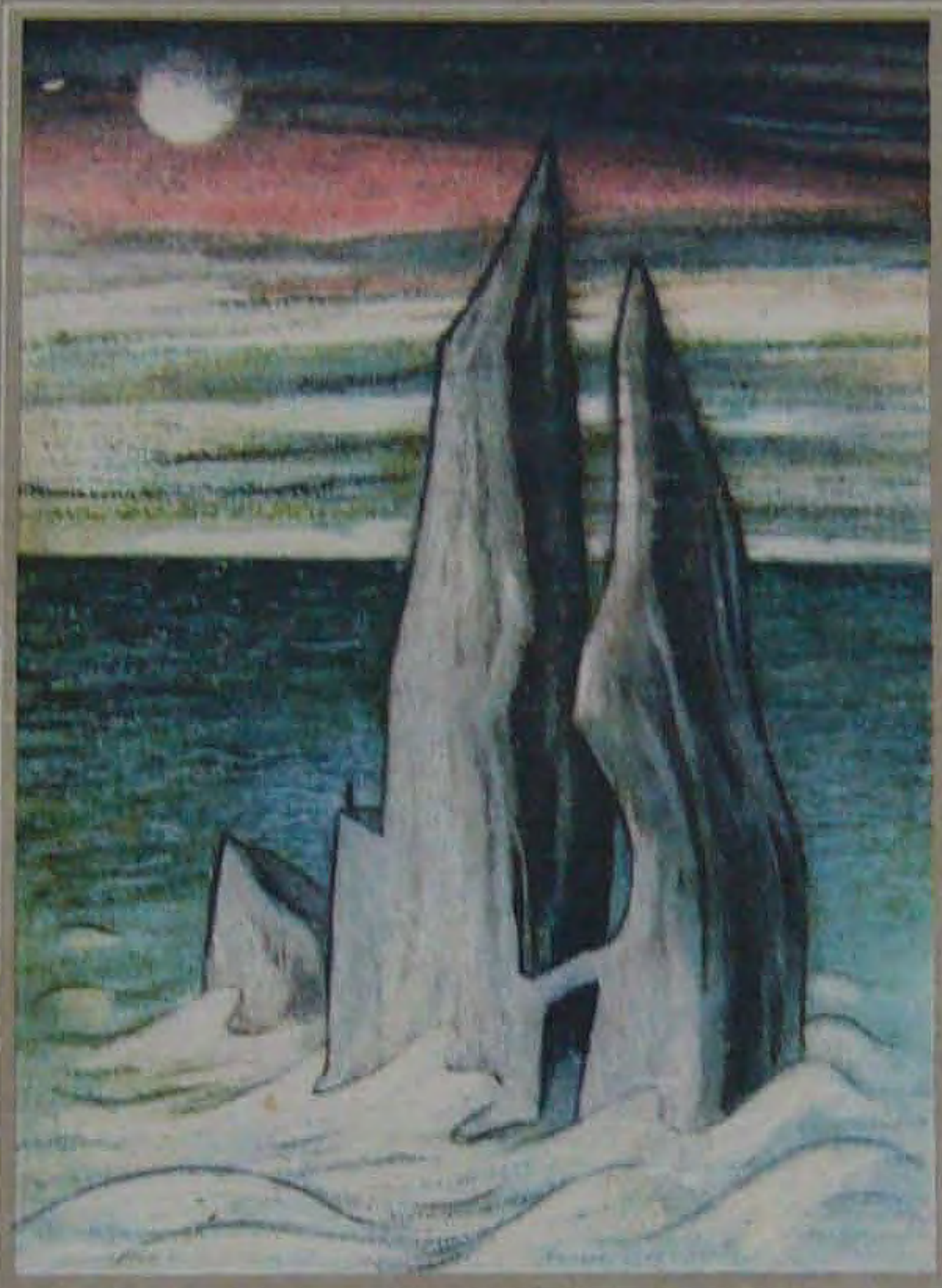
bil do ni perel a podal to šmukýřům.

Na druhý den pozvala jičínská kněžna s knížepánem barona Holodárka s Holodarkou do zlaté komnaty. Tam jim řekla sladce jako po cukrkandlu:

Jan Zrzavý
1960

VICTOR HUGO

DĚLNÍCI MOŘE

nrak a
Volfiv

t velmi
sto pro

vrami,
it slepé
kmene.

Stejná
nižšího
břením

yrážka

ěný na

ky vy-
je tak,
ž deset
e nazý-
y, jimiž
mořské
Někdo
nazývá

no pod
bklope-
o záliv.
i větru,
a skoro

ě.

M. Lix, Adrein Marie, Riou and H. Scott

WALTER SCOTT IVALHOE

IVALHOE

Několik mužů v plné zbroji naň útočilo... (str. 442)

„)sem ma...
cele. Podívejme se k troskám hradu, snad se tam něco o něm dozvíme.“
Zatímco takto mluvil, hlasitý pokřik mezi střelci ohlásil příchod

Páter vlekl Žida, zlomeného bolestí a hrůzou... (str. 341)

o pekla zplozenec
upředu! —“
photo bezbožníka

jsi Anglie! V le
zač stojí skála, z
Jak Bůh je nad ná

edrik, ačkoliv valně nedůvěřoval
o něm zpravil Černého rytíře a
kojením přijali zprávu, že mají v
bude-li třeba, jim snad umožní
Ihned souhlasili se Sasem, že
o útok za jakkoli nepříznivých o
jediná možnost, jak vyrvat zajatce z rukou ukrutn

„Alfrédova královská krev je v nebezpečí,“

„Čest urozené dámy je v sázce,“ řekl Černý

„A při svatém Kryštofu na mém pase,“ pro

„kdyby nešlo o nikoho jiného než o ubohého vě
dal bych ruku v sázku, kdyby mu chtěli zkrivit je

„Já zrovna tak,“ prohlásil mnich. „Ano, páno

že řečeb

KAPITOLA TŘICÁTÁ PRVNÍ

*Teď ještě jednou v průlom, přátelé,
my raděj mrtvými zed ucpeme!
Vy, stateční mí střelci, hrdý květ
jste Anglie! Všem nyní ukažte,
zač stojí skála, z níž vás tesali.
Jak Bůh je nad námi, my necouváme!*
Kráľ Jindřich V.

edrik, ačkoliv valně nedůvěřoval Ulričinu slibu, přece o něm zpravil Černého rytíře a Locksleyho. S uspokojením přijali zprávu, že mají v tvrzi spojence, který, bude-li třeba, jim snad umožní vniknout do hradu. Ihned souhlasili se Sasem, že je nutno pokusit se o útok za jakkoli nepříznivých okolností, neboť je to jediná možnost, jak vyrvat zajatce z rukou ukrutného Front-de-Boeufa.

„Alfrédova královská krev je v nebezpečí,“ poznamenal Cedrik.

„Čest urozené dámy je v sázce,“ řekl Černý rytíř.

„A při svatém Kryštofu na mém pase,“ prohlásil dobrý střelec, „kdyby nešlo o nikoho jiného než o ubohého věrného raba Wambu, dal bych ruku v sázku, kdyby mu chtěli zkřivit jediný vlásek na hlavě.“

„Já zrovna tak,“ prohlásil mnich. „Ano, pánové! Jsem přesvědčen, že šašek — rozumíte, pánové? — svobodný šašek, znalý svého řemesla, dodá právě tolik koření a chuti sklenici vína jako kus slaniny — a povídám vám, bratři, takový šašek, dostane-li se do úzkých, vždycky najde ve mně dobrého pastýře, který se zaň bude modlit nebo bit, pokud bude mít sílu sloužit mši nebo zdvihnout partyzánu.“

Přitom zatočil svou těžkou halapartnou nad hlavou tak lehce, jako pasák točí svým prutem.

„Máš pravdu, svatý muži,“ pochválil ho Černý rytíř, „jako by sám

Josef Mištera
1988

JARMILA
LOUKOTKOVÁ

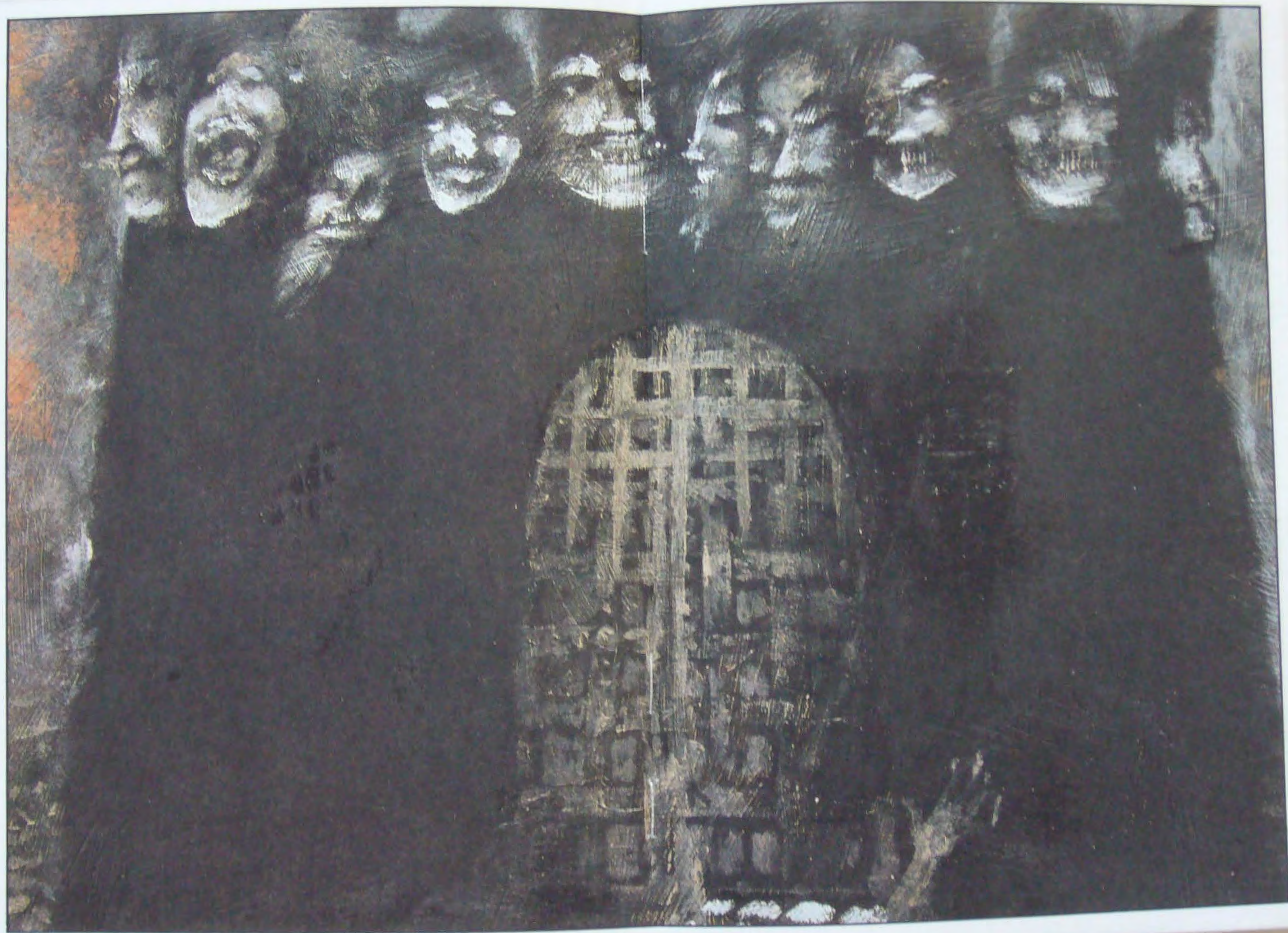
NAVZDORY

básník
zpívá

ČESKOSLOVENSKÝ
SPISOVATEL

François F
ve Franci
jehož sku
Byly to v
psané jaz
nevybira
chudina i
studenti i
přijímali
popouzel
skutečný
dvorská p
choulosti
osud šva
a vězněm
i opuštěn
staly Jari
k široce r
před očir
básníkov
šlechtick
krčem, k
uměl vžd
ostřím sl
v lásce i
Students
toulky Fr
v pestrén
který v di
ničím jin

François Vill
ve Francii v
jehož skuteč
Byly to verš
psané jazyk
nevybíravý
chudina i v
studenti i p
přijímali s l
popouzely k
skutečný živ
dvorská poe
choulostivé
osud štvane
a vězněného
i opuštěného
staly Jarmil
k široce roz
před očima
básníkov a
šlechtických
krčem, kde
uměl vždy s
ostřím slova
v lásce i s kr
Studentské l
toulky Fran
v pestrém ke
který v daný
ničím jiným

François Villon
ve Francii v l
jehož skutečn
Byly to verše
psané jazykem
nevybíravým
chudina i vys
studenti i pař
přijímali s be
popouzely k t
skutečný žive
dvorská poez
choulostivé u
osud štvance,
a vězněného,
i opuštěného
staly Jarmile
k široce rozvr
před očima č
básníková ml
šlechtických j
krčem, kde vš
uměl vždy ste
ostřím slova i
v lásce i s krá
Studentské bi
toulky Franci
v pestrém kol
který v danýc
ničím jiným t

Hosté dosud postávají v hloučcích a vzrušeně o věštbě hovoří.

Régnier v zelených botkách ho chytí za rameno. „Co myslela tím hadem?“
František mávne rukou. Nechce, aby se o tom hovořilo. Nechce, aby někdo rozbíral jeho věštbu a mudroval nad ní. Ani on sám se jí nechce zabývat. Přišel sem do hospody, aby se pobavil se spolužáky, je přece den studentů, dnes se slavnostně nakupoval pergamen, je den studentů, strážce se zatáhly do strážnic a panny mají domácí vězení, je den studentů, odešel proto z místodržitelova domu, aby byl s nimi, zřekl se společnosti sličné paní Ambry, jen aby zapadl do univerzitního veselí – a teď má dumat nad nějakou pomatenou předpovědí? Sníh, plno sněhových hvězd kolem – ech, chtěl bych pít! Moje víno u místodržitele vypil biskup d'Aussigny a já mám žízeň, pravou studentskou žízeň.

„Necháme toho,“ řekne. „Třesky plesky. Víno! Kde je ta vaše kyprá Markéta? Říkali jste přece, že je tu hanbinec U kypré Markéty!“ Dosedne na lavici a udeří pěstí do stolu.

Markéta za ním rozprostře klenbu poprsí. „Tady máte, studente!“

František si ji změří. „Tahle že je kyprá?“

„Kde mají být tvary, jsou, ne?“ opáčí ona zvesela.

„To bych musel nejdřív zevrubně prozkoumat,“ na to Villon. „Chtěl bych něco jíst!“

„Máme nadívaného kapouna, potom vepřovou pečínku na hořčici nebo telecí ledvinu se salátem, pak je tady srnčí hřbet s mandlemi nebo bažant na slanině, potom –“

„Sýrec!“ Krátce ji přeruší František. „Na víc nemám.“

Markéta se poněkud ošívá. „Totiž... sýr málokdo žádá... je už postarší.“

„Perpetuum mobile?“

Šenkýřka kývne na souhlas.

„Nuže, nechte sýru přijít ke mně. A zpíváme! Blažeji! Nech těch žalmů! Coline! Nešilhej pořád po těch přírodních krásách! Régniere! Nestůj u dveří! Tady nemusíš čistit kliky! A dokola! Blažeji! Začni!“

Blažej odvrhne růženec, překlopí do hrdla pohár a spustí:

*„Mrazivá zima děsná,
pak rozjásaná Vesna
a letních veder soužení
zabránilo mi v učení!“*

Sbor studentů halasně vpadne:

*„A letních veder soužení
zabránilo mi v učení!“*

Gustav Doré
1865

BYLA TO RACHEL, DCERA LABANOVA

„DEJŽ TI BŮH ROSY NEBESKÉ A TUČNOSTI ZEMSKÉ!“

„MÁME OHENĚ I DŘEVÍ, ALE KDE JE ZVÍŘÁTKO?“

František Tichý
1976

Jaromír
John

Příběhy
Dona Quijota

VYPRAVUJE
PODLE CERVANTESA

ČESKOSLOVENSKÝ
SPISOVATEL

Jaromír
John

VYPRAVUJE
PODLE DÍLA
CERVANTESOVA

Příběhy
Dona Quijota

ILUSTROVAL
FRANTIŠEK TICHÝ

ČESKOSLOVENSKÝ
SPISOVATEL
PRAHA

o spiso-
aavedra
la Man-
ladridě,
o času,
jesti ani
a jeho
Quijote
Panza,
z všech

uzlení,
rodil, že
dlo ho
hloub-
morem
u bylo
asného
jádru
řervan-
právě-
žkami.
ustrně.
u za-
ihl ne-
Panzy
yčejně
vlastní
azyka.
oprve
ladých
hlapeč
i i Vy.
řichni
zbroj-
jejich
světa
chvil

Když tato rytířova slova zaslechl přispěchavší vévoda, změnil se jeho prudký hněv ve smích.

Když se dost a dost vysmál, pravil: „Milé dámy! Pan rytíř Don Quijote zažil tolik podivuhodných příhod, že i já věřím jeho slovům, že tenhle lokaj není můj lokaj Tosilos, nýbrž statkářův syn s Tosilovou

pis-
edra
dan-
ridě.
lasu,
ani
jeho
jote
nza,
šech

eni,
l, že
ho
ub-
rem
ylo
ého
dro
an-
ivě-
mi.
ně.
za-
ne-
nzy
jné
tní
ka.

o-
ca
n-
è,
u,
ni
to
te
a,
ch
ù,
je
vo
by
m
lo
so
ro
n-
è.
è
v
c
ry
è
ni
a
è
h
ci
y.
ni
r
h
ca
ni

nybíz jím ubohými herci hrásek; s lidmi, kteří hrají své úlohy tak,
jak jim byly předeepsány; s herci, mezi nimiž se řídce nalezne muž
s pravou rytířskou myslí a šlechetným srdcem.

